

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та інвестицій

Дипломна магістерська робота

на тему :

“Оцінка фінансової стійкості банку ”

Виконала : студентка групи МгЗФм-1-20

Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Освітньої програми Фінансовий менеджмент у
сфері бізнесу

Вікторія ПОЧТАР

Керівник д. е. н., проф. Валентина ЛЕВЧЕНКО

Рецензент д.е.н., проф. Ірина ТАРАСЕНКО

Київ - 2021 року

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та інвестицій

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри фінансів та
інвестицій**

_____ Ірина ТАРАСЕНКО
“ ____ ” _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я **НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Почтар Вікторії Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи “Оцінка фінансової стійкості банку”
керівник роботи Левченко Валентина Петрівна, д. е. н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом вищого навчального закладу від “04” жовтня 2021 року
№ 286-уч
2. Строк подання студентом роботи 10 грудня 2021 року
3. Вихідні дані до роботи : Закони України, Укази Президента України, нормативні матеріали Верховної Ради та Кабінету міністрів України, література з питань фінансової безпеки підприємства фінансова звітність та первинні документи обліку АТ КБ «ПРИВАТБАНК», дані, зібрані під час переддипломної практики.
4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) : вивчити теоретичні аспекти оцінки фінансового стану комерційного банку; здійснити аналіз фінансового стану та надати оцінку рівня фінансової стійкості фінансової безпеки підприємства фінансова звітність та первинні документи обліку АТ КБ «ПРИВАТБАНКУ»; запропонувати шляхи підвищення ефективності управління рівнем фінансової стійкості досліджуваного банку.

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Левченко В.П. д. е. н. проф.		
Розділ 1	Левченко В.П. д. е. н. проф.		
Розділ 2	Левченко В.П. д. е. н. проф.		
Розділ 3	Левченко В.П. д. е. н. проф.		
Висновки	Левченко В.П. д. е. н. проф.		

7. Дата видачі завдання 30.06.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	27.09.2021 р.	
2	Розділ 1. Теоретичні аспекти визначення сутності та оцінки фінансової стійкості банку	11.10.2021 р.	
3	Розділ 2. Оцінка рівня фінансової стійкості банку АТ Приватбанк	25.10.2021 р.	
4	Розділ 3. Напрямки підвищення рівня фінансової стійкості банку	08.11.2021 р.	
5	Висновки	15.11.2021 р.	
6	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)	24.11.2021 р.	
7	Здача магістерської роботи на кафедрі для рецензування	10.12.2021 р.	
8	Перевірка магістерської роботи на наявність ознак плагіату	15.12.2021 р.	
9	Подання роботи на затвердження завідувачу кафедри	16.12.2021 р.	

Студентка

_____ Вікторія ПОЧТАР
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

_____ Валентина ЛЕВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Директор ЦУПФ

_____ Олена ГРИГОРЕВСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Почтар В. О. Оцінка фінансової стійкості банку. – Рукопис.

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2021 рік.

Дипломну магістерську роботу присвячено дослідженню теоретичних задач та оцінки фінансової стійкості банку. На підставі проведеної аналітичної оцінки фінансового стану АТ КБ «Приватбанку» розроблено заходи щодо його удосконалення.

Запропоновано основні напрями щодо більш ефективного управління ресурсною базою банку з метою подальшого зміцнення власного рівня фінансової стійкості.

Були визначені проблеми залучення ресурсів та шляхи їх вирішення для АТ КБ «Приватбанк». Розроблені заходи щодо розширення ресурсної бази

Ключові слова: банківська система, банк, фінансовий стан, фінансова стійкість, ризик, принципи, умови, надійність.

ANNOTATION

Pochtar V. Assessment of the financial condition of the bank. - Manuscript.

Master's thesis in specialty 072 - Finance, Banking and Insurance. - Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the study of theoretical problems and assessment of the financial stability of the bank. Based on the analytical assessment of the financial condition of JSC CB "Privatbank" measures have been developed to improve it.

The main directions of more effective management of the bank 's resource base in order to further strengthen its own level of financial stability are proposed.

Problems of attracting resources and ways to solve them for JSC CB "Privatbank" were identified. Measures have been developed to expand the resource base

Key words: banking system, bank, financial condition, financial stability, risk, principles, conditions, reliability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	11
1.1. Визначення сутності поняття фінансова стійкість банку.....	11
1.2. Фактори, що впливають на рівень фінансової стійкості банку	21
1.3. Методичні підходи щодо оцінки фінансової стійкості банку.....	31
Висновки за розділом 1	41
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	43
2.1. Характеристика банку АТ КБ «Приватбанк»	43
2.2. Загальна оцінка фінансового стану АТ КБ «Приватбанк».....	51
2.3. Аналіз рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк».....	62
Висновки за розділом 2.....	81
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКА.....	83
3.1. Модель комплексного аналізу та оцінки фінансової стійкості банку	83
3.2. Побудова механізму антикризового управління фінансовою стійкістю банку	95
3.3. Напрями щодо більш ефективного управління ресурсом базою банку з метою подальшого зміцнення власного рівня фінансової стійкості	103
Висновки за розділом 3.....	110
ВИСНОВКИ	112
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	117
ДОДАТКИ	

ВСТУП

На сучасному етапі стан української банківської системи характеризується як нестійкий, що підриває довіру до банків як з боку громадян, так і з боку професійних учасників фінансового ринку, регулюючих осіб, економічних агентів-підприємців, аналітиків та науковців. Усі верстви суспільства зацікавлені в стабільній, надійній та безперебійній роботі банків, але кожна з них по-різному оцінює ступінь загроз діяльності банків й пропонує різні заходи щодо покращення стану.

Стрімке скорочення кількості українських банків за різних умов та зниження якості роботи тих, що ще діють, негативно відбилося як на рівні життя та платоспроможності населення, так і на фінансовому стані промислових, сільськогосподарських, торгівельних підприємств й установ, що, в свою чергу, не дозволяє вийти економіці України на шлях розвитку. Відновлення та підтримання належного рівня фінансової стійкості банків можливо лише за умов відбудови системи виявлення, класифікації, локалізації загроз та регулювання ризиків банків в умовах мінливого зовнішнього середовища. Якість та ефективність побудованої системи оцінки фінансової стійкості банків неможливо оцінити прямими фінансовими показниками, тому що головна мета її діяльності – це недопущення реалізації потенційних загроз.

Питання фінансової безпеки банків, їх фінансова стійкість та їх зв'язок зі станом економіки розробляється як вітчизняними вченими, такими, як Прокопенко В.В., Виклюк А.Д., Добрик В.М., Запорожець В.М. так і закордонними класиками П. Роузом, С. Юджінс і сучасними фахівцями Л. Матцом, М. Дейтсом, А. Хавасом та багатьма іншими. Їх різні підходи до вивчення багатогранної проблематики забезпечення фінансової безпеки банків, досягнення ними фінансової стійкості за рахунок сучасного інструментарію управління фінансовими потоками, зокрема власним капіталом та депозитами, кредитно-інвестиційними портфелями, досягнення

оптимальних значень економічних нормативів за рахунок управління рівнем ліквідності та ризикованості активів заслуговує на високу оцінку якості проведених наукових досліджень.

Проблема забезпечення фінансової стійкості банку є відносно новим напрямом наукових досліджень української спільноти. Актуальність теми зумовлена необхідністю реалізації національних інтересів щодо створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення. Важлива роль у цьому процесі відводиться саме банківському сектору, за допомогою якого здійснюється розподіл та перерозподіл грошових потоків та їх концентрація у пріоритетних галузях економіки; запобігання відпливу капіталів за кордон; забезпечення стабільності національної грошової одиниці; здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичень та ін. Інтеграція вітчизняного банківського сектора у світовий фінансовий простір, з одного боку, зумовила існування додаткових можливостей для залучення дешевших ресурсів, запозичення світового досвіду ведення банківської справи, впровадження сучасних інформаційних технологій, а з іншого – призвела до зростання залежності від кон'юнктури світових фінансових ринків та зумовила підвищення рівня банківських ризиків, що потребує розробки теоретичного базису забезпечення фінансової безпеки банків.

Мета магістерської роботи – проаналізувати поточний стан управління фінансовою стійкістю банку та визначення шляхів підвищення ефективності її управління з урахуванням сучасного стану розвитку банківської системи в Україні.

Для досягнення поставленої мети у роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність поняття фінансової стійкості банку;
- охарактеризувати фактори, що впливають на фінансову стійкість;
- дослідити методичні підходи щодо оцінки рівня фінансової стійкості

банку;

- надати характеристику банку АТ КБ «Приватбанк»;

- здійснити аналіз фінансового стану АТ КБ «Приватбанк»;

- надати оцінку рівню та ефективності управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк»;

- побудувати модель оцінки рівня фінансової стійкості банку АТ КБ «Приватбанк» з урахуванням рівня ризикованості операцій;

- дослідити напрями підвищення рівня фінансової стійкості за рахунок побудови системи антикризового управління;

- визначити напрями підвищення рівня фінансової стійкості банку за рахунок більш ефективного управління власною ресурсною базою.

Об'єкт дослідження – механізм оцінки та управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк».

Предмет дослідження – принципи та методи управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» у сучасних умовах господарювання.

Методологічною основою дослідження з'явилися праці учених по теорії оцінки фінансової стійкості, чинні правові та нормативно-законодавчі акти, що регламентують процес управління фінансовою стійкістю, а також необхідні статистичні дані.

Методика дослідження ґрунтується на системному підході та аналізі теорії оцінки та управління фінансовою стійкістю, структурних змін в економічній діяльності суб'єктів господарювання у сфері управління ризиками.

Наукова новизна та практична цінність роботи визначається в наступному:

- запропонована модель оцінки рівня фінансової стійкості банку АТ КБ «Приватбанк» з урахуванням рівня ризикованості операцій;

- досліджені етапи та напрями підвищення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» за рахунок побудови системи антикризового управління;

-визначені напрями підвищення рівня фінансової стійкості банку АТ КБ «Приватбанк» за рахунок більш ефективного управління власною ресурсною базою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1. Визначення сутності поняття фінансова стійкість банку

Однією з умов ефективного функціонування та розвитку економіки країни є стабільна банківська система. Банківська система – це один з головних елементів економічної системи будь-якої держави. Її стабільність відображається на стані економіки та сприяє її зростанню.

Своєчасний аналіз фінансового стану та фінансової стійкості допомагає запобігти більшості проблем, пов'язаних з діяльністю банківських установ, а також сприяє зміцненню та стабільності не тільки окремого банку, але й банківської системи в цілому.

На сьогоднішній день не сформовано єдиного підходу до визначення фінансової стійкості банку як економічної категорії, адже науковці всього світу так і не змогли дійти згоди що ж собою являє фінансова стійкість комерційного банку. Одні ототожнюють її з його платоспроможністю або рентабельністю, інші – із ефективною діяльністю банку, його здатністю сформулювати таку структуру активів та пасивів, котра буде найменш вразливою при виникненні непередбачуваних обставин або кризових явищ [3].

У сучасних умовах господарювання, фінансовий стан та фінансова стійкість є ключовими характеристиками підприємницької діяльності, у тому числі у банківській сфері.

Поняття «фінансовий стан банку» більшість вчених трактує через сукупність певних коефіцієнтів (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Визначення сутності поняття фінансовий стан банку [3,2]

Автор	Визначення поняття
-------	--------------------

Продовження таблиці 1.1.

Герасимович А. М.	Фінансовий стан банку – це оцінка показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління
Іванов В. В.	Фінансовий стан банку – це система показників достатності капіталу, якості активів, ліквідності балансу, ефективності діяльності, рівня управління (менеджменту) банку
Загородній А. Г.	Фінансовий стан банку – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та існування, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.
Дзюблук О. В.	Фінансовий стан банку визначається наявністю у нього фінансових ресурсів, забезпеченістю грошовими ресурсами, необхідними для діяльності, підтримки нормального режиму роботи, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.
Борисов А. Б.	Фінансовий стан банку – це рівень забезпечення економічного суб'єкта грошовими коштами для здійснення господарської діяльності, підтримання нормального режиму роботи та своєчасного проведення розрахунків.
Щербакова Г. В.	Фінансовий стан банку визначається загальним рівнем ефективності управління його активами і пасивами, при цьому якість управління ними відображається в основних коефіцієнтах, що характеризують фінансовий стан банку, зокрема у показниках достатності капіталу, якості активів, рентабельності, ліквідності, рівня ризиків

Отже, розглянувши наведені визначення вітчизняних вчених та економістів, можемо стверджувати, що фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу.

Проведені дослідження робіт І.В. Макєвої, Ю.С. Маслеченкова, Н.М. Шелудька, В.П. Пантелеєва та С.П. Халяви, дали змогу визначити, що поняття категорії «фінансова стійкість комерційного банку» кожним із них трактується по-різному. Тому на основі опрацьованих робіт було сформовано визначення, яке, з нашої точки зору, найбільш широко характеризує дане явище: фінансова стійкість комерційного банку – це такий стан банківської

установи, при якому вона є платоспроможною, ліквідною, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, тобто її активи використовуються максимально ефективно.

Підходи до трактування поняття «фінансова стійкість банку» надано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Підходи до визначення поняття фінансова стійкість банку [2,3,4,5]

Автор	Визначення
Барановський О.В., Ткаченко А.А.	Стан захищеності фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує
Болгар Т.А., Спіфанов А.В.	Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Голобородько Ю.А.	Такий стан, який характеризується оптимальним рівнем залучення і розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ і характеризує здатність банків до саморозвитку, ефективності та конкурентоздатності
Дмитров С.В.	Захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує
Побережний С.В.	Стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Литовченко О.Н., Самойлов Б.В.	Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для забезпечення поточної діяльності та стійкого розвитку

З таблиці видно, що деякі науковці пов'язують фінансову безпеку з фінансовою стійкістю і стабільністю; інші – зі ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності; рівнем достатності власного капіталу; ступенем захищеності інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави; рівнем стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Сутність поняття надійності розглядають як «стійкість» банку до змін на фінансовому ринку і здатність без затримок виконувати зобов'язання (щодо безпеки коштів, надання позикових коштів за укладеними кредитними договорами, здійснення платежів за виданими гарантіями, авальованими векселями та ін.), надійність є не лише кількісною оцінкою основних параметрів діяльності комерційного банку, а більше – його суб'єктивною характеристикою з боку певних соціальних груп (клієнтів, партнерів та службовців), упевненістю даних суб'єктів у тому, що банк виконає всі зобов'язання. Надійним є банк, який має відповідний рівень довіри до себе, міцні взаємини з іншими фінансовими установами, підприємствами, організаціями, який сприяє реалізації інтересів клієнтів, партнерів та службовців. Надійність безпосередньо залежить від стійкості, надійним може бути лише міцний, стійкий банк, який стабільно розвивається. Варто зауважити, що важливою умовою забезпечення надійності комерційного банку є наявність у нього надійної клієнтури. «Стабільність» та «стійкість» – також близькі між собою поняття, котрі, безумовно взаємопов'язані, проте не тотожні. Зокрема, у науковій праці В.В. Іванова наведено наступне визначення стійкості банку – як «стабільності його діяльності в світлі середньо- та довготермінової перспективи». Ю.С. Масленченков розглядає поняття стійкості банку через призму стабільного економічного середовища, як наголошено “стійкість кредитної організації визначається стабільністю економічного середовища, в якому вона діє. Як ринкова категорія, стійкість відображає стан кредитного закладу в ринковому середовищі, забезпечує цілеспрямованість його руху в поточній і прогнозованій перспективі. Слід зауважити, що не завжди та не всі кредитні організації в стабільному економічному середовищі є стійкими, оскільки забезпечення стійкості стану, зумовлене крім зовнішніх чинників, рядом внутрішніх факторів.

На відміну від стійкості, яка передбачає здатність системи протистояти силі, стабільність потрактована як «незмінність, тривале збереження певного стану чи рівня». Зазначимо, що саме критерій стійкості застосовують до

складних динамічних систем, котрі постійно перебувають під впливом випадкових факторів і працюють за деякої невизначеності. Враховуючи той факт, що банк функціонує в умовах постійних, певною мірою непередбачуваних змін ринкової економіки, його можна вважати динамічною системою. Як динамічна соціально-економічна система банк здатний до поступального розвитку і постійного відтворення. У процесі комерційної діяльності він прагне забезпечити позитивну динаміку таких показників, як прибутковість, достатність капіталу, ліквідність, мінімізація ризиків, розширення спектру послуг та поліпшити обслуговування клієнтів. Зазначене обумовлює необхідність застосування при характеристиці банку терміну «стабільний розвиток», а не «стабільність», яка за суттю свідчить про сталість, незмінність і не передбачає динамічного руху. Отже, зазначимо, що стійким є той банк, який здатний витримати максимальний, граничний рівень непередбачуваних втрат, за котрого він зберігає стан ефективного функціонування. А стабільний розвиток, у свою чергу, передбачає спроможність банку з плином часу забезпечити зменшення даних втрат, належну швидкість їх подолання, створюючи тим можливість для досягнення та підвищення рівня стійкості. Таким чином, стійкість є фундаментальною, внутрішньою характеристикою, завдяки якій забезпечують життєздатність, стабільний розвиток комерційного банку в межах заданої траєкторії та відповідно до обраної стратегії в умовах конкурентного ринку, незважаючи на силу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів [37, с.91-92].

Варто зазначити, що розглянуті поняття надійності, стабільного розвитку та стійкості є ознаками комерційного банку й обумовлюють його здатність до:

- ефективної реалізації притаманних функцій та виконання своєї ролі в економіці, незалежно від впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, що перешкоджають їх здійсненню;

- чіткого та оперативного здійснення операцій із обслуговування клієнтів;

-виконання своїх зобов'язань перед акціонерами та клієнтами, за умов обов'язкового дотримання параметрів і нормативів, встановлених у національному законодавстві й світовій банківській практиці;

-реалізації інтересів усіх учасників фінансових відносин (акціонерів, власників, клієнтів);

-збереження вкладів юридичних та фізичних осіб;

-власного розвитку відповідно до ринкових тенденцій та з урахуванням ймовірних ризиків;

-конку rentної боротьби, до реалізації свого потенціалу в діловому співробітництві.

Таким чином, надійність є ширшим поняттям і поєднує в собі поняття стійкість та стабільний розвиток, характеризує банк як фінансову інституцію, грошово-кредитний інститут у загальному; стабільність – здатність до постійного динамічного розвитку; стійкість – його внутрішній стан (рис. 1.1.).

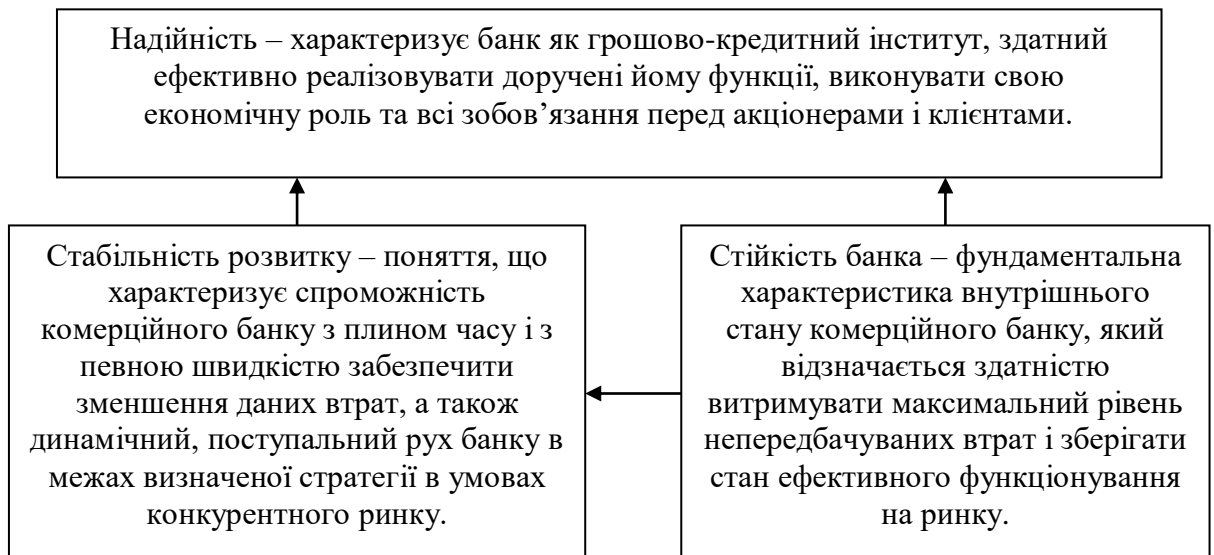

Рис. 1.1. Взаємозв'язок ознак, що характеризують стан та діяльність банку

Необхідно додати, що визначити притаманність даних ознак банкові можна лише з плином часу, оскільки їх набувають завдяки його ефективній

та скоординованій діяльності. Добра робота банку значною мірою залежить від професійного рівня та компетентності керівництва. Оскільки той чи інший банк неспроможний сам впливати на зовнішні чинники (чи то економічні, чи соціально-політичні), він має більше орієнтуватися на забезпечення внутрішньої збалансованості структурних елементів [3,2].

Для обґрунтування поняття «фінансова стійкість», зупинимося на деяких її трактуваннях, що відображені в окремих наукових працях і мають важливе значення при дослідженні теоретичних аспектів даної категорії. Зазначимо, що, проаналізувавши підходи до визначення сутності фінансової стійкості, виокремимо кілька напрямів, відповідно до яких (рис. 1.2.):

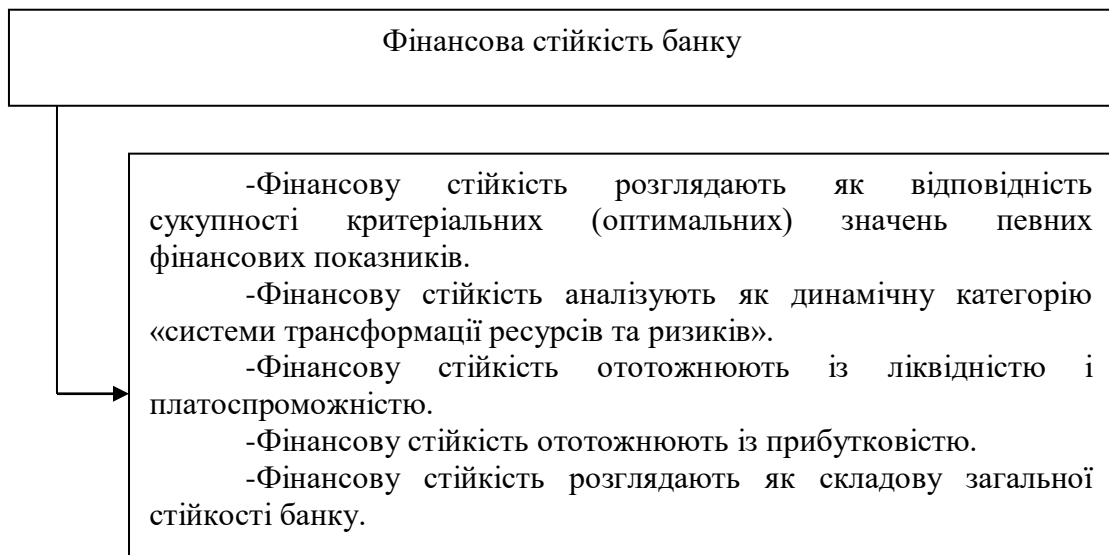

Рис 1.2. Окремі напрями визначення сутності поняття фінансова стійкість банку

Перший напрямок. Г.С. Панова, О.Д. Заруба, С.А. Святко, Р.І. Шиллер обґрунтовують фінансову стійкість банку з точки зору ключових параметрів, що характеризують окремі аспекти його фінансового стану. Ю.С. Масленченков, В.В. Вітлінський, О.В. Пернарівський фінансову стійкість розглядають як відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, що синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості: обсягу й структури власних засобів, рівня доходів і прибутку, норми прибутку на

власний капітал, достатності ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення банком доданої вартості. Схоже за змістом визначення фінансової стійкості запропонував Р.І. Шіллер. Необхідно зазначити, що повна орієнтація на планові показники, а саме відповідність (невідповідність) останнім при визначенні фінансової стійкості є певною мірою некоректною, оскільки їх не обов'язково точно розраховують.

Другий напрямок. Відповідно до даного напрямку фінансова стійкість – це динамічна, інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів і ризиків, повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Слід зауважити, що дане визначення видається дещо абстрактним, оскільки в ньому чітко не пояснено, у чому ж суть «повноцінної трансформації ресурсів та ризиків». Окрім цього, незрозумілим є причетність до таких важливих параметрів банківської діяльності, як ліквідність і платоспроможність, котрі безпосередньо стосуються визначення фінансової стійкості банку. З урахуванням того, що банк – складна динамічна система, яка постійно розвивається, варто погодитися з тим, що фінансова стійкість є динамічною категорією.

Третій напрямок. У працях Н.Г. Антонова, М.А. Песселя, В.Г. Андреева, Н.Н. Захарова поняття фінансової стійкості ототожнюється з ліквідністю та платоспроможністю. Так, дані показники справляють значний вплив на фінансову стійкість, оскільки, лише маючи достатній рівень ліквідності та платоспроможності, банк можна вважати фінансово стійким, проте ототожнювати дані поняття недоцільно, оскільки «фінансова стійкість» – ширше поняття. Зокрема, як зазначає В. В. Вітлінський, платоспроможність – це, в свою чергу, складова частина показника фінансової стійкості банку. А ліквідність та прибутковість – показники (критерії), що деталізують поняття платоспроможності комерційного банку. Отже, стан неліквідності є порівняно небезпечним для банку, оскільки може призвести до втрати довіри

з боку вкладників та кредиторів банку. У подальшому цей спричиняє неплатоспроможність, що свідчить про кризову ситуацію для банку. Ліквідність лежить в основі платоспроможності. Низька ліквідність призводить до внутрішніх порушень фінансового стану банку і в кінцевому підсумку негативно відображається на його стійкості щодо зовнішніх факторів. Окрім того, забезпечення платоспроможності банку слід узгоджувати з метою утримувати достатній рівень ліквідності, а також відповідно темпам нарощування активів і пасивів, обсягу власного капіталу [37, с.88-89].

Четвертий напрямок. На думку деяких авторів, зокрема В.В. Пантелєєва та С.П. Халяви, Л.П. Белих поняття фінансової стійкості деякою мірою ототожнюється з прибутковістю банку. Зокрема, як зазначив Л.П. Белих, рівень фінансової стійкості визначають прибутковість банку та його здатність виплачувати дивіденди за акціями. В.В. Пантелєєв та С.П. Халява наголосили, що своєрідним відображенням стійкого перевищення доходів над витратами і є фінансова стійкість. Так, прибуток має безпосереднє відношення до фінансової стійкості, сприяє підвищенню її рівня, оскільки дає змогу нарощувати капітал, покривати певні збитки. Проте ототожнення даних понять не розкриває сповна зміст фінансової стійкості, що є ширшим поняттям. Слід зауважити, що для визначення впливу рівня прибутковості на фінансову стійкість необхідно враховувати періодичність, обсяги та джерела отримання прибутку, а не лише констатацію факту прибутку як такого. Оскільки, по-перше, для забезпечення фінансової стійкості пріоритетне значення має саме стабільність отримання прибутку; по-друге, як відомо, високі прибутки асоціюються з підвищеним рівнем ризику, щоб в свою чергу, ставить під загрозу фінансову стійкість комерційного банку; по-третє, банки мають дотримуватися раціонального механізму розподілу прибутку, зокрема на поповнення резервних і страхових фондів, що теж є важливим фактором при забезпеченні фінансової стійкості. Сплата дивідендів у цілому також ще не є свідченням фінансової стійкості банку, оскільки часто високі

дивіденди, як і високі ставки за строковими депозитами пропонують проблемні банки – для залучення більшої кількості інвесторів.

Зокрема, дивіденди виплачують за рахунок нерозподіленого прибутку, отже базою тут служить прибутковість банку, що є важливим компонентом забезпечення фінансової стійкості. Банки мають обов'язково зберігати баланс між часткою виплати дивідендів та рівнем капіталізації прибутку, що безпосередньо відбивається на достатності капіталу як факторної ознаки стійкого фінансового стану комерційного банку.

П'ятий напрямок. Деякі науковці розглядають фінансову стійкість як складову стійкості (стійкості в широкому розумінні) банку, до якої, окрім фінансової, введено капітальну, комерційну та організаційно-функціональну стійкість. Зокрема, капітальну стійкість вважають базовою у забезпеченні загальної стійкості, її основою є власний капітал банку, що може слугувати опорою у кризових ситуаціях (створення резервів для непередбачуваних збитків, повернення депозитів). Він – основа ефективного функціонування та джерело розвитку банку. Виконує, як відомо, три важливі функції: захисну, оперативну та регулюючу. Організаційно-функціональна стійкість відображає адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі.

Отже, можна погодитись із наведеними у наукових працях твердженнями про доцільність розглядати фінансову стійкість банку як складову загальної стійкості банку і, вважаємо за необхідне, зважаючи на те, що нема чіткого визначення даного поняття, ввести та обґрунтувати суть поняття фінансова стійкість банку, під якою ми схильні розуміти системну якісну характеристику стану комерційного банку, що обумовлений дотриманням збалансованості, взаємозв'язку і взаємоузгодженості складових елементів: фінансових (власного капіталу, активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ризиків) й організаційних компонентів (організаційна структура, кадровий потенціал, інформаційні технології та рівень контролю і банківської безпеки), котрий відображає здатність

витримувати непередбачені втрати й забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей та високі соціально-економічні результати функціонування.

Фінансову стійкість банку слід розглядати як якісну характеристику його фінансового стану, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. Стійкий фінансовий стан забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення. Управління фінансовою стійкістю банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості.

1.2. Фактори, що впливають на рівень фінансової стійкості банку

На сьогодні існує величезна різноманітність факторів, що впливають на формування стійкості банку.

Різниця в характері, напрямках і формах їх виявлення викликають необхідність їхньої систематизації. При цьому така систематизація актуальна, по-перше, як методологічний інструмент для дослідження фінансової стійкості; по-друге, як методологічна основа для виявлення кількісних залежностей від факторів, що її формують, і побудови прогнозу розвитку; по-третє, урахування факторів необхідне під час розроблення конкретних пропозицій стосовно напрямків поліпшення стійкості.

На сьогоднішній день систематизоване вивчення факторів, що визначають фінансову стійкість банку, не носить закінченого характеру. Разом з тим, видається можливим використовувати досвід, який є в економічній літературі, для систематизації факторів, що впливають на стійкість і надійність комерційного банку. Як справедливо відзначає Р. Шиллер, на сьогодні ще не вироблені чіткі критерії, за якими окремі фактори слід відносити до тієї чи іншої групи, не існує чітких показників оцінки значущості цих факторів. Класифікація факторів, що впливають на стійкість, повинна будуватись за різними напрямками і з урахуванням різних ознак.

Особливу увагу при цьому слід приділити виявленню екзогенних (зовнішніх) та ендогенних факторів (які залежать від функціонування самого банку) і визначити ступінь їх впливу на діяльність та стан банку (рис. 1.3.).

Наведені фактори є загальними для всіх комерційних банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стійкості. Відповідно, при визначенні напрямів підвищення стійкості банків, доречним є врахування всієї системи факторів (рис 1.3.).

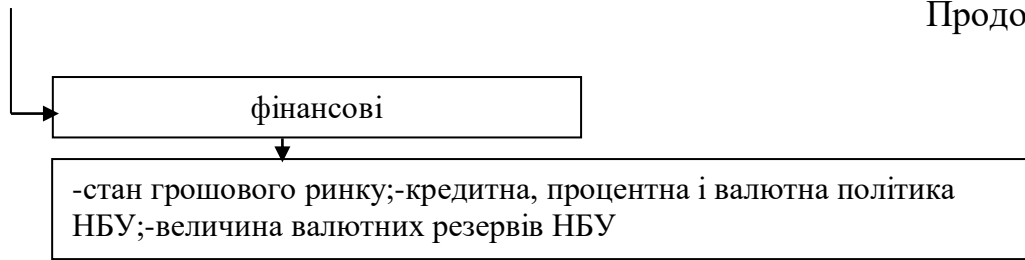

Рис. 1.3. Система факторів, що впливають на фінансову стійкість банку

Фінансова стійкість банку залежить від багатьох аспектів його діяльності і має складну структуру. До її складових можна віднести стійкість капітальної бази, стійкість ресурсної бази, організаційно-структурну стійкість банку та його комерційну стійкість.

Сукупність внесених засновниками та акціонерами власних коштів становить капітал комерційного банку. Обсяг зазначених коштів зростає у результаті ефективної банківської діяльності в процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових внесків з боку учасників банку. Варто відзначити, що провідна роль капіталу в забезпеченні фінансової стійкості банку зумовлена його функціями. По-перше, величина капіталу гарантує довіру клієнтів до банку, переконує вкладників у можливості відшкодування своїх коштів, що забезпечує уникнення ризику під час їх розміщення. Вона також гарантує потенційним позичальникам спроможність установи забезпечити попит на кредитні ресурси. По-друге, на першому етапі в ролі стартових коштів, необхідних для будівництва чи оренди приміщень, установки банківського обладнання, наймання кваліфікованого персоналу є власний капітал у частині статутного фонду, сформованого засновниками банку. Без перелічених вище та інших витрат банківська установа не може розпочати свою діяльність. Для розроблення і розвитку нових перспективних напрямків діяльності банку, пов'язаних із розширенням обсягу послуг, упровадженням сучасних технологій тощо, які завжди супроводжують період зростання банку, виникає потреба у додатковому капіталі. Залучення додаткового капіталу дає банку змогу забезпечувати клієнтів банківськими

послугами на сучасному рівні, посилити власні позиції на ринку. По-третє, капітал є своєрідним буфером, який поглинає негативні результати, у тому числі збитки від поточної неефективної діяльності банку до вирішення його керівництвом проблем, що назріли [30, с.81-82].

Таким чином, капітал захищає банк від банкрутства у разі несприятливої ситуації та непередбачених витрат. Стійкість ресурсної бази є важливою складовою фінансової стійкості комерційного банку й охоплює такі аспекти:

- залежність діяльності банку від стану економіки країни в цілому;
- контроль галузевих (відомчих) фінансових потоків;
- ступінь інтегрованості у систему міжбанківських відносин;
- зміст і рівень співробітництва банку із суб'єктами ринкової інфраструктури (банками, клієнтами тощо);
- стабільність поповнення ресурсної бази банку;
- концентрація вкладів фізичних осіб у загальному обсязі пасивів банку;
- обслуговування коштів бюджету тощо.

Організаційно-структурна стійкість банку – це адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі. Комерційна стійкість включає в себе рівень зв'язків банку з іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, міцність взаємозв'язків з державою, якість співробітництва з кредиторами та клієнтами.

У банківській справі одним із основних показників, що свідчить про фінансову стійкість банку є показник достатності власного капіталу. Достатність власного капіталу, з огляду на врахування при її розрахунку майже всіх ризиків банківської діяльності, є інтегральним показником оцінки стану якісної капіталізації та фінансової стійкості банківських установ зокрема та системи банків в цілому.

Під достатністю капіталу банку слід розуміти його здатність покривати витрати і непередбачені втрати від своєї діяльності виключно за рахунок

власного капіталу.

Поряд з цим, зважаючи на постійну диверсифікацію ризиків в сучасному економічному просторі, першочерговим завданням для банківської спільноти залишається постійне вдосконалення методики оцінки даних ризиків та її застосування у визначенні рівня адекватності власного банківського капіталу потребам розвитку економіки.

Для успішного розв'язання такого завдання необхідною умовою є координація зусиль як наглядових органів, так і банківських установ, рейтингових агентств, науковців і практиків, які зацікавлені в розробці досконалого способу розрахунку показника достатності банківського капіталу. Стосовно впливу достатності капіталу на показники стійкості банку, то тут виникає двояка ситуація. З однієї сторони, значна частка власного капіталу у структурі капіталу банку дає можливість банку відчувати себе більш впевнено при здійсненні операцій та наданні послуг, крім того у банку є так званий «резервний запас ресурсів» які він може залучити і використовувати (у вигляді позикових коштів), однак при цьому банк не буде мати високої рентабельності, а відповідно і великих прибутків.

З іншої сторони, при збільшенні фінансового левериджу, банк отримує більше прибутків (при рівних умовах діяльності), однак менш впевнено відчуває себе при настанні певних непередбачуваних обставин.

Тому, головною метою, у даному напрямі, є визначення оптимальної величини власного капіталу у ресурсах банку, що забезпечить йому нормальну рентабельність і стійкий фінансовий стан.

Аналіз показників фінансового стану та фінансової стійкості банків в цілому по Україні за останні роки свідчить про те, що загальні доходи банків протягом 2016-2020 років збільшилися на 82 млрд. грн., що відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 52,4 млрд. грн., а за рахунок комісійних – на 31,3 млрд. грн.

Загальне збільшення доходів супроводжувалося зростанням усіх його складових. Отже, можна зробити висновок, що загальна оцінка динаміки

доходів банків була позитивна. З 2014р. почалася масштабна банківська криза, пов'язана з анексією Криму, початком АТО та загальною економічною кризою у країні. Максимально негативний фінансовий результат був у 2016 році і на 01.01.2018р. становив -159,3 млрд. грн. Починаючи з 2019 року банківський сектор фіксує історичні рекорди з прибутковості. Чистий фінансовий результат за 2020р. становив 22,3 млрд. грн. Цьому сприяла не лише жорстка монетарна політика НБУ і високі процентні ставки, а й більш зважена кредитна політика самих банків (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3.

Динаміка показників прибутковості банків України за 2016-2020рр. [4,6]

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Доходи:	210,2	199,1	190,7	178,1	204,5
-процентні	151,3	135,1	135,9	124,0	140,8
-комісійні	28,3	28,4	31,4	37,1	50,9
Чистий фінансовий результат	-53,0	-66,7	-159,3	-26,4	22,3

Системні ризики для фінансової стабільності банківської системи перебувають на одному з найвищих в історії рівнів. Це підтверджує динаміка індикаторів фінансової стійкості банків (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4.

Основні індикатори фінансової стійкості банківської системи за 2016-2020рр. [4,6]

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Норма прибутку на активи	-4,2	-5,5	-12,4	-1,6	1,6
Норма прибутку на капітал	-31,9	-65,5	-122,1	-15,3	14,61
Співвідношення процентної маржі та валового доходу	48,6	39,0	45,9	50,2	52,02
Співвідношення непроцентних витрат і валового доходу	59,8	54,4	60,9	76,1	61,92
Співвідношення ліквідних активів та сукупних активів	26,4	33,0	48,5	53,9	51,14

Продовж.табл.1.4.

Співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань	86,1	92,8	92,1	98,3	93,52
Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті та капіталу	31,69	136,03	118,9	89,6	134,7

Отже, причинами, що привели до появи проблемних активів у банківській системі, є девальвація гривні, яка привела до номінального перерахунку проблемних кредитів та реального зниження фінансового стану позичальників; анексія Криму та заборона діяльності банків на території Криму та АТО. За недостатніх ресурсів іноземної валюти зростання їх активності в сегменті валютного кредитування збільшує у банків небезпеку збитків, пов'язаних з коливаннями валютного курсу. Зростання прибутковості банківської системи стало можливим за рахунок зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів.

Таким чином, зважаючи на стан банківської системи в Україні, можна сформулювати певний перелік проблем, які негативно позначаються на ефективності її функціонування впродовж тривалого часу. Серед таких: низький рівень капіталізації банків, високий рівень залежності ресурсів банків від зовнішніх запозичень, низька якість банківських активів, висока вартість банківських послуг, що зумовлює зменшення попиту на них серед населення. Таким чином для покращення ситуації у банківському секторі доцільно впровадити певні заходи, а саме: стабілізація національної валюти (регулювання пропозиції іноземної валюти, зниження доларизації вітчизняної економіки), стабілізація банківської системи (гарантування збереження вкладів, обмеження боргового тиску на позичальників, поліпшення управління ризиками), активізація процесів реорганізації та реструктуризації банків (законодавче врегулювання заходів по стабілізації діяльності банків).

Механізм управління фінансовою стійкістю банків може бути визначено, як сукупність методів та інструментів управління, що суб'єкти управління застосовують і спрямовують на забезпечення фінансової стійкості комерційних банків.

Механізм управління фінансовою стійкістю є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, що відображають відповідні заходи банківського менеджменту з управління фінансовою стійкістю комерційних банків. Визначимо методичні основи сутності механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків:

1. Механізм управління фінансовою стійкістю охоплює, крім об'єкта управління, управлінські суб'єкти (зовнішні та внутрішні). Зокрема, зовнішні на макроекономічному рівні, що представлені законодавчими, фінансово-контрольними і державними органами регулювання, центральне місце серед яких належить Національному банку України. Також – внутрішні суб'єкти на мікроекономічному рівні, що представлені керівництвом комерційного банку та органами управління фінансовими ресурсами та ризиками.

2. Окрім використання методів, що застосовують суб'єкти управління фінансовою стійкістю банків, у даному механізмі значне місце належить інструментам управління. До даних інструментів слід віднести економічні й адміністративні, що застосовують органи банківського нагляду, регулювання та контролю для забезпечення фінансової стійкості банків. Важливе місце належить впливу грошово-кредитної політики центрального банку, встановлення економічних нормативів діяльності банків, вимог щодо створення страхових та резервних фондів, ліцензування банківської діяльності, аудиту, підвищення прозорості фінансової звітності банків, окрім цього, вживання відповідних заходів щодо реорганізації та реструктуризації проблемних банків.

3. Важливу роль у процесі управління фінансовою стійкістю відіграють організаційна структура банку, а також рівень зв'язків як між елементами структури, так і з клієнтами, акціонерами банку. Зокрема, від того наскільки

забезпечена єдність інтересів, взаємоузгодженість та цілеспрямованість дій управлінців, залежатиме ефективність процесу управління фінансовою стійкістю. Тобто, робота даного механізму значною мірою зумовлена рівнем організаційної стійкості банку.

4. Механізм управління фінансовою стійкістю не є статичним утворенням, а постійно перебуває у динамічному розвитку. Необхідно враховувати конкретні економічні умови, в яких функціонує банк і відповідно до змін в економічному середовищі вносити корективи до механізму управління фінансовою стійкістю, здійснювати адаптаційні заходи.

5. Результативність функціонування даного механізму залежить також від ступеня впорядкованості його елементів, їх взаємодії та спрямованості щодо досягнення основної мети.

Складовими блоками механізму є наступні:

1. Суб'єкти механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;

2. Об'єкт механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків;

3. Процес управління фінансовою стійкістю комерційних банків, що охоплює наступні елементи:

- методи управління (планування, аналіз, оцінка, регулювання та контроль);

- інструменти управління [31, с.77-78].

Перший блок даного механізму охоплює суб'єктів управління, якими є відповідальні особи чи групи осіб, органи банківського регулювання, котрі уповноважені приймати управлінські рішення та вживати відповідні заходи, щодо здійснення регулювання, контролю за всіма стадіями процесу управління фінансовою стійкістю банків. Суб'єкти управління мають відповідати за ефективність та безперервність функціонування механізму управління фінансовою стійкістю банків. Від компетентності управлінців,

якості менеджменту залежатиме рівень фінансової стійкості кожного банку.

Другий блок механізму охоплює об'єкт управління, яким є фінансова стійкість комерційного банку, котра визначається через наступні характеристики: рівень капіталізації; якість активів; якість зобов'язань; рівень платоспроможності та ліквідності; рівень прибутковості; якість управління капіталом, активами й зобов'язаннями, платоспроможністю, ліквідністю і прибутковістю; рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними.

Третій блок механізму представлений процесом управління фінансовою стійкістю комерційних банків, котрий має місце та специфічні особливості, як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні.

Процес управління передбачає застосування певних методів, основними з яких є:

1. Планування – передбачає необхідність постановки цілей, визначення тактики і стратегії досягнення основної мети (забезпечення фінансової стійкості банку). Зважаючи на те, що стратегічною метою комерційного банку в даному випадку є забезпечення фінансової стійкості, то саме фінансове планування в механізмі, що розглядаємо слід спрямовувати, на нашу думку, на перетворення стратегічної мети у конкретні (абсолютні та відносні) значення фінансових показників через використання відповідних інструментів. Планування ґрунтоване на результатах попередньо здійсненого аналізу в сукупності факторів, що впливають на об'єкт управління даного механізму, зокрема внутрішніх факторів, факторів зовнішнього середовища, банківських ризиків. Вплив факторів зовнішнього середовища на фінансову стійкість комерційних банків є значним, і банки не мають змоги визначати характер їх впливу. В даному випадку, для банків важливим виявляється здатність протистояти негативному впливу зовнішніх факторів.

2. Аналіз основних елементів, що визначають стійкий фінансовий стан банку. Аналіз дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки різних аспектів діяльності банку. Саме за допомогою аналізу можна швидко розрахувати, як

змінюються фінансові показники, що визначають рівень фінансової стійкості та відповідно до цього прийняти обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на її забезпечення.

3.Оцінку та регулювання фінансової стійкості банків здійснюють за допомогою комплексу прийомів та методик. Слід підкреслити, що можна виділити напрямки оцінки фінансової стійкості комерційних банків та регулювання нею: по-перше, пряме (зовнішнє) регулювання й обов'язкова оцінка; по-друге, саморегулювання (внутрішнє регулювання) та самостійна (ініціативна) оцінка. Зовнішнє регулювання – це регулювання банківської діяльності за допомогою інструментів прямого та опосередкованого впливу з метою забезпечення стійкого фінансового стану комерційних банків. Дану функцію, як відомо, відповідно до законодавства виконує центральний банк, використовуючи обов'язкові економічні нормативи, що дають змогу регулювати та оцінити відповідність (невідповідність) окремих фінансових позицій банку нормам, а також виявити можливі ознаки незадовільного фінансового стану комерційного банку. А оцінка фінансової стійкості передбачає застосування відповідних систем та методик оцінки фінансового стану банків.

За допомогою економічних нормативів належна оцінка фінансової стійкості банків неможлива, це, відповідно, потребує, щоби центробанк застосовував комплексні системи. Самостійну оцінку (ініціативну оцінку) здійснюють на основі самостійно обраної чи розробленої методики оцінки фінансової стійкості. Саморегулювання (внутрішнє регулювання) передбачає поточне, оперативне управління за допомогою відповідних методів управління власним капіталом, активами та зобов'язаннями, прибутком, ліквідністю й платоспроможністю, ризиками.

4.Контроль полягає у перевірці відповідності отриманих результатів запланованим показникам, оптимальні значення яких сприяють підвищенню рівня фінансової стійкості комерційного банку. Для належного контролю за рівнем фінансової стійкості банків та ефективного управління останньою

слід дотримуватися проходження всіх стадій контролю (попередній, поточний, наступний), із боку як органів нагляду, так, і комерційних банків [28, с.67-68].

Отже, ефективне функціонування визначеного механізму управління фінансовою стійкістю банку, через узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами, забезпечить досягнення стратегічних і тактичних фінансових цілей банку, сприятиме підвищенню рівня прибутковості, зниженню ризиків, контролю та підтриманню ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що в кінцевому підсумку, безумовно, позитивно вплине на забезпечення фінансової стійкості.

1.3. Методичні підходи щодо оцінки фінансової стійкості банку

На сучасному етапі розвитку банківської сфери та на фоні негативних наслідків фінансової кризи, серед яких основними є масовий відплив коштів з рахунків, падіння довіри до банків зі сторони фізичних та юридичних осіб, збільшення суми проблемної заборгованості та підвищення банківських ризиків, пріоритетними задачами є підвищення та підтримання високого рівня конкурентоспроможності українських банків на внутрішньому та зовнішньому фінансовому ринках.

Досліджуючи стан фінансової стійкості банківських установ необхідно відрізнити класичне поняття стану розвитку господарюючого суб'єкту від стану розвитку банківської установи. Саме тому, доцільно виділити особливості банківської конкуренції:

- об'єктом конкуренції є не товари, а банківські ресурси, які сформовано банком для здійснення операцій;

- банк на ринку може виступати, як в якості продавця, так і в якості покупця;

- виробництво і реалізація банківських та фінансових послуг, що

надаються банками, можуть бути зосереджені в одному банку без залучення зовнішніх каналів збуту [27, с.42-43];

-діяльність банків та їх установ суворо регулюється НБУ;

-конкурента боротьба відбувається не лише між банківськими установами, а й між банківськими та небанківськими фінансовими установами.

Сутність фінансової стійкості відображається в найбільш важливій характеристиці банківської послуги на ринку – в її конкурентоспроможності. Рівень фінансової стійкості банку відображає успішність його функціонування в процесі набуття, утримання та розширення ринкових позицій, що передбачає здатність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів та протистояти негативному впливу зовнішнього середовища. Оцінюють фінансову стійкість науковці та економісти по різному, але основні підходи щодо визначення сутності даного поняття зображені на рис. 1.4.:

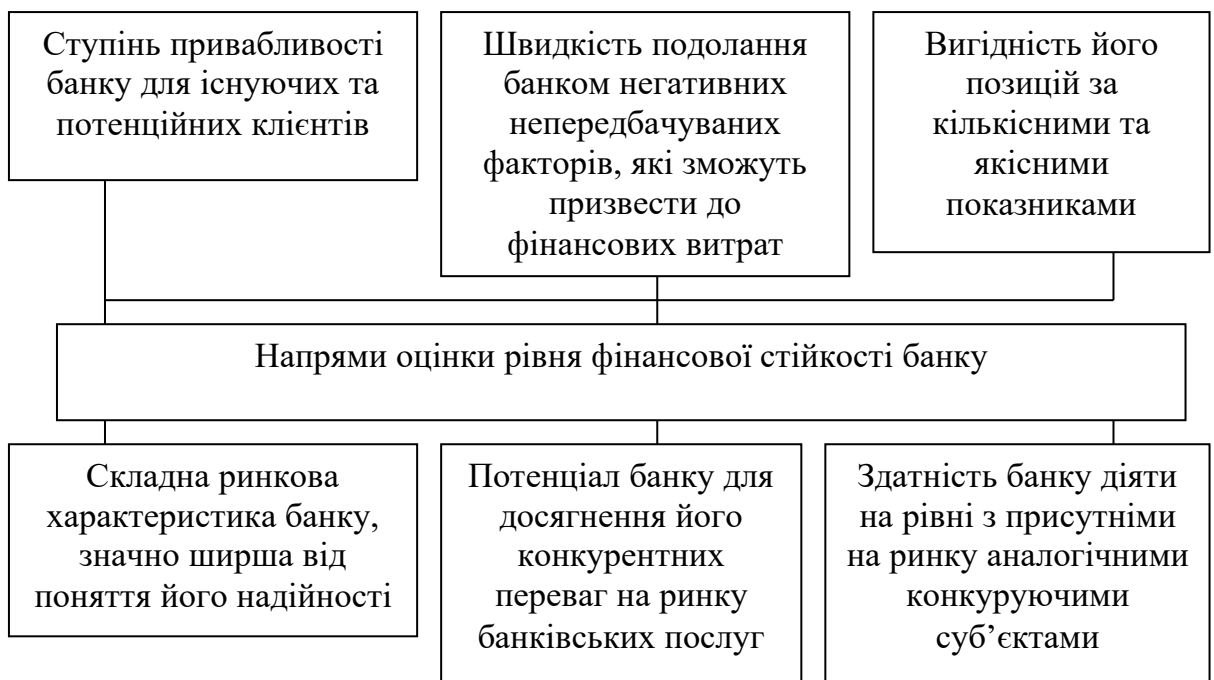

Рис. 1.4. Підходи щодо визначення напрямів оцінки фінансової стійкості банку

Більшість науковців поділяють фактори на внутрішні та зовнішні. При цьому, можна констатувати, що існує два протилежні погляди щодо впливу факторів на фінансову стійкість банку. Деякі дослідники вважають, що у визначенні конкурентоспроможності банку вирішальна роль належить екзогенним факторам. Інші ж стверджують, що з погляду підтримки та підвищення фінансової безпеки саме фактори внутрішнього середовища банку найвагоміші, оскільки є об'єктом активного впливу з його боку.

Протиставляти внутрішні та зовнішні фактори впливу на діяльність банків недоцільно та помилково. Головними зовнішніми факторами, які впливають на конкурентний клімат галузі та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, М.Портер назвав силами конкуренції. Для того, щоб зберегти або підвищити фінансову стійкість банку необхідно враховувати ці фактори та постійно спостерігати за зміною ситуації на ринку. До зовнішніх факторів відносять: технологічні фактори, економічні фактори, політико-правові фактори, соціокультурне середовище. До внутрішніх факторів впливу на рівень безпеки відносять наступне: фактори, пов'язані з фінансами; фактори, пов'язані з персоналом; фактори, пов'язані з послугами.

У сучасній банківській практиці застосовують наступні методики оцінки рівня фінансової стійкості банку або його рейтингу:

1). Методика CAMELS, сутність її полягає в урахуванні при визначенні рейтингу: достатності капіталу; якості активів; якості управління; прибутку; ліквідності. Саме за цією системою Національним банком України визначаються рейтинги. Методика CAMELS має ієрархічну структуру, що припускає розділення загальної надійності банку на 6 основних компонентів:

С – достатність капіталу;

А – якість активів;

М – якість управління;

Е – прибутковість;

L – ліквідність;

S – чутливість активів.

Кожен компонент оцінюється по пятибальній системі (1 – здоровий, 2 – задовільний, 3 – посередній, 4 – критичний і 5 – незадовільний), і на основі їх значень обчислюється підсумковий показник. При цьому оцінка кожного компоненту проводиться по ряду «дрібніших» складових.

Новий елемент системи S призначений для оцінки впливу ринкових ризиків на прибутковість і капітал банку. Він включає оцінку ринкових ризиків (процентного, валютного, цінового, портфельного і інших), а також оцінку системи управління ними. Рейтингова оцінка будується, як і по інших компонентах, по 5-ти бальній шкалі [11, с.88-89].

Останніми роками в розвиток системи CAMELS з'явилася нова система моніторингу фінансової надійності кредитних організацій – Firms. Мета цієї системи – виявляти фінансові проблеми банків, що виникають між інспекційними перевірками на основі поточної звітності. Ця система включає розрахунок 2-х доповнюючих один одного звідних показників рейтингу: рейтингу Firms і категорії ризику Firms. Рейтинг Firms є оцінкою поточного стану банків на основі аналізу змін ряду фінансових показників за минулий квартал і результатів інспекцій на місці. Поточний рейтинг використовує методологію CAMELS з оцінками показників від 1 до 5. Категорії ризику Firms – це довгострокова оцінка прогнозованого стану банку. У її основі лежить визначення вірогідності «провалу» банку впродовж подальших двох років. Для її оцінки використовуються 2 значення: 0 – провал, 1 – виживання.

Широко відомі і такі зарубіжні системи рейтингової оцінки надійності кредитних організацій, як система RATE, використовувана Банком Англії, система PATROL, вживана Банком Італії і французька система ORAP.

2). Методика визначення рейтингу банку, в якій на основі балансу обчислюється ряд коефіцієнтів (надійність, ліквідність тощо), що з певною для кожного коефіцієнта вагою інтегруються в один синтетичний коефіцієнт, на основі якого визначається рейтингова позиція певного банку (методика В.С. Кромонава, О.Б. Ширінської). Одним із відомих рейтингів є система

оцінок, що була запропонована групою дослідників під керівництвом Кромонава В.С (табл. 1.5.).

Таблиця 1.5.

Методика рейтингових показників Кромонава В.С.

Показники	Алгоритм розрахунку	Характеристика	Критична мережа	Вагомість
Генеральний коефіцієнт надійності	$K1 = \text{Власний капітал} / \text{Робочі активи}$	Показує рівень забезпечення покриття ризикових вкладень	1	45

Перед тим, як вирахувати загальний бал, кожному коефіцієнту присвоюється питома вага його значущості для клієнтів (з погляду авторів методики) [11, с.112-113]. Вирахування підсумкового балу надійності банку здійснюється за такою формулою:

$$N = 45 * K1 / 1 + 20 * K2 / 1 + 10 * K3 / 3 + 15 * K4 / 1 + 5 * K5 / 1 + 5 * K6 / 3; \quad (1.1.)$$

Якщо отримане значення вище 40-50 балів, то банк вважають достатньо надійним, якщо нижче 25-30 балів, то надійність банку є сумнівною.

Зміст лімітної політики у рамках методики Ширінської О.Б. полягає в тому, що жоден банк не почне працювати зі своїм банком-контрагентом, доки не прорахує на нього ліміт. Ліміт показує, на скільки банк довіряє своєму партнерові, наскільки він готовий ризикувати і розміщувати у нього свої активи. Чим більше лімітів банк отримує на себе від своїх банків-колег, тим вищою вважається надійність і сталість його фінансового становища (табл. 1.6.) [39, с.112-113].

Таблиця 1.6.

Методика рейтингових показників Ширінської О.Б.

Назва показника	Вагомість
1. Коефіцієнт надійності банку	10%
Кн1 = Власний капітал / Дохідні активи	0,5
Кн2 = Захищений капітал / Дохідні активи	0,5
2. Коефіцієнт ліквідності	40%
Ка1 = Абсолютно ліквідні активи / Поточні забор'язання	0,35
Ка2 = Ліквідні активи / Сумарні забор'язання	0,35
Ка3 = Абсолютно ліквідні активи / Дохідні активи	0,3
3. Коефіцієнт рентабельності	15%
Кр1 = (Чистий прибуток + Поточний дохід) / Власний капітал	0,5
Кр2 = (Чистий прибуток + Поточний дохід) / Дохідні активи	0,5
4. Коефіцієнт якості активів	20%
Кяа1 = (Строкові депозити + Власний капітал) / Корпоративні кредити	0,5
Кяа2 = Державні цінні папери / Дохідні активи	0,5
5. Коефіцієнти ресурсної бази	15%
Крб1 = Власний капітал / Сумарні забор'язання	0,5
Крб1 = Кошти на поточних рахунках / Сумарні забор'язання	0,5

Алгоритм цієї методики передбачає визначення 12-ти основних параметрів балансу кожного банку. Обчислюються п'ять видів диференційованих коефіцієнтів, що характеризують структуру активів і пасивів банку-контрагента, рівень його ліквідності, надійності та рентабельності. Далі визначається синтетичний коефіцієнт через систему зважених часткових коефіцієнтів за такою формулою:

$$K_{uz} = K_n * 0,1 + K_l * 0,4 + K_r * 0,15 + K_{ya} * 0,2 + K_{rb} * 0,15$$

(1.2.)

Недоліком подібних методик є суб'єктивне встановлення вагомості окремих показників, яке суттєво залежить від мети аналізу та користувачів інформації.

3). Публічна система комплексної оцінки ПУСКО діяльності банківських установ (рис. 1.5.), яку розроблено з метою підвищення рівня аналітичності й об'єктивності публічної інформації про діяльність вітчизняних грошово-кредитних установ [30, с.121-122].

У системі ПУСКО використано 14 показників та ряд параметрів для

оцінки рівня менеджменту.

Головний критерій підбору показників – можливість розрахунку на основі синтетичних рахунків «Квартального балансу» або на основі узагальнюючих показників «Квартального звіту про прибутки та збитки».

Щодо більшості показників (9 із 14) висувалася вимога наявності теоретично обґрунтованого оптимального (найкращого) або мінімально можливого (задовільного) критеріального значення (інтервалу) показника.

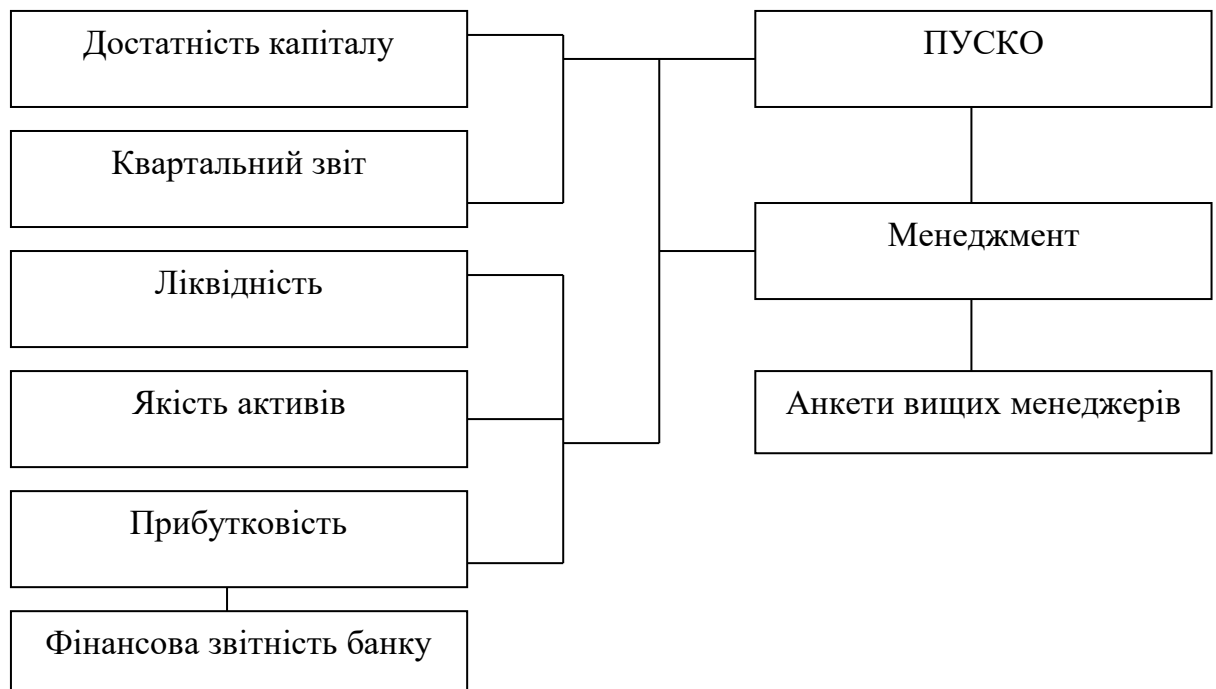

Рис 1.5. Інформаційна модель ПУСКО

4). Методика визначення рейтингу банків на основі оцінки ризиків за допомогою алгоритму МАІ полягає у послідовному виконанні кількох аналітичних і розрахункових кроків:

- побудова дерева ієрархій;
- розробка шкали відносної важливості вибраних класів ризиків – елементів кожного рівня дерева ієрархій; побудова матриць якісних попарних порівнянь елементів на кожному рівні ієрархії;

-визначення множини локальних пріоритетів, які характеризуватимуть відносний вплив кожного з елементів певної групи на елемент вищого рівня ієрархії;

-перевірка адекватності отриманих оцінок і ступеня узгодженості експертних суджень та уточнення висновків експертів (у разі необхідності);

-синтез сукупних оцінок для кожного типу ризиків та інтегрованих показників ризику банків-представників;

-визначення рейтингу банків [24, с.114-115].

5). Бальна методика (рис. 1.6.), яка враховує такі блоки: оцінка балансу та іншої фінансової звітності банку; оцінка дотримання економічних нормативів; оцінка інтегральної позиції банку щодо ризику; оцінка якості клієнтської бази банку; оцінка розгалуженості мережі.

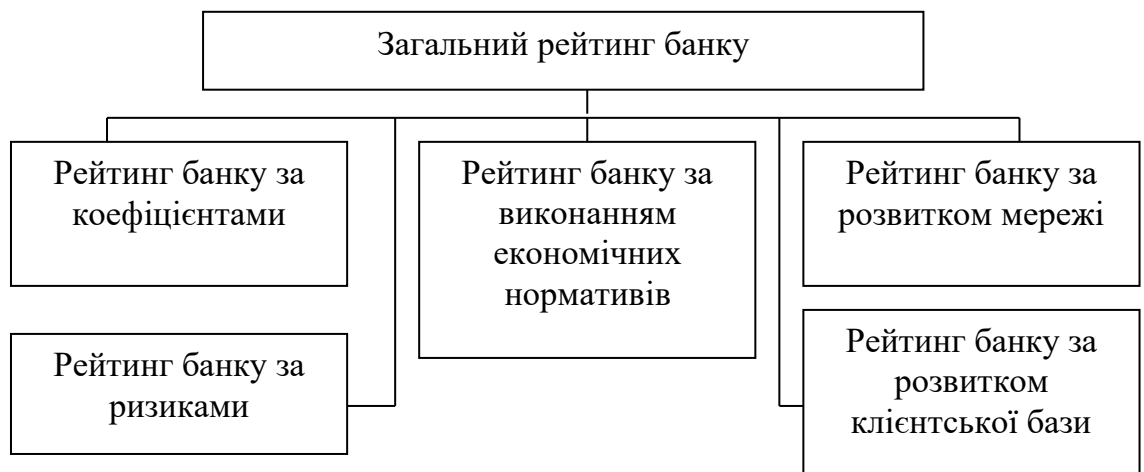

Рис 1.6. Схема побудови рейтингу банку бальним методом

Загальний рейтинг банку включає оцінку за наведеними вище аспектами.

Отже, узагальнення існуючих методик рейтингової оцінки банків в процесі оцінки фінансової безпеки дозволяє класифікувати їх наступним чином:

1) номерні, які передбачають обчислення сукупності показників оцінки фінансового стану і подальшого ранжування банків (засновані на методі

коефіцієнтів);

2) бальні, які дають змогу отримати інтегральну оцінку фінансового стану банків (засновані на методі експертних оцінок).

3) регресійні, які передбачають розрахунок факторних показників по кожному банку і середніх за сукупністю (засновані на методі кореляційно-регресійного аналізу) [26, с.92-93];

4) індексні, які дозволяють розрахувати поточний індекс надійності (засновані на визначенні оцінних показників фінансового стану банку, вагових коефіцієнтів до кожного з показників та евристичному методі нормуванні).

Методики відрізняються врахуванням цілей користувачів, складністю розрахунків, гнучкістю, можливостями використання в прогнозуванні діяльності банківської установи.

Переваги і вади методик наведено в табл. 1.7.

Таблиця 1.7.

Переваги та недоліки методик оцінки фінансової стійкості банку

Вид методики	Переваги	Недоліки
Номерна	Простота розрахунку та гнучкість	Відсутність узагальнюючого показника, слабка деталізація
Бальна	Гнучкість методики, заснована на особистому досвіді	Складність в обробці експертних оцінок
Регресійна	Зважування дії окремих факторів, вияв найвагоміших факторів. Можливість прогнозування	Тенденції минулих періодів переносяться на майбутнє без урахування факторів сьогодення
Індексна	Поєднання суб'єктивного досвіду експертів з об'єктивними значеннями методів коефіцієнтів	Складність та велика вартість

Отже, основними рисами методик оцінки конкурентоспроможності банків є: використання інформації, що є банківською таємницею і не підлягає оприлюдненню; аморфність інформаційної моделі, для якої характерні відсутність жорсткої регламентації системи показників і переважне значення суб'єктивної думки експерта. Для повноти комплексної оцінки фінансової

безпеки важливо, щоб оцінка та аналіз офіційної фінансової звітності підкріплювалася висновками досвідчених спеціалістів у сфері аналізу кількісних і якісних параметрів діяльності банку.

Таким чином, в умовах економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний розвиток останніх. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Висновки за розділом 1

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків – не породжена сьогоденням, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв’язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, порівняно короткий період їх діяльності, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов’язано з економічною та політичною нестабільністю у країні, а також порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості має бути обов’язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку. Отже, відсутність чіткого визначення поняття фінансової стійкості банку призвела, з одного боку, до ототожнення фінансової стійкості з іншими поняттями (ліквідністю, платоспроможністю, надійністю), а з іншого – зумовила суттєві розмежування по лінії методологічних засад у

підходах щодо оцінки факторів і складових фінансової стійкості банків, встановлення її критеріїв. Процес трансформування банківських ресурсів в системі фінансового менеджменту проходить через управління фінансовими операціями банку, що відбивається на його стійкості і надійності.

З урахуванням сучасного стану розвитку банківської системи в Україні розширено перелік загроз, які формуються ендо- та екзогенними факторами, що дало змогу удосконалити класифікацію загроз фінансово-економічній безпеці банків за рахунок введення сучасних нових тенденцій та реалій, до яких віднесено підвищення впливу техногенних факторів та загострення конфліктів різних рівнів, таких як військові, корпоративні, засновницькі, банк – персонал, банк – клієнт. Застосування цієї класифікації сприяє оптимізації процесу управління факторами ризиків задля підвищення керованості фінансів банку в умовах мінливого зовнішнього середовища.

При побудові системи контролю за станом фінансової стійкості слід враховувати сучасні тенденції зміни фінансового середовища: загрози постійно змінюються, розширюються, трансформуються та виникають принципово нові; з'являються нові ризики та спостерігається їх кумулятивний ефект, очікування клієнтів збільшуються в умовах браку ресурсів, з'являються нові технології та аналітичні інструменти. Тому кожний банк повинен мати програму вдосконалення заходів упізнання, класифікації, прогнозування та знешкодження потенційних загроз. При цьому система аналізу та оцінки рівня фінансової стійкості банку повинна мати: повну автоматизацію рішень з мінімальним ручним втручанням, вбудовані передові аналітичні моделі врахування спотвореної інформації, гнучке та плідне співробітництво з клієнтами, а також стійкість до змін.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Характеристика банку АТ КБ «Приватбанк»

Банк АТ КБ «Приватбанк» був заснований в 1992 році. На сьогоднішній день Приватбанк є одним з банків України, що найдинамічніше розвиваються, і займає лідируючі позиції банківського рейтингу країни. За даними дослідження GFK Ukraine у четвертому кварталі 2017 року ПАТ «Приватбанк» вважають основним банком – 40,2% клієнтів – фізичних осіб, що більше, ніж у інших величезних банків України. Серед корпоративних клієнтів цей показник становить 28,4%.

АТ КБ «Приватбанк» є найбільшим емітентом і еквайером платіжних карток в Україні. Банку належить власна система грошових переказів «PrivatMoney» та найбільший в Україні інтернет-банкінг і платіжна система «Приват24». АТ КБ «Приватбанк» належать дочірні банки в Латвії, Португалії та Італії. За даними британського журналу The Banker, у 2016 році ПриватБанк посідає 13-те місце в рейтингу найбільших банків Центральної та Східної Європи та 495-те в рейтингу топ-1000 світових банків.

Володіючи генеральною ліцензією Національного Банку України на проведення банківських операцій, АТ КБ «Приватбанк» здійснює весь спектр банківських послуг, що є на вітчизняному ринку, з обслуговування корпоративних і приватних клієнтів відповідно до міжнародних стандартів.

Отже, АТ КБ «Приватбанк» пропонує широкий перелік банківських послуг для юридичних та фізичних осіб:

- Приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб.
- Відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів в національній та іноземній валюті.

-Приймання комунальних та інших платежів на користь юридичних та фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності та державних організацій.

-Кредитування в національній та іноземній валюті на вигідних умовах.

-Операції з картками міжнародних платіжних систем VISA Intl та MasterCard Intl.

-Обслуговування зарплатних проектів з використанням банківських платіжних карток.

-Грошові перекази в національній та іноземній валюті по всьому світі.

-Купівля-продаж іноземної валюти, конверсійні операції.

-Операції з банківськими та дорогоцінними металами.

-Перевезення валютних цінностей та інкасація коштів.

-Здійснення обігу, погашення (розповсюдження) державної грошової лотереї.

-Купівля, продаж та обслуговування чеків та інших оборотних платіжних інструментів.

-Лізингові операції.

-Надання консультаційних та інформаційних послуг по банківським операціям.

Довгостроковий інтерес клієнта – головний пріоритет в роботі банку. З клієнтами працює висококваліфікована команда фахівців і персональні менеджери, які несуть відповідальність за забезпечення якісного обслуговування, оперативне і точне задоволення потреб клієнта. Упроваджуючи новий вигляд банківських послуг і постійно удосконалюючи комплекс банківського обслуговування, на сьогоднішній день банк обслуговує більш ніж 165 тисяч корпоративних клієнтів та 96 тисяч приватних підприємців і понад 5,6 мільйонів рахунків фізичних осіб.

Національна мережа банківського обслуговування АТ КБ «Приватбанк», що включає більш ніж 1528 філій і відділень по всій Україні, дозволяє будь-якому клієнтові отримати найвищий рівень обслуговування

практично в будь-якій точці країни. Широкий круг зарубіжних партнерів Приватбанку не тільки демонструє його визнання як повноправного учасника світової банківської системи, але і, найголовніше, дозволяє найширше задовольняти потреби клієнтів банку, пов'язані з їх міжнародною діяльністю. Приватбанк підтримує кореспондентські відносини з найбільшими іноземними банками, ефективно співробітничавши з ними на різних сегментах фінансового ринку. Приватбанк є уповноваженим банком по обслуговуванню кредитних ліній Світового банку реконструкції і розвитку (МБРР), Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) і Українсько-німецького Фонду, направлених на розвиток малого і середнього бізнесу.

Організаційна структура управління АТ КБ «Приватбанк» представлена на рис. 2.1.:

Рис. 2.1. Організаційна структура управління АТ КБ «Приватбанк»

Отже, нижче приведені сильні і слабкі сторони АТ КБ «Приватбанк», а також можливості і погрози з метою побудови SWOT-матриці (Табл. 2.1)

Таблиця 2.1.

**Аналіз сильних та слабких сторін діяльності АТ КБ «Приватбанк»,
можливостей та загроз**

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Велики фінансові можливості за рахунок фінансових ресурсів власників та інвесторів. Гарна та надійна репутація в іноземних банках. Ефективна корпоративна культура. Довгострокові відносини з ключовими клієнтами юридичними особами. Велика кількість регіональних відділень в різних областях України. Професійні працівники. Впізнанність бренду банку.</p>	<p>Недостатньо ефективна діюча маркетингова політика. Висока в порівнянні з іншими банками вартість обслуговування. Недостатня увага до роботи на ринку депозитів фізичних осіб. Концентрація на короткострокових відносинах з клієнтами (отримати якомога більше, щонайшвидше). Відсутність стратегічного планування Слабке корпоративне навчання, відсутність тренінгів з продаж</p>
<p align="center">Можливості:</p> <p>Збільшення об'ємів ресурсів за рахунок залучення коштів іноземних банків. Підвищення лояльності до фізичних осіб. Збільшення частки банку в сегменті депозитів фізичних осіб. Залучення на обслуговування іноземних компаній що приходять на український ринок. Залучення коштів інвесторів за рахунок додаткової емісії акцій Здійснення ефективних PR-акцій</p>	<p align="center">Загрози:</p> <p>Скорочення фінансування з боку основних інвесторів та власників банку. Скорочення фінансування з боку інших іноземних банків. Можливі негативні зміни в макроекономічній ситуації. Зростання конкуренції з боку українських банків. Зростання конкуренції з боку іноземних банків тих, що прийшли, або що приходять на український ринок. Коливання попиту на фінансовому ринку</p>

Далі здійснюємо SWOT-аналіз з метою оцінки основних факторів, впливаючих на діяльність та побудува матриці SWOT (табл..2.2):

Таблиця 2.2.

Матриця SWOT для АТ КБ «Приватбанк»

	<p align="center">3. Можливості:</p> <p>3.1.Збільшення об'ємів ресурсів за рахунок залучення коштів іноземних банків. 3.2.Підвищення лояльності до фізичних осіб. 3.3.Збільшення частки банку в сегменті депозитів фізичних осіб.</p>	<p align="center">4. Загрози:</p> <p>4.1.Скорочення фінансування з боку основних інвесторів та власників банку. 4.2.Скорочення фінансування з боку інших іноземних банків. 4.3.Можливі негативні зміни в макроекономічній ситуації.</p>
--	---	---

Продовження таблиці 2.2.

	3.4.Залучення на обслуговування іноземних компаній що приходять на український ринок. 3.5.Залучення коштів коштів інвесторів за рахунок додаткової емісії акцій. 3.6.Здійснення ефективних PR-акцій.						4.4.Зростання конкуренції з боку українських банків. 4.5.Зростання конкуренції з боку іноземних банків тих, що прийшли, або що приходять на український ринок. 4.6.Коливання попиту на фінансовому ринку						
1. Сильні сторони банку: 1.1.Великі фінансові можливості за рахунок фінансових ресурсів власників та інвесторів. 1.2.Гарна та надійна репутація в іноземних банках. 1.3.Ефективна корпоративна культура. 1.4.Довгострокові відносини з ключовими клієнтами юридичними особами. 1.5.Велика кількість регіональних відділень в різних областях України. 1.6.Професійні працівники. 1.7.Впізнанність бренду.	1.1.	3.1.				3.6.	1.1.	4.1.	4.2.	4.3.			4.6.
	1.2.	3.1.			3.4.	3.6.	1.2.		4.2.		4.4.	4.5.	4.6.
	1.3.		3.2.	3.3.		3.6.	1.3.	4.1.			4.4.	4.5.	
	1.4.				3.4.	3.5.	3.6.	1.4.			4.3.	4.4.	4.5.
	1.5.		3.2.	3.3.	3.4.			1.5.	4.1.			4.4.	4.5.
	1.6.		3.2.	3.3.	3.4.	3.5.	3.6.	1.6.	.			4.4.	4.5.
	1.7.	3.1.	3.2.	3.3.	3.4.	3.5.	3.6.	1.7.	4.1.	4.2.	4.3.	4.4.	
2. Слабкі сторони банку: 2.1.Недостатньо ефективна діюча маркетингова політика. 2.2.Висока в порівнянні з іншими банками вартість обслуговування. 2.3.Недостатня увага до роботи на ринку депозитів фізичних осіб.	2.1.					3.5.	3.6.	2.1.			4.3.	4.4.	4.5.
	2.2.		3.2.	3.3.	3.4.			2.2.				4.4.	4.5.
	2.3.		3.2.		3.4.	3.5.		2.3.			4.3.	4.4.	4.5.
	2.4.			3.3.	3.4.			2.4.				4.4.	4.5.

Продовження таблиці 2.2.

2.4. Концентрація на короткострокових відносинах з клієнтами. 2.5. Відсутність стратегічного планування 2.6. Слабке корпоративне навчання, відсутність тренінгів з продаж														
	2.5.	3.1.				3.5.		2.5.				4.4.	4.5.	4.6.
	2.6.		3.2.	3.3.	3.4.			2.6.				4.4.	4.5.	

На основі аналізу отриманих результатів SWOT-матриці АТ КБ «Приватбанк» складається перелік планових стратегічних альтернатив розвитку банку (табл..2.3):

Таблиця 2.3.

Складання переліку планових стратегічних проблем та альтернатив розвитку для АТ КБ «Приватбанк»

Стратегічні проблеми	Стратегічні альтернативи
<p>Скорочення фінансування з боку основних інвесторів та власників банку.</p> <p>Скорочення фінансування з боку інших іноземних банків.</p> <p>Можливі негативні зміни в макроекономічній ситуації.</p> <p>Зростання конкуренції з боку українських банків.</p> <p>Коливання попиту на ринку фінансових послуг</p>	<p>Збільшення обсягів ресурсів за рахунок залучення коштів іноземних банків.</p> <p>Підвищення лояльності до фізичних осіб.</p> <p>Збільшення частки банку в сегменті депозитів фізичних осіб.</p> <p>Залучення на обслуговування іноземних компаній що приходять на український ринок.</p> <p>Залучення коштів коштів інвесторів за рахунок додаткової емісії акцій</p> <p>Здійснення ефективних PR-акцій</p>

Якісну та кількісну оцінку показників, які найсуттєвіше впливають на конкурентну позицію АТ КБ «Приватбанк» та їх ранг, рекомендується визначати методом експертних оцінок. Кожен із цих показників оцінюється експертним методом шляхом призначення його важливості для депозитної політики банку. При цьому використовується така шкала оцінки значення

будь-якого показника: «добре» – 3 бали; «посереднє» – 2 бали; «погане» – 1 бал.

Після цього проводиться ранжування показників і їх бальних оцінок за ступенем їх значимості та присвоєння їм відповідних рангів.

Таблиця 2.4.

Бальна оцінка рівня конкурентної позиції АТ КБ «Приватбанк»

№ пор.	Назва показника	Кількість балів		
		1	2	3
1.	Надійність та імідж банку	Банк надійний, має бездоганну репутацію	Банк має непогану репутацію	Виникають сумніви щодо надійності банку
2.	Обсяги діяльності			
2.1.	Частка банку на ринку	Від 20% і вище	10-20%	Менше ніж 10%
2.2.	Наявність мережі філій	Банк має розгалужену мережу філій	Банк має відділення в кожному регіон-центрі	Банк має незначну кількість філій і відділень
3.	Зростання обсягу депозитів	Приріст понад 20%	Приріст від 5 до 20%	Приріст менше ніж 5%
4.	Структура депозитного портфеля	Питома вага строкових депозитів понад 80%	Питома вага строкових депозитів 60-80%	Питома вага строкових депозитів менше ніж 60%
5.	Середній розмір депозиту	Понад 3 тис. грн	Від 1 до 3 тис. грн	Менше ніж 1 тис. грн
6.	Продуктова політика банку			
6.1.	Спектр депозитних послуг	Широкий спектр депозитних продуктів, який постійно оновлюється	Банк пропонує клієнтам повний спектр “класичних” депозитних продуктів	Портфель пропонованих банком депозитних продуктів неповний
6.2.	Унікальні характеристики депозитів	Клієнти банку мають значні переваги порівняно з клієнтами банків-конкурентів	Клієнти банку мають незначні переваги порівняно з клієнтами банків-конкурентів	Клієнти банку не мають жодних переваг порівняно з клієнтами банків-конкурентів
6.3.	Наявність інновацій, інформаційна складова, нові технології	Банк швидко впроваджує нові продукти (у т.ч. власні розробки), наявність технологічних новинок	Банк впроваджує нові продукти, що пропонуються конкурентами, недостатнє технологічне забезпечення	Банк повільно впроваджує інновації або не впроваджує взагалі, відсутність відповідного технічного забезпечення
7.	Швидкість реагування банку на зміну процентних ставок за депозитами (процентна політика)	Банк регулярно переглядає процентні ставки та оперативно реагує на зміну ринкових умов	Банк дотримується середнього рівня процентних ставок за депозитами	Банк не узгоджує свої процентні ставки з ринковими умовами
8.	Технологічне супроводження	Високий рівень технологічного супроводження депозитних операцій	Середній рівень технологічного супроводження депозитних операцій	Низький рівень технологічного супроводження депозитних операцій

Продовж. табл. 2.4.

9.	Сервісні умови			
9.1.	Якість обслуговування	Високий рівень обслуговування (індивідуальний підхід до клієнтів)	Задовільний рівень обслуговування клієнтів	Незадовільний рівень обслуговування клієнтів
9.2.	Додаткові послуги	Банк активно розробляє та впроваджує додаткові послуги	Банк розробляє та планує впроваджувати додаткові послуги	Банк не надає додаткових послуг
10.	Рекламна кампанія	Банк активно рекламує на ринку депозитні продукти	Реклама депозитних продуктів ведеться в межах загальної реклами банку	Банк не рекламує депозитні продукти
11.	Рівень кваліфікації персоналу	Позитивний імідж керівництва банку, високий рівень професіоналізму працівників	Працівники підвищують свій професійний рівень	Недостатній рівень професіоналізму працівників

Далі необхідно здійснити розрахунок конкурентної позиції АТ КБ «Приватбанк» за допомогою наступної таблиці (Табл. 2.5):

Таблиця 2.5.

Оцінка конкурентної позиції АТ КБ «Приватбанк» з використання методу бальної оцінки

Показники	Кількість балів
1. Надійність та імідж банку	2
2. Частка банку на ринку	2
3. Наявність мережі філій	3
4. Зростання обсягу депозитів	2
5. Структура депозитного портфеля	2
6. Середній розмір депозиту	2
7. Спектр депозитних послуг	2
8. Унікальні характеристики депозитів	1
9. Наявність інновацій, інформаційна складова, нові технології	1
10. Швидкість реагування банку на зміну процентних ставок за депозитами (процентна політика)	3
11. Технологічне супроводження	3
12. Якість обслуговування	2
13. Додаткові послуги	3
14. Рекламна кампанія	3
15. Рівень кваліфікації персоналу	2
Всього	33

Отже, згідно розрахунку можна зробити висновки, що слабкі сторони АТ КБ «Приватбанк» – це низька унікальність існуючих банківських продуктів, низька наявність інновацій у депозитних програмах банку, сильні сторони – це процентна політика, технічне супроводження операцій, наявність додаткових послуг, рекламна кампанія, все це треба врахувати при розробці другого етапу оптимізації – розподіл необхідних вказівок щодо виправлення помилок та негативних явищ між робітниками відповідних підрозділів, які мають негативні показники згідно результатів оцінки конкурентної позиції банку.

Таким чином, серед напрямів підвищення ефективності та результативності діяльності АТ КБ «Приватбанк» можна назвати:

1. Удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, що знаходяться на депозитному рахунку.

2. Вирішення проблеми асиметричності інформації через створення інформаційної системи доступності та правдивості інформації щодо ліквідності, платоспроможності, прибутковості і рентабельності банків.

3. Спрощення режиму функціонування депозитних рахунків, а саме: порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків, застосування строкових вкладів із додатковими внесками.

4. Створення вигідних умов для активізації застосування банками цінових та нецінових методів маркетингової політики, покращити якість обслуговування, підвищити зацікавлення фізичних і юридичних осіб у розміщенні коштів.

2.2. Загальна оцінка фінансового стану АТ КБ «Приватбанк»

З початку проаналізуємо основні показники роботи АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр. за допомогою аналізу стану активів та пасивів банку (табл. 2.6).

Таблиця 2.6.

**Аналіз динаміки і структури активів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-
2020рр.**

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		Зміна, тис. грн. (2019- 2018рр.)	Зміна, тис. грн. (2020- 2019рр.)
	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %	тис. грн.	пит. вага, %		
Грошові кошти і залишки в НБУ	71281,8	3,4	54570,8	1,5	113796,8	2,6	-16711	59226
Кредити надані суб'єктам господарювання-юрид. особам	96553,9	2,4	96553,9	2,7	96553,9	2,3	-	-
Кредити надані фізичним особам	40380,7	94,8	158656,3	95,3	247761,1	85,4	118275,6	89104
Кредити в інвестиційну діяльність фізичним особам	1378,3	3,2	5389,6	3,2	4788,4	1,6	4011,3	-601,2
Прострочені доходи	812,0	2,0	2365,0	1,5	37555,4	13,0	1553	35190
Всього	42571,0	2,1	166411,0	2,0	290104,9	4,5	123840	123693
Сумнівна заборгованість за нарахованим доходам	-48989,0	-	-99860,8	-	-99903,5	-	-	-
Дебіторська заборгованість по операціям з клієнтами	212,2	0,01	61,3	0,001	477,1	0,01	-363,1	415,8
Кредиторська заборгованість по транзитним рахункам	299,5	0,01	1025,7	0,03	9189,2	0,2	726,2	8163,5
Запаси матеріальних цінностей	186,3	0,02	317,9	0,01	235,5	0,005	131,6	-82,4
Інши активи	750,1	0,04	1009,5	0,03	1254,8	0,03	259,7	245,3
Розрахунки між філіалами банку	1849744,9	90,2	3300102,4	91,4	3824688,7	88,5	1450357	524586,3
Нематеріальні активи	55,0	0,002	-	-	-	-	-55,0	-

Продовж. табл. 2.6.

Основні засоби	37305,2	1,81	88582,5	2,4	82719,0	1,91	51277,3	-5863,5
Інші необоротні активи	634,7	0,03	147,3	0,004	400,5	0,01	-486,8	253,2
Всього активів	2050605,9	100	3608922,0	100	4319427,2	100	1558316	710505,2

На основі аналізу структури і динаміки активів відділення АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр. можна зробити висновок, що у 2020 році найбільша питома вага в активах займали розрахунки між філіалами банку – 88,5%, їхня питома вага зменшилась в порівнянні з попереднім періодом 2019 рік на 2,9%, сума збільшилась на 524586,3 тис. грн. Найменша питома вага в активах у 2020р. займають запаси матеріальних цінностей – 0,005%, однак величина їхньої питомої ваги в порівнянні з попереднім періодом зменшилась на 0,005%, інші активи – 0,03%, необоротні активи – 0,01%, дебіторська заборгованість – 0,01%. При цьому загальна величина грошових коштів АТ КБ «Приватбанк» за 2020р. у порівнянні з 2019р. збільшилась на 59226 тис. грн. за рахунок підвищення рівня ефективності здійснення грошових операцій, кредити фізичним особам у 2020р. у порівнянні з 2019р. на 89104 тис. грн. за умов активізації кредитної політики банку.

Також, зроблено аналіз динаміки та структури пасивів в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Аналіз динаміки і структури пасивів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		Зміна, тис. грн. (2019- 2018рр.)	Зміна, тис. грн. (2020- 2019рр.)
	тис. грн.	пит. вага. %	тис. грн.	пит. вага. %	тис. грн.	пит. вага. %		
Кошти на вимоги СПД	39658,5	2,2	84363,0	2,5	59885	1,5	44704,5	-24478
Кошти на вимоги фізичних осіб	1496384,8	81,3	2692027,0	82,0	2974205,6	75,9	1195642	282178,6
Строкові кошти фізичних осіб	304128,2	16,4	505193,3	15,3	880170,8	22,5	201065,1	374977,5
Кошти небанковських органів	144,8	0,001	257,3	0,2	613,4	0,1	112,5	356,0

Продовж. табл. 2.7.

Всього кошти клієнтів	1840316,5	88,1	3281850,7	91,7	3914874,8	92,6	1441534	633024,1
Кредиторська заборгованість та транзитні рахунки	33022,3	1,6	31866,1	0,9	38036,7	0,9	-1156,2	+6170,6
Інші пасиви банку	315,0	0,01	13102,7	0,8	14883,4	0,4	12787,7	1780,7
Розрахунки між філіалами	176077,8	8,5	251755,3	6,6	255622,2	6,1	75677,5	3866,9
Всього зобов'язань	2049731,7	98,2	3578575,1	99,1	4223758,4	97,8	1528843	645183,3
Капітал банку	874,1	0,04	30346,8	0,9	95668,8	2,2	29472,6	65332,0
Всього пасивів	2050605,9	100	3608922,0	100	4319427,2	100	1558316	710505,2

Судячи з аналізу структури і динаміки пасивів АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр., можна зробити висновки, що найбільша питома вага в пасивах банку у 2020 році займали зобов'язання – 97,8%, найбільша питома вага в зобов'язаннях банку у 2020 році займали кошти клієнтів – 92,6%, найменшу питому вагу займала кредиторська заборгованість та транзитні рахунки – 0,9%, їхня величина збільшилась по порівнянню з 2019 роком на 6170,6 тис. грн. або на 19,3%.

Найбільшу питома вага в капіталі банку у 2020 році займали результати переоцінки капіталу – 30346,8 тис. грн., також найменшу вагу має кредиторська заборгованість в розмірі – 38036,7 тис. грн.

Таблиця 2.8.

Доходи, витрати та чистий прибуток АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Найменування статей	Роки			Зміна, 2020-2019рр.	
	2018р.	2019р.	2020р.	тис. грн.	%
Процентні доходи	137853,5	125720,1	188716,0	62995,9	50,1
Процентні витрати	32597,0	50946,0	60050,1	9104,1	17,8
Чистий процентний дохід	105256,5	74774,1	128665,9	53891,8	72,1
Комісійний дохід	97287,5	103227,0	129056,7	25829,7	25,1
Комісійні витрати	9554,7	10950,6	6277,9	-4672,7	-42,6

Продовж. табл. 2.8.

Чистий комісійний дохід	87732,8	92276,4	122778,8	30502,4	33,1
Операційний дохід	238574,4	234357,7	33183,6	-201174,1	-85,8
Загальні витрати	196165,8	190742,3	266514,7	75772,4	39,7
Прибуток до оподаткування	42408,5	44405,4	78486,9	34081,5	76,7
Податок на прибуток	-	790,0	13165,0	12375,0	68,9
Чистий прибуток/збиток банку	42408,5	43615,3	65321,9	21706,6	49,7

Таким чином, згідно з даними таблиці чистий процентний дохід за аналізований період збільшився за 2020р. на 53891,8 тис. грн. або на 72,1% і склав 53891,8 тис. грн., за 2019р. склав 74774,1 тис. грн., при цьому загальна величина чистого комісійного доходу за 2020р. у порівнянні з 2019р. збільшилась на 30502,4 тис. грн. або на 33,1% за рахунок збільшення величини комісійних доходів банку на 25829,7 тис. грн. та зменшення величини комісійних витрат на 4672,7 тис. грн., за 2018-2020рр. величина чистого прибутку банку збільшилась на 49,7% за рахунок збільшення величини чистого процентного та комісійного доходів, при цьому величина чистого комісійного доходу за досліджуємий період збільшилась на 30502,4 тис. грн. за рахунок збільшення величини комісійних доходів на 25829,7 тис. грн.

Маючи статус надійного банку, АТ КБ «Приватбанк» прагне бути уособленням стабільності, впевненості та динамічного розвитку, національним надбанням держави та символом її респектабельності. Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України.

В таблиці 2.9. проведено аналіз кредитного портфелю адже, джерелом доходів, що є основним для банків являються кредитні операції.

Таблиця 2.9.

Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	2018р.		2019р.		2020р.		Зміна, тис. грн. (2019- 2018рр.)	Зміна, тис. грн. (2020- 2019рр.)
	тис. грн.	пит. вага. %	тис. грн.	пит. вага. %	тис. грн.	пит. вага. %		
Овердрафт, всього:	9876,8	7,09	103245,0	39,2	112345,7	29,1	93368,7	9100,7
Сумнівні	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредити під платіжні картки, всього:	11265,7	8,09	21564,8	8,2	54678,9	14,1	10299,1	33114,1
Сумнівні	3456,8	2,48	4356,8	1,65	-	-	-	-
Прострочені	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредити СПД	96553,9	69,4	96553,9	36,7	96553,9	24,9	-	-
Сумнівні	96553,9	69,4	96553,9	36,7	96553,9	24,9	-	-
Прострочені	4325,8	3,1	822,4	0,31	987,9	0,26	-3503,4	165,5
Кредити на інвестиційні цілі:	21012,2	15,1	38657,4	14,7	67543,7	17,4	17645,2	28886,3
Сумнівні	-	-	-	-	-	-	-	-
Прострочені	332,8	0,24	546,9	0,21	654,8	0,17	214,1	107,9
Інші кредити	416,3	0,29	2943,8	1,12	55446,7	14,3	2527,9	52502,9
Всього кредитів	139124,9	-	262964,9	-	386569,0	-	123840,0	123604,1
Резерв під заборгованість	98765,9	70,9	112345,7	42,7	51489,21	60,6	13579,8	-60856,5
Всього кредитів за мінусом резервів	40359,0	29,1	150619,2	57,3	335079,8	39,4	110260,2	184460,5

Таким чином, згідно розрахунків можна зробити висновки, що у 2020 році основним видом кредиту АТ КБ «Приватбанк» був овердрафт – 29,1%, кредити СПД – 24,9%. Також, потрібно зробити аналіз кредитного портфелю банку (табл. 2.10).

Таблиця 2.10.

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Структура, % (2019р.)	Структура, % (2020р.)
Кредити СПД-юридичним особам	96553,9	96553,9	96553,9	36,7	24,9
Кредити фізичним особам	42571,0	166411,0	290015,1	63,3	75,1
Всього	139124,9	262964,9	386569,0	100	100

Результати аналізу структури кредитного портфеля показали, що в 2019 році вагому частину кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» склали кредити фізичних осіб, до кінця 2020 року положення не змінилося – 75,1%. Це відбулося у зв'язку з проведенням банком політики по залученню на обслуговування фізичних осіб, що пов'язане з відкриттям нових кредитних програм банком.

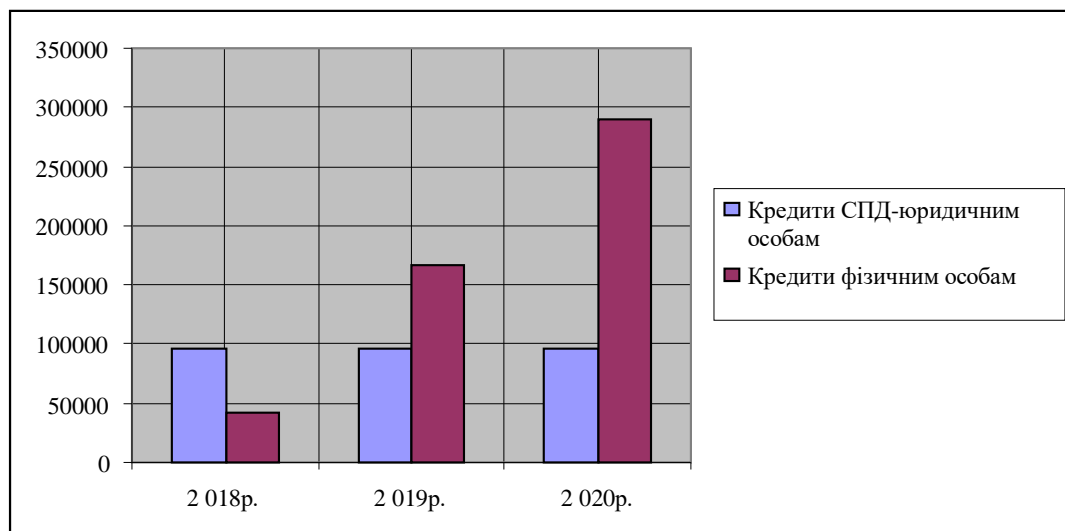

Рис 2.2. Динаміка обсягів кредитування АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр., тис. грн.

Сума резервів під покриття безнадійної заборгованості у 2020 році у порівнянні з 2019 роком зменшилась на 60856,5 тис. грн., загальна сума

кредитного портфелю банку за мінусом створених резервів у 2019 році у порівнянні з 2018 роком збільшилась на 184460,5 тис. грн., що говорить про збільшення ефективності кредитної діяльності банку та підвищення рівня захищеності за рахунок збільшення резервів.

Отже, за аналізований період часу значно збільшились обсяги кредитування АТ КБ «Приватбанк» клієнтів фізичних осіб в умовах впровадження нових кредитних програм та збільшення ресурсної бази банку.

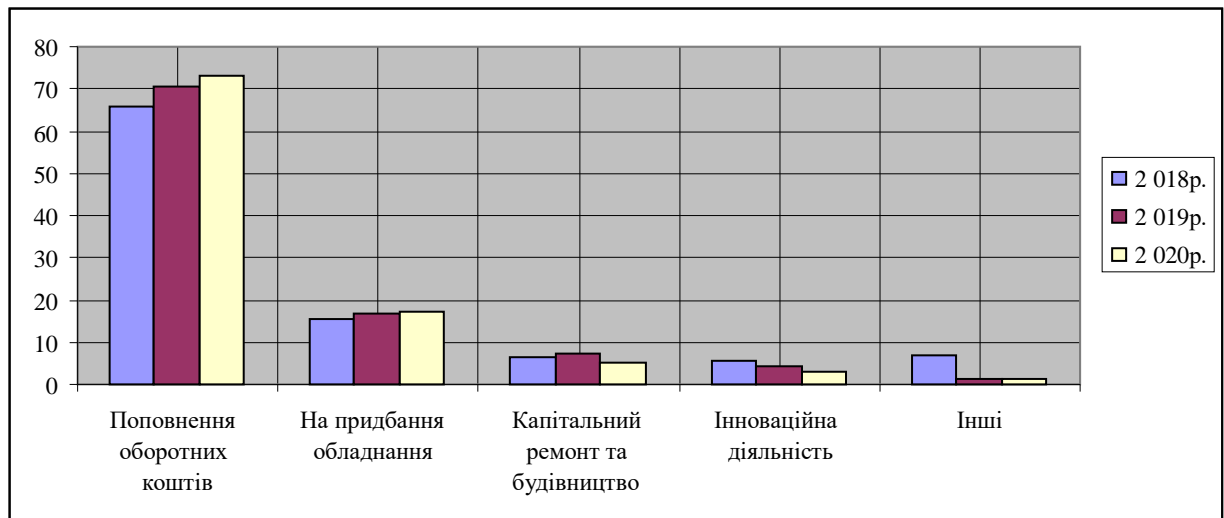

Рис 2.3. Структура кредитування АТ КБ «Приватбанк» юридичних осіб за 2018-2020рр., %

Отже, за 2018-2020рр. збільшилось кредитування юридичних осіб АТ КБ «Приватбанк» на поповнення оборотних коштів, також більшість кредитування банку здійснювалось на придбання нового обладнання.

Таблиця 2.11.

Кредитування АТ КБ «Приватбанк» юридичних осіб у національній валюті за 2018-2020рр..

Показники	на 31.12.			Відхилення	
	2018р.	2019р.	2020р.	Абсолютне, +, -	Відносне, %
Юридичні особи	96553,9	96553,9	96553,9	-	-
Фізичні особи	42571,0	166411,0	290015,1	123604,1	74,2

Продовж.табл.2.11.

Всього	139124,9	262964,9	386569,0	123604,1	47,0
--------	----------	----------	----------	----------	------

Крім того, у 2020 році у АТ КБ «Приватбанк» зменшилась питома вага кредитів з найменшим ризиком у порівнянні з 2018 роком на 18,0% та збільшилась вага значних ризиків на 1,45% за цей же період та помірний ризик по кредитах – на 17,05%.

Згідно отриманих результатів в таблиці, можна зробити висновки, що за 2019 рік у порівнянні з 2018 роком збільшився обсяг кредитування фізичних осіб на 74,2%, що пов'язано з необхідністю використання надлишкових ліквідних активів банку з метою отримання додаткового прибутку за рахунок збільшення кредитних операцій.

Структуру кредитного портфелю наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12.

Структура кредитного портфелю АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Класифікація кредитів	2018р.		2019р.		2020р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Мінімальний рівень ризику	102344,5	73,6	199234,6	75,8	223453,6	57,8
2. Помірний ризик	22345,5	16,1	45654,4	17,4	65432,5	16,9
3. Значний ризик	14434,9	10,3	9876,4	3,75	80322,5	20,8
4. Високий ризик	-	-	8199,5	3,05	17360,4	4,5
5. Безнадійні	-	-	-	-	-	-
Всього кредитний портфель	139124,9	100	262964,9	100	386569,0	100

Таким чином, згідно отриманих результатів, у 2020 році збільшився розмір строкової заборгованості та розмір несплачених відсотків у порівнянні з попереднім роком, що зумовлює необхідність підвищення ефективного контролінгу з боку банку за станом кредитних виплат потенційними позичальниками та створення додаткових резервів для покриття можливих збитків від кредитної діяльності. Для зниження ризиків керівництву АТ КБ

«Приватбанк» слід звернути увагу на підвищення рівня ефективності управління кредитними операціями за рахунок збільшення рівня страхування, вартості застави, здійснення більш результативного процесу оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника.

Таблиця 2.13.

Аналіз динаміки внесків клієнтів АТ КБ «Приватбанк» в національній валюті за 2018-2020рр.

Показники	Роки			Зміна, тис. грн.	
	2018р.	2019р.	2020р.	2019-2018рр.	2020-2019рр.
Депозити, всього:	1840316,3	3281850,6	3914874,7	2074558,4	633024,1
Кошти на вимогу СПД	39658,5	84363,0	59514,1	19855,6	-24848,9
Кошти на вимогу фізичних осіб	1496384,8	2692037,0	2974576,4	1478191,6	282539,4
Строкові кошти фізичних осіб	304128,2	505193,3	880170,8	576042,6	374977,5
Строкові кошти юридичних осіб	144,8	257,3	613,4	468,6	356,1

Депозитна політика банку багато в чому впливає на наявність ресурсів, що потім можуть використовуватись ним в своїй діяльності. Успішно впроваджена депозитна політика призводить до збільшення ресурсів банку.

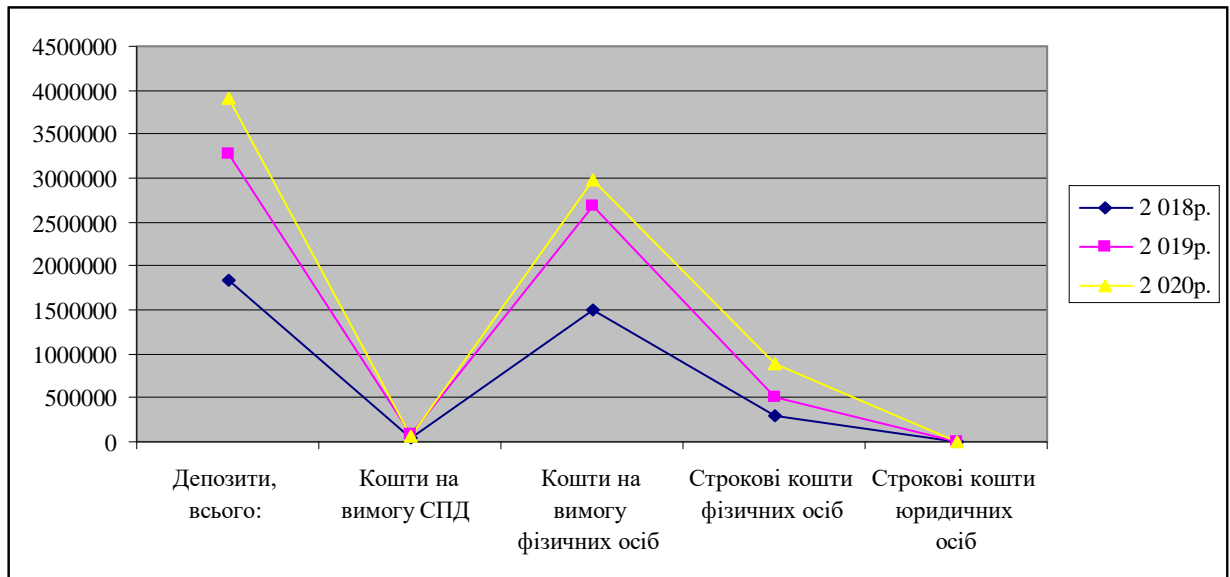

Рис. 2.4. Динаміка депозитів АТ КБ «Приватбанк» в національній валюті за 2018-2020рр., тис. грн.

Отже, за 2018-2020рр. відбулось збільшення сум по внесках до запитання фізичних осіб на 1478191,6 тис. грн. та на 282539,4 тис. грн., що пов'язано зі збільшення надходження коштів у вигляді соціальних виплат, зарплати та інших грошових коштів клієнтів., також збільшились суми термінових депозитів за 2019-2020рр. – на 374977,5 тис. грн. Таким чином, за 2020р. у порівнянні з іншими періодами відбулось збільшення обсягів депозитів клієнтів за рахунок впровадження банком нових депозитних програм. Також, необхідно провести аналіз структури та динаміки депозитних операцій (Табл. 2.14 та 2.15).

Таблиця 2.14.

Аналіз структури депозитних операцій АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Види депозитів	2018р.		2019р.		2020р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Фізичні особи	1800513,0	97,8	3197230,3	97,4	3875071,4	98,9
Юридичні особи	39803,3	2,2	84620,3	2,6	39803,3	1,1
Міжбанківські депозити	-	-	-	-	-	-
Всього депозитів	1840316,3	100	3281850,6	100	3914874,7	100

Отже, згідно даних таблиці, у 2020р. у порівнянні з 2019р. зменшилась питома вага депозитів юридичних осіб та збільшилась вага депозитів фізичних осіб, що свідчить про зміну депозитної політики банку.

Таблиця 2.15.

Аналіз динаміки депозитних операцій ПАТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Види депозитів	2018р.	2019р.			2020р.			Відхилення 2020 до 2018рр.	
	тис. грн.	тис. грн.	2019 до 2018		тис. грн.	2020 до 2019		+, -	%
			+, -	%		+, -	%		
Фізичні особи	1800513	3197230	1396717	77	3875071	677841	21	2074558	115
Юридичні особи	39803	84620	44817	112	39803	-44817	-53	-	-
Між-банківські депозити	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього депозитів	1840316	3281850	1441534	78,3	3914874	633024	19	2074558	115

Отже, за 2018-2020рр збільшився загальний обсяг депозитів відділення на 115%, за рахунок збільшення сум депозитів фізичних осіб в умовах впровадження нової депозитної політики банку по залученню додаткових коштів за рахунок зарплатних карткових проектів та нових умов по нарахуванню відсотків по строковим депозитам.

2.3. Аналіз рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»

З початку аналізу та з метою оцінки рівня фінансової стійкості необхідно проаналізувати значення показників прибутковості та рентабельності АТ КБ «Приватбанк» (табл..2.16):

Таблиця 2.16.

Показники прибутковості та рентабельності АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Зміна	
				2020-2018рр.	2020-2019рр.
Дохід на активи	4,1	24,1	3,01	-1,09	-21,09
Дохід на капітал	14,8	28,7	1,36	-13,44	-27,34
Дохід на акціонерний капітал	48,5	1,43	0,68	-47,82	-0,75
Чиста процентна маржа	5,1	2,07	2,9	-2,2	0,83
Рівень нетрадиційних доходів	0,007	0,001	5,9	5,893	5,89
«Мертва крапка» прибутковості банку	38,8	16,8	16,4	-22,4	-0,4

На основі розрахунку коефіцієнтів рентабельності діяльності банку АТ КБ «Приватбанк» можна зробити висновок, що він є фінансово стійким і здійснював прибуткову діяльність, показники рентабельності відповідають нормативним значенням. Значення величини доходу на активи за 2020р. у порівнянні з 2019р. зменшилось на 21,09 за рахунок підвищення вартості активів, дохід на капітал зменшився на 27,34 за рахунок збільшення власного капіталу банку.

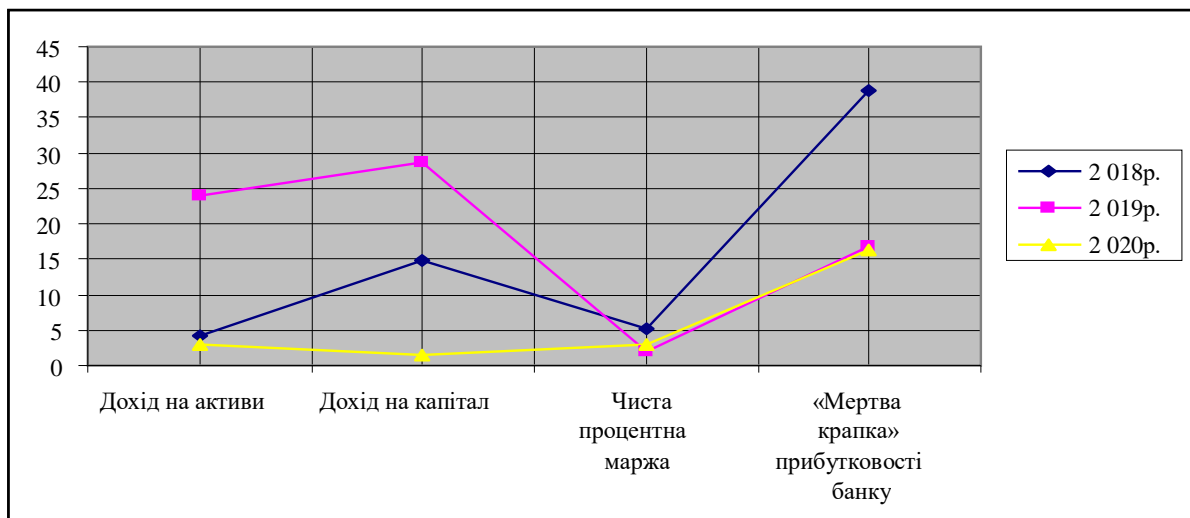

Рис 2.5. Динаміка зміни показників прибутковості та рентабельності АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

У динаміці визначено зменшення дохідних показників діяльності банку АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр. за рахунок зменшення обсягів кредитних операцій з метою зниження кредитного ризику банку.

Показники ділової активності та ліквідності банку наведені в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17.

Показники ділової активності та ліквідності АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	Зміна	
				2020-2018рр.	2020-2019рр.
Рівень дохідних активів, %	6,54	7,22	10,7	4,16	3,48
Загальна кредитна активність, %	7,77	7,21	8,08	0,31	0,87
Загальна інвестиційна активність, %	0,18	0,15	0,11	-0,07	-0,04
Коефіцієнт використання залучених коштів, %	8,87	7,28	8,26	-0,61	0,98
Додатковий коефіцієнт використання	1,13	1,01	1,02	-0,11	0,01
Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	15,4	18,2	20,3	4,9	2,1
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	32,5	38,3	41,9	9,4	3,6
Коефіцієнт короткострокової ліквідності, %	60,4	67,7	83,9	23,5	16,2

Таким чином, на основі аналізу коефіцієнтів, характеризуючих фінансовий стан та фінансову стійкість АТ КБ «Приватбанк» можна зробити висновок, що банк здійснює рентабельну діяльність та прибуткову діяльність за аналізуючий період, також простежується збільшення рівня ліквідності за рахунок збільшення ліквідних активів банку, у разі чого відбулось збільшення коефіцієнту поточної ліквідності на 3,6, значення коефіцієнту

короткострокової ліквідності на 16,2, що говорить про збільшення загальної долі найбільш ліквідних активів у загальних сумі активів банку. Зменшення відношення загальної суми доходів на активи у розмірі 21,09 говорить про збільшення величини активів за рахунок розширення діяльності та збільшення обсягу активних операцій за аналізуючий період, відношення загальної суми доходу на капітал у продовж періоду 2018-2020рр. також зменшується на 27,34 за рахунок збільшення величини капіталізації банку.

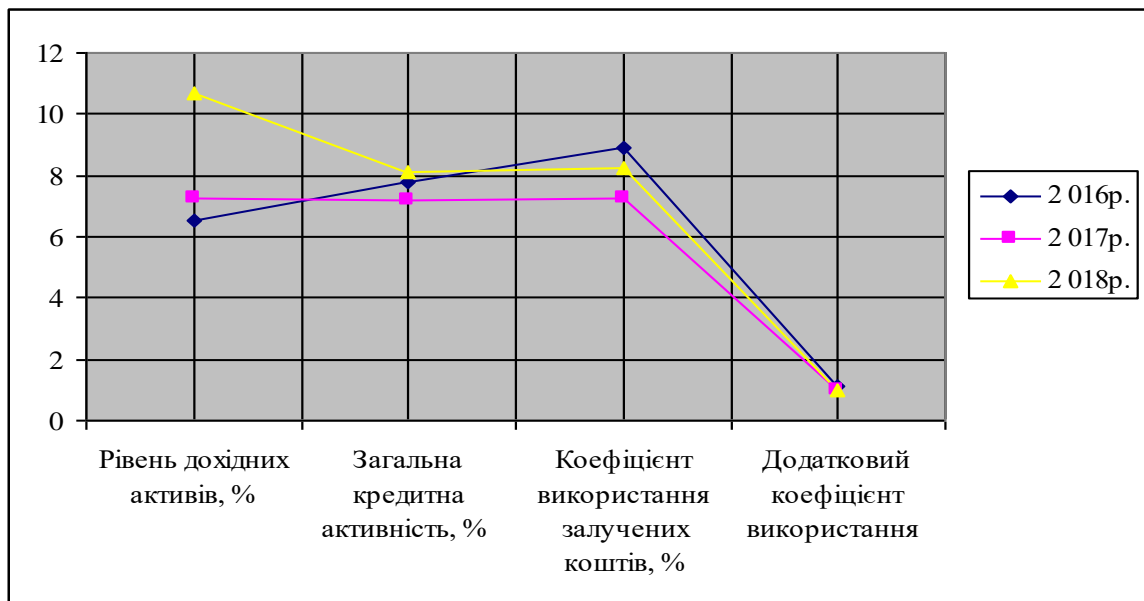

Рис 2.6. Динаміка зміни показників ділової активності АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Отже, за період 2018-2020рр. збільшується величина процентної маржи на 0,83 за рахунок нової цінової політики банку, збільшився рівень доходності нетрадиційної діяльності банку на 5,89 за рахунок збільшення нетрадиційних послуг в умовах підвищення рівня банківської конкуренції.

При аналізі фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» використовуємо методику CAMELS, сутність її полягає в урахуванні при визначенні рейтингу: достатності капіталу; якості активів; якості управління; прибутку; ліквідності (табл.2.18).

Методика CAMELS має ієрархічну структуру, що припускає розділення загальної надійності банку на 6 основних компонентів.

Кожен компонент оцінюється по п'ятибальній системі (1 – здоровий, 2 – задовільний, 3 – посередній, 4 – критичний і 5 – незадовільний), і на основі їх значень обчислюється підсумковий показник.

При цьому оцінка кожного компоненту проводиться по ряду «дрібніших» складових.

Таблиця 2.18.

Використання методики CAMELS з метою визначення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення величини	Рейтинг згідно шкали
Достатність капіталу			
Коефіцієнт достатності основного капіталу	Основний капітал / Активи з урахуванням ризику;	4,21	3
Коефіцієнт достатності сукупного капіталу	Сукупний капітал / Активи з урахуванням ризику;	8,01	3
Якість активів			
Загальний показник якості активів	(Нестандартні активи * 0,2 + Сумнівні активи * 0,5 + Збиткові активи * 1,0) / Капітал банку;	4,85	1
Рівень прибутковості			
Коефіцієнт прибутковості	Чистий прибуток / Середній розмір активів;	0,82	2
Рівень ліквідності			
Здатність активів швидко обмінюватися на готівку	Ліквідні активи / Загальна сума активів * 100%;	41,9	2
Доступність грошових ринків	Кредити від інших банків / Загальна сума залучених коштів * 100%;	67,3	2
Ефективність стратегії управління активами	Загальна сума активів / Загальна сума забор'язань * 100%;	1,02	2
Якість менеджменту банку			
Компетентність, здібність до лідерства і адміністративної роботи менеджменту банку.	Не дивлячись на недоліки у вирішенні деяких проблем керівництво залишається компетентним і здатним управляти банком розумно і обережно.		2

Продовж. табл. 2.18.

Дотримання правил ведення банківської діяльності. Реагування на рекомендації аудиторів і наглядових органів. Готовність забезпечити виконання цілей банківського співтовариства.	В основному значні ризики одночасно виявляються і контролюються. В цілому адміністрація цілком відповідає покладеним на неї обов'язкам і продемонструвала задовільну поведінку в даній ситуації.	1
Чутливість до ризиків		
Адекватність внутрішньої політики банку рівню контролю за операціями і ризиками. Здатність планувати і нести відповідальність за ризики.	Ефективна політика управління ризиками, створення достатньої величини резервів, формування ефективної системи ризик-менеджменту з використання зарубіжної практики управління ризиками	1
Загальна рейтингова оцінка		19 / 9 = 2,11

Таким чином, згідно результатів оцінки рейтингу АТ КБ «Приватбанк» по використаній методикі треба зауважити, що банк є фінансово стійким та здійснює ефективну діяльність згідно набраної суми балів у розмірі 2,11, однак необхідно звернути увагу на підвищення ефективності процесу управління активами з метою зниження рівня ризику від здійснення банківських операцій. За роки діяльності банку значно змінилася його організаційна структура. АТ КБ «Приватбанк» виріс до самостійної кредитної установи, що має всю повноту повноважень у формуванні власного капіталу, залученні та розміщенні кредитних ресурсів, розробці власної стратегії розвитку. В той же час, постійно розширюючи спектр банківських операцій, збільшуючи об'єми надання послуг, опановуючи нові сегменти ринку та диверсифікуючи свою діяльність, банк впевнено набирає риси надійного універсального банку.

Згідно аналізу результатів фінансово-господарської діяльності АТ КБ «Приватбанк» було визначено, що за аналізуючий період величина чистого прибутку знизилась за рахунок зменшення величини чистого процентного доходу та зменшення чистого комісійного доходу. Фінансово-економічний стан АТ КБ «Приватбанк» характеризується ступенем його оборотності

капіталу та фінансової стійкості згідно динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Діюча системи фінансового моніторингу в процесі управління фінансовою безпекою АТ КБ «Приватбанк» забезпечує ефективна взаємодія всіх працівників банку, які в межах своєї компетенції виконують функції щодо здійснення фінансового моніторингу та прямо чи опосередковано здійснюють обслуговування клієнтів, беруть участь у забезпеченні здійснення фінансових операцій. Існує потреба у відстеженні доходів та активів будь-якої організації на базі комп'ютерної обробки всіх даних щодо її господарської діяльності, повідомлень від банків, інших кредитно-фінансових закладів, страхових компаній тощо.

У той же час в умовах розвитку корпоративного управління у АТ КБ «Приватбанк» виникають проблеми контролю за поточною діяльністю керівного складу банківської установи. Зокрема існує проблема незалежності органів контролю, які перевіряють діяльність органів управління фінансовою установою, які повинні неупереджено проводити контроль та подавати зауваження і пропозиції стосовно діяльності банку.

За наявності розмежування компетенції, повноважень, а також відповідальності, АТ КБ «Приватбанк» налагоджена система інформаційного обміну між підрозділами для ефективного виконання покладених на них обов'язків (рис. 2.7.).

Дана система передбачає порядок доведення та ознайомлення з внутрішніми нормативними документами у сфері фінансової безпеки, з нормами та вимогами чинного законодавства у даній сфері та зі змінами, що в них відбуваються, порядок інформування відповідних підрозділів про підозрілі операції, а також в обов'язковому порядку дана система передбачає зворотний зв'язок, тобто можливість отримання необхідної інформації та в разі необхідності змістовних консультацій підпорядкованими структурними підрозділами/відокремленими підрозділами у підрозділів-кураторів.

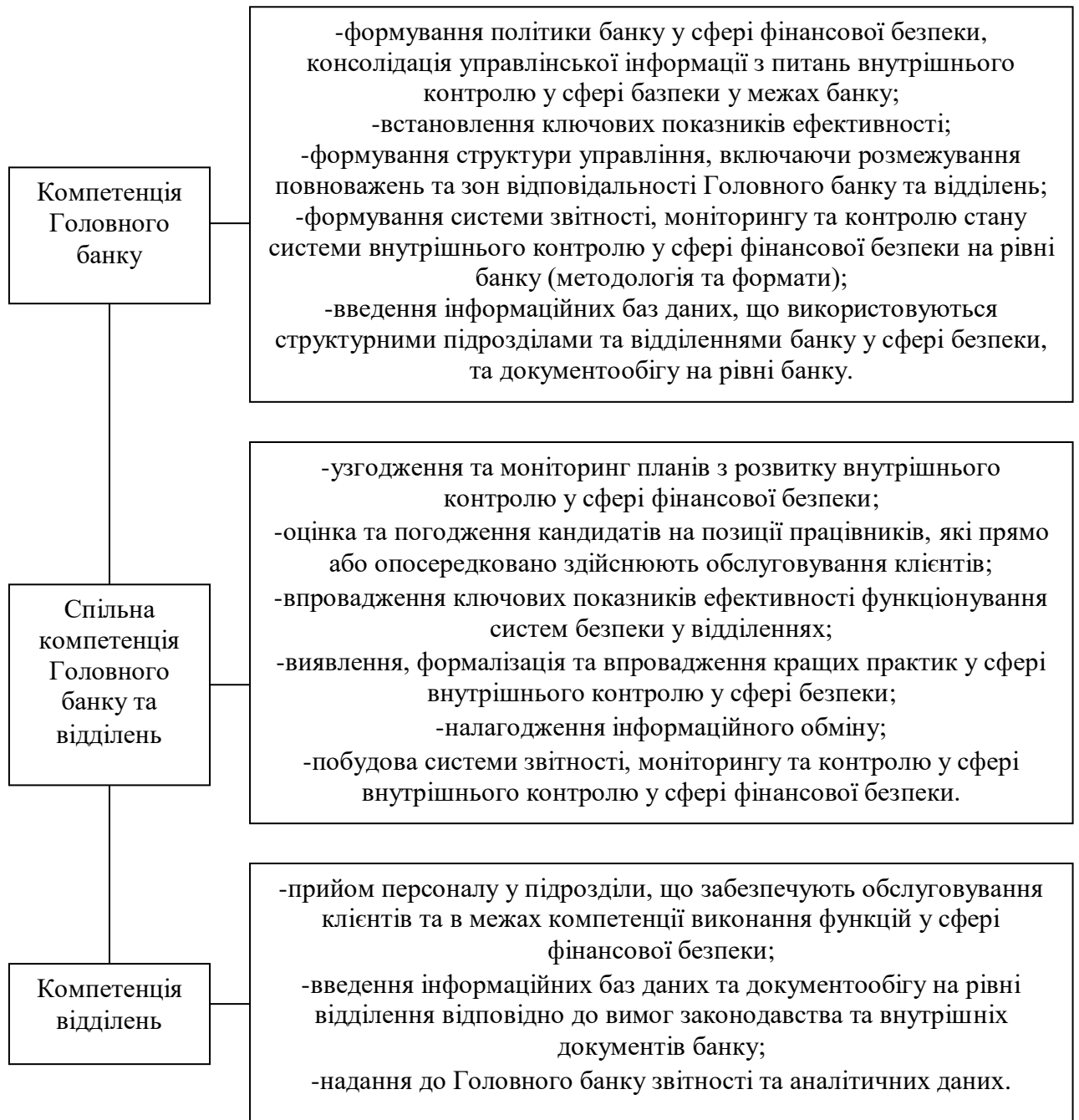

Рис. 2.7. Взаємодія ланок управління АТ КБ «Приватбанк» та їх компетенція у сфері управління фінансовою безпекою

Загальна система моніторингу та контролю АТ КБ «Приватбанк» відображена на рис. 2.8.

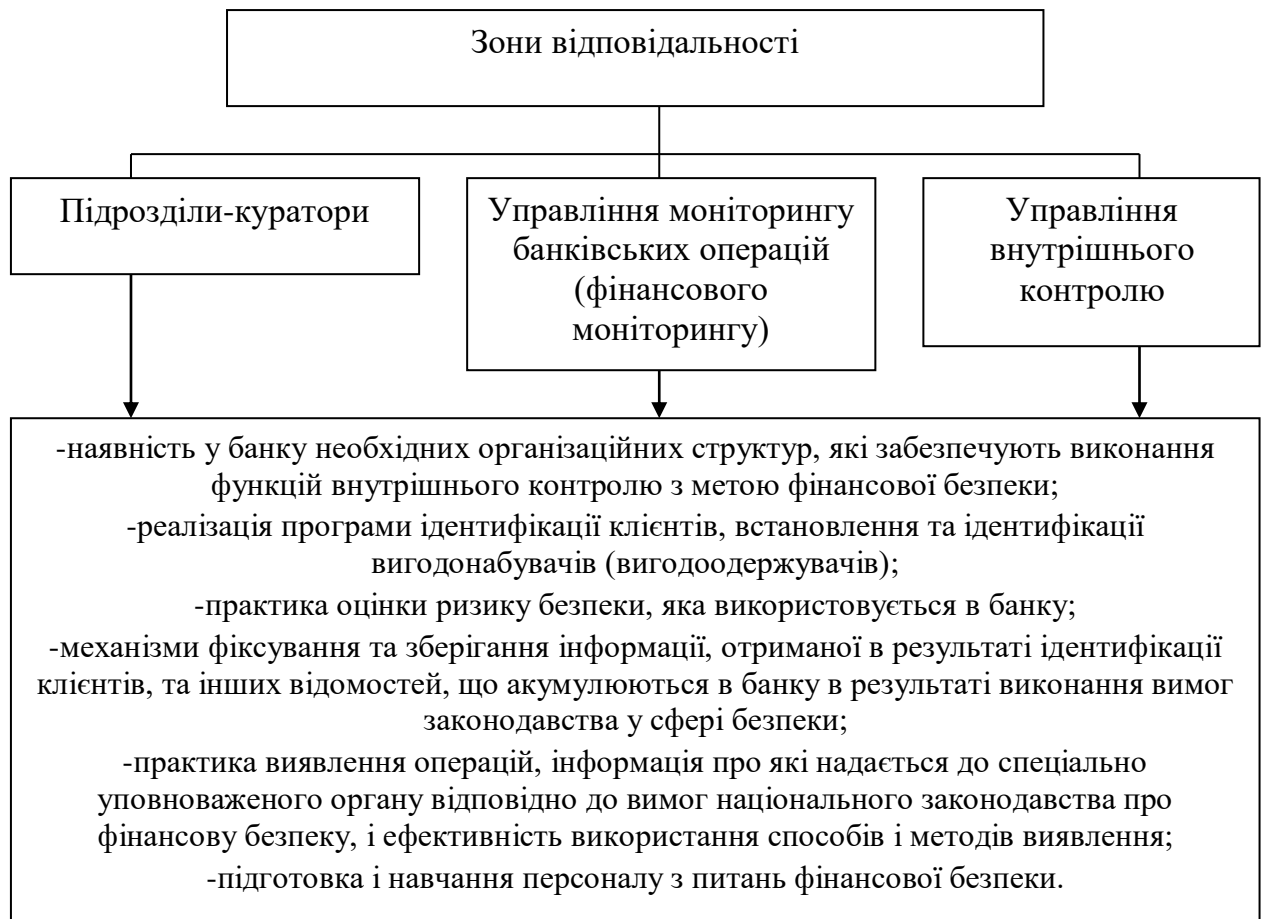

Рис. 2.8. Система моніторингу та контролю АТ КБ «Приватбанк»

Метою проведення консультацій з питань фінансового моніторингу АТ КБ «Приватбанк» є: забезпечення ефективного процесу координації і взаємодії в банку, мінімізація випадків прийняття необґрунтованих ризиків; забезпечення необхідної гнучкості в прийнятті рішень з питань фінансової безпеки.

Консультації проводяться у випадках, якщо: це обумовлено порядками взаємодії при реалізації заходів з метою фінансової безпеки щодо загальних клієнтів/контрагентів; участь в операціях/угодах може призвести до порушення чинного законодавства та внутрішніх стандартів і принципів фінансової безпеки; дії з метою фінансової безпеки допускають можливість відступу від встановлених у банку стандартів, принципів, підходів; відмова від здійснення заходів у сфері фінансової безпеки може негативно впливати на інтереси банку в цілому.

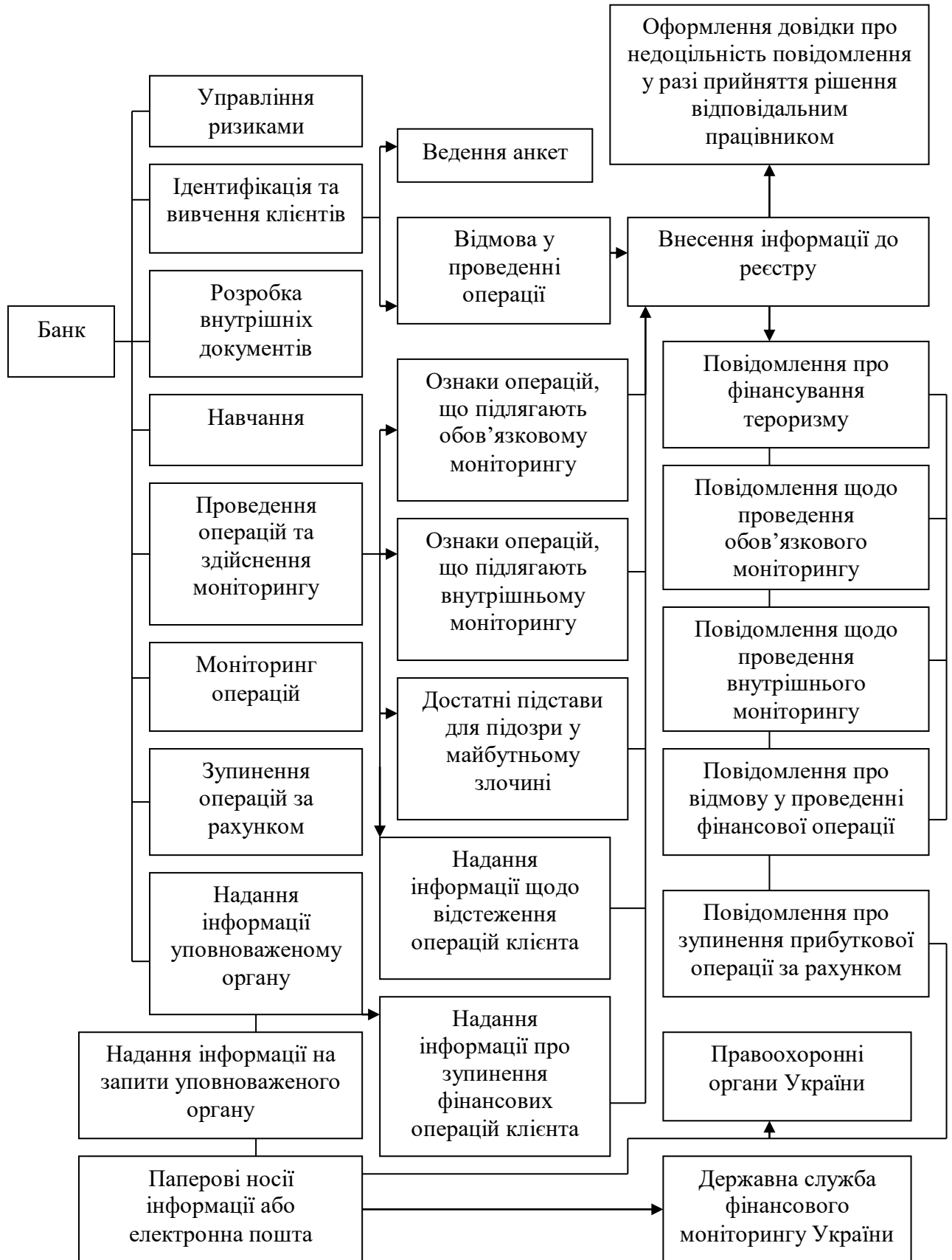

Рис 2.9. Схема дії системи фінансового моніторингу АТ КБ «Приватбанк»
 На рівні банківської установи встановлюються правила, розробляються

програми проведення фінансового моніторингу та призначаються працівники, відповідальні за його проведення.

Тобто система фінансового моніторингу потребує від АТ КБ «Приватбанк» спеціалістів із високим рівнем знань у сфері протидії легалізації злочинних доходів, які можуть забезпечити якісне управління даною системою в банку та проводити регулярне навчання працівників банку, що прямо чи опосередковано здійснюють обслуговування клієнтів, та надавати оперативні та змістовні консультації.

Таким чином, враховуючи вище наведене, можемо сформулювати перелік критеріїв ефективності системи фінансового моніторингу в банку. На нашу думку для АТ КБ «Приватбанк» їх доцільно об'єднати в дві групи:

-базові (ті, що продиктовані визначенням ефективності):
результативність, дієвість, доцільність, економічність;

-додаткові (ті, що виділяються виходячи із принципів фінансового моніторингу) – це законність, гласність, об'єктивність, компетентність, обов'язковість, всеосяжність і регулярність, системність і інтеграція, оптимальність та адаптивність, точність, дотримання професійної етики.

Таблиця 2.19.

Характеристика базових критеріїв ефективності фінансового моніторингу в управлінні фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк»

Критерій	Характеристика
Результативність	здатність приносити позитивний результат, відносно більший в порівнянні з попередніми періодами
Дієвість	здатність контролюючих суб'єктів фінансового моніторингу забезпечити своєчасне та повне виконання підконтрольним суб'єктом фінансового моніторингу (клієнтом банку) вимог, вказівок і рекомендацій
Доцільність	здатність запобігати та протидіяти використанню банку в процесі легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму
Економічність	мінімізація усіх видів витрат на організацію та функціонування системи фінансового моніторингу

Такі базові критерії ефективності фінансового моніторингу, як результативність, дієвість, доцільність та економічність дозволяють судити про неї в загальній формі. Однак остаточний висновок щодо ефективності системи фінансового моніторингу є суб'єктивною думкою, що виникає з оцінки елементів системи фінансового моніторингу та їх ефективного функціонування. Тому поряд з додатковими критеріями, ефективність окремих елементів системи також може бути критеріями для визначення ефективності системи фінансового моніторингу в цілому. У даному випадку слід розробити систему критеріїв ефективності контролюючих суб'єктів, контрольних заходів, інформаційного, нормативно-методичного, технічного та технологічного забезпечення, управління ризиками легалізації доходів та фінансування тероризму.

Сформувавши систему критеріїв, наступним кроком оцінки ефективності є розробка показників, які давали б можливість зробити висновок про ефективність фінансового моніторингу за відповідним критерієм.

Показники відіграють подвійну роль: з одного боку, свідчать про рівень роботи контролюючих суб'єктів фінансового моніторингу, є основою оцінки їх роботи, а з іншого – допомагають спрямувати роботу, виявляти та усувати відхилення, що виникають. Показники завжди повинні містити в собі оцінку роботи, яку проводять контролюючі суб'єкти фінансового моніторингу і систематизуються у методичку оцінки ефективності.

Аналіз форм статистичної звітності банків, що подається до Національного банку України, дозволив сформувати систему фінансових показників для оцінки ризиків використання банків у схемах відмивання кримінальних доходів.

Таблиця 2.20.

**Показники оцінки ефективності системи фінансового моніторингу в
управлінні фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк»**

Показник	Визначення
K1	частка фінансових операцій, зареєстрованих за ознаками внутрішнього фінансового моніторингу;
K2	частка фінансових операцій, за якими прийнято рішення не надсилати інформацію Держфінмоніторинг
K3	частка анульованих фінансових операцій до моменту надання інформації Держфінмоніторингу
K4	частка фінансових операцій, щодо яких надходили файли про відмову від взяття на облік, від загальної кількості надісланих фінансових операцій;
K5	суми операцій з переказу іноземної валюти щодо операцій, сума яких для одного клієнта протягом операційного дня дорівнює або перевищує 50 000 дол. США, і країна переказу, віднесена Кабінетом Міністрів України до офшорних зон;
K6	суми переказів за кордон іноземної валюти «з іншою метою», які можуть здійснюватись без зовнішньоекономічного контракту та оплати за імпорту товарів «без ввезення на митну територію України»;
K7	суми переказів за кордон іноземної валюти з метою оплати імпорту товарів або послуг за умови, що країна переказу та країна бенефіціара різні;
K8	співвідношення розміру комісійного доходу від розрахунково-касового обслуговування клієнтів до загальної кількості клієнтів банку, які здійснювали протягом звітного періоду операції за власною ініціативою;
K9	середньомісячна сума видачі на одного «працюючого» клієнта банку – фізичну особу готівкової іноземної валюти (долари, євро);
K10	середньомісячна сума видачі на одного «працюючого» клієнта банку – фізичну особу валюти під час здійснення валюто обмінних операцій (долари, євро);
K11	середньомісячна сума зарахування іноземної валюти для зарахування на рахунки фізичних осіб на одного «працюючого» клієнта банку – фізичну особу (долари, євро);
K12	частка зняття готівкових коштів з рахунків фізичних осіб від надходжень готівкових коштів на рахунки за вкладками фізичних осіб;
K13	частка видачі готівкових коштів за вкладками фізичних осіб від суми надходжень безготівкових коштів;
K14	частка коштів фізичних осіб, переказаних у безготівковому вигляді, від суми готівкових надходжень за вкладками фізичних осіб;
K15	частка коштів фізичних осіб, переказаних у безготівковому вигляді, від суми безготівкових надходжень на рахунки фізичних осіб;
K16	частка видатків на одного «працюючого» клієнта банку;
K17	кількість порушень, виявлених за результатами останньої інспекційної перевірки НБУ / ТУ НБУ та/або камерального розгляду відповідних матеріалів (зокрема у структурних підрозділах банку, якщо виїзна перевірка не проводилась взагалі або протягом значного періоду, наприклад, більше 2 років);

Продовж. табл. 2.20.

K18	обсяг штрафів, сплачених як заходи впливу за виявлені НБУ / ТУ НБУ порушення (за обраний період);
K19	кількість порушень, виявлених службою внутрішнього аудиту банку;
K20	кількість випадків, в яких посадову особу банку було визнано винною у вчиненні адміністративного правопорушення.

Кожен з вищенаведених показників відображує певний аспект діяльності у виявленні фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з реалізацією схем щодо легалізації коштів, та оцінки внутрішніх ризиків використання послуг банків або їх структурних одиниць з метою відмивання кримінальних доходів. Відповідно можна зазначити, що кожен з наведених показників може характеризувати той чи інший критерій ефективності.

Виходячи з цього, пропонуємо згрупувати зазначені показники відповідно до наведених вище критеріїв ефективності (табл.2.21.):

Таблиця 2.21.

Групування показників оцінки системи фінансового моніторингу в управлінні фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» згідно критеріїв ефективності

Група	Показники	Бальна шкала оцінки показників
1 група	Коефіцієнти, які характеризують ефективність функціонування системи фінансового моніторингу з точки зору результативності. До показників цієї групи слід віднести наступні: K1, K17-K20;	1-10
2 група	Показники, аналіз яких дає можливість зробити висновок про ступінь доцільності фінансового моніторингу. До цієї групи віднесемо показники K5-K16;	5-10

Продовж. табл. 2.21.

3 група	Показники, що визначають дієвість системи фінансового моніторингу. Показниками даної групи є показники К2-К4.	1-10
Мінімальна та максимальна кількість балів (1 група)		5-50
Мінімальна та максимальна кількість балів (1 група)		60-120
Мінімальна та максимальна кількість балів (3 група)		3-30

Показник К1 дозволяє певною мірою оцінити результативність здійснення банком внутрішнього фінансового моніторингу. Відсутність у банку протягом певного періоду зареєстрованих фінансових операцій за ознаками внутрішнього фінансового моніторингу (ВФМ) може свідчити, зокрема, про недбале чи умисне ігнорування банком практичної необхідності здійснення моніторингу фінансових операцій за ознаками ВФМ, а отже – низьку результативність фінансового моніторингу. І навпаки, досить значна частка фінансових операцій, внесених до відповідного реєстру за ознаками ВФМ, може вказувати на формальність здійснення ВФМ – тобто необґрунтоване віднесення всіх фінансових операцій до таких, що мають ознаки ВФМ.

Показники К17-К20, свідчать про кількість виявлених у ході останньої інспекційної перевірки НБУ порушень банком законодавства України у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму в розрізі конкретних нормативно-правових актів. При цьому слід зазначити, що результативність фінансового моніторингу знаходиться у зворотній залежності від кількості вищезазначених порушень.

Показники К5-К7 можуть слугувати індикаторами залучення банку або його окремих підрозділів до легалізації коштів через зовнішньоекономічні операції, зокрема переказ валюти за кордон.

Показники К8-К11 характеризують певною мірою інтенсивність роботи

клієнтів, які мають відкриті рахунки в банку, зокрема, з огляду на операції зі зняття готівкових коштів у національній та іноземних валютах, а також щодо здійснення фізичними особами валютнообмінних операцій.

Показники K12-K17 характеризують ступінь доцільності фінансового моніторингу через аналіз проблеми конвертації коштів у готівку та ухилення клієнтами банків від сплати податків [56].

Рівень дієвості фінансового моніторингу визначають показники K2-K4. Зокрема показник K2 характеризує якість вжитих банком заходів щодо з'ясування суті та мети проведення клієнтом фінансової операції, яка стала об'єктом ВФМ. Критичні значення даного показника можуть свідчити про недостатність чи неналежність вищевказаних заходів. Показник K3 дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно здійснюється виявлення та реєстрація фінансових операцій. Коефіцієнт K4 характеризує певною мірою рівень кваліфікації кадрів.

Як бачимо, серед зазначених показників відсутні ті, що можуть надати інформацію про ефективність фінансового моніторингу з точки зору економічності. В даному випадку пропонуємо використовувати показник, що характеризуватиме частку витрат банку на утримання служби фінансового моніторингу у загальному обсязі адміністративних та інших операційних витрат. Порівнюючи цей показник з показниками витратності інших напрямків діяльності можна робити висновок про економічність фінансового моніторингу та можливі шляхи підвищення її рівня. Аналогічне інформаційне навантаження може нести і показник, що визначатиме частку штрафів, сплачених як заходи впливу за виявлені НБУ/ГУ-НБУ порушення (за обраний період) у загальному обсязі адміністративних та інших операційних витрат.

Таблиця 2.22.

**Розрахунок показників оцінки системи фінансового моніторингу у АТ
КБ «Приватбанк» згідно визначених критеріїв ефективності на 2019-
2020рр.**

Група	Показники	Бальна шкала оцінки показників	2019р.	2020р.
1 група	Коефіцієнти, які характеризують ефективність функціонування системи фінансового моніторингу з точки зору результативності. До показників цієї групи слід віднести наступні: К1, К17-К20;	1-10	40	50
2 група	Показники, аналіз яких дає можливість зробити висновок про ступінь доцільності фінансового моніторингу. До цієї групи віднесемо показники К5-К16;	5-10	84	108
3 група	Показники, що визначають дієвість системи фінансового моніторингу. Показниками даної групи є показники К2-К4.	1-10	21	30
Всього			145	188

Таким чином, за 2020р. у порівнянні з 2019р. маємо збільшення рівня ефективності системи фінансового моніторингу АТ КБ «Приватбанк» за рахунок підвищення рівня окремих показників.

Крім того, якісну оцінку рівня системи фінансового моніторингу банку можливо здійснювати шляхом заповнення анкети. Анкету повинен заповнювати експерт або аудитор щодо діяльності конкретного банку – це може бути представник вищого керівництва або начальник відділу фінансового моніторингу банку.

Анкета заповнюється таким чином: по черзі розглядається кожен з

поданих критеріїв і виставляється оцінка 0 або 1 залежно від варіанта відповіді на поставлене питання згідно з розподілом балів, поданих у таблиці:

Залежно від кількості набраних балів рекомендується такий перелік стану ефективності системи фінансового моніторингу банку:

-25-30 – це високий рівень ефективності системи фінансового моніторингу банку;

-20-25 – це достатній рівень ефективності системи фінансового моніторингу банку;

-15-20 – це низький рівень ефективності системи фінансового моніторингу банку;

-менше 15 – це критичний рівень ефективності системи фінансового моніторингу банку.

Таблиця 2.23.

Анкета для оцінки рівня ефективності фінансового моніторингу в управлінні фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» на 2019-2020рр.

Критерій	Кількість балів за відповідь	
	ТАК	НІ
1. Досвід роботи керівництва банку (голова і члени правління) більше 5 років	1	-
2. Втрата ключових співробітників	-	1
3. У банку є відділ оцінки ризиків	1	-
4. Використання в роботі банку апробованих методик оцінки ризиків	1	-
5. Диверсифікована структура активів і пасивів банку	1	-
6. Значний рівень залежності від акціонерів та інсайдерів	-	1
7. Прозорість роботи банку для клієнтів і контрагентів	-	0
8. Наявність доступу до дешевих ресурсів	1	-
9. Банк належить іноземній материнській компанії	-	0
10. Наявність довгострокової стратегії розвитку (на термін від 3 років і більше)	1	-
11. Втрата ключових клієнтів	-	1
12. Погіршення фінансового стану банку	-	1
13. Проведення високоризикових операцій	-	1
14. Ризик зміни умов діяльності (наприклад, зміна правового поля)	0	-

Продовж. табл. 2.23.

15. Негативний вплив зовнішнього середовища	-	1
16. Наявність макроекономічних криз у країні	-	0
17. Збалансованість активів і пасивів за термінами	1	-
18. Збалансованість активів і пасивів по суб'єктах	1	-
19. Збільшення обсягів простроченої заборгованості	-	1
20. Високий рівень проблемних кредитів	-	1
21. Зростання неповернень кредитів	-	1
22. Збільшення частки високоризикових активів	-	1
23. Розголошення, просочування конфіденційної інформації про банк	-	1
24. Низький рівень кваліфікації персоналу	-	1
25. Низька рентабельність діяльності (нижче, ніж середня по банківському сектору і/або по групі, до якої належить банк)	-	1
26. Втрата довіри з боку вкладників (відтік депозитів з банку)	-	1
27. Регулярні випадки збоїв і нестабільної роботи інформаційної системи банку	-	1
28. Наявність у банку плану антикризових заходів	1	-
29. Висока залежність діяльності банку від політичної ситуації в країні	-	1
30. Погіршення ділової репутації банку	-	1
Загальна кількість балів		28

Отже, згідно результатів таблиці 2.23. можна зробити висновки, що АТ КБ «Приватбанк» має достатній рівень ефективності системи фінансового моніторингу у системі управління фінансовою стійкістю з загальною кількістю балів – 28.

Таким чином, зазначимо, що одним з найважливіших елементів системи оцінки ефективності фінансового моніторингу в управлінні стійкістю банку є критерії та показники ефективності, що і складають предмет оцінки.

Критерії ефективності фінансового моніторингу доцільно об'єднати в дві групи. До базових критеріїв, які містяться у самому визначенні ефективності, слід віднести: результативність, дієвість, доцільність, економічність. Додаткові критерії можна виділити виходячи із принципів фінансового моніторингу, зокрема такі: законність, гласність, об'єктивність, компетентність, обов'язковість, всеосяжність і регулярність, системність і інтеграція, оптимальність та адаптивність, точність, дотримання професійної

етики. Ефективність фінансового моніторингу банку за різними критеріями визначається за допомогою аналізу ряду відповідних показників. Базові критерії ефективності фінансового моніторингу дозволяють судити про неї в загальній формі. Остаточний висновок щодо ефективності системи фінансового моніторингу дасть можливість зробити аналіз додаткових критеріїв ефективності.

Висновки за розділом 2

На сьогоднішній день АТ КБ «Приватбанк» є одним з банків України, що найдинамічніше розвиваються, і займає лідируючі позиції банківського рейтингу країни.

Згідно аналізу результатів фінансової діяльності АТ КБ «Приватбанк» було визначено, що за проаналізований період величина чистого прибутку знизилась за рахунок зменшення величини чистого процентного доходу та зменшення чистого комісійного доходу.

Згідно аналізу та оцінки результатів фінансово-господарської діяльності АТ КБ «Приватбанк» було визначено, що за проаналізований період 2018-2020рр. величина чистого прибутку банку знизилась за рахунок зменшення величини чистого процентного доходу та зменшення чистого комісійного доходу. Фінансово-економічний стан АТ КБ «Приватбанк» за період 2018-2020рр. характеризується ступенем збільшення його оборотності капіталу та фінансової стійкості згідно динаміки структури джерел фінансування, ступеню здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

На основі розрахунку коефіцієнтів за 2018-2020рр., характеризуючих ефективність кредитної діяльності АТ КБ «Приватбанк» можна зробити висновки, що банк здійснював ефективну кредитну діяльність, однак зменшення відношення загальної суми доходів від кредитування до активів у 2020 році в порівнянні з 2019 роком говорить про зменшення загального фінансового результату банку від здійснення кредитних операцій по

відношенню к активам, які приносять дохід банку, що говорить про зменшення рівня відсоткового доходу по кредитних операціях.

Згідно аналізу показників депозитної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр. було виявлено, що банку не вистачає суми строкових депозитів в структурі власного депозитного портфелю, тому керівництву банку необхідно звернути увагу на підвищення ефективності щодо залучення коштів фізичних осіб, особливо зі значним рівнем платоспроможності з метою їх розміщення на більш тривалій термін шляхом впровадження нових депозитних продуктів та програми лояльності.

Фінансово-економічний стан безпеки АТ КБ «Приватбанк» характеризується ступенем його оборотності капіталу та фінансової стійкості згідно динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями. На основі розрахунку коефіцієнтів, характеризуючих фінансову безпеку АТ КБ «Приватбанк» можна зробити висновок, що банк здійснював ефективну діяльність, однак зменшення відношення загальної суми доходів до активів у 2020 році в порівнянні з 2019 роком говорить про зменшення загального фінансового результату банку по відношенню до активів, які приносять дохід банку.

Таким чином, фінансовий моніторинг у АТ КБ «Приватбанк» безпосередньо пов'язаний з обов'язковими процедурами внутрішнього контролю в частині проведення фінансових операцій, ідентифікації та вивчення клієнтів. АТ КБ «Приватбанк» організовує внутрішній контроль відповідно до вимог чинного законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та враховує рекомендації як відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу так і рекомендації міжнародних організацій.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

3.1. Модель комплексного аналізу та оцінки фінансової стійкості банку

У роботі пропонується методичний підхід до комплексного оцінювання фінансової стійкості банку на основі динамічної нормативно-індексної моделі оцінки ризиків, побудованої за допомогою методів непараметричної статистики. На користь доцільності практичного застосування пропонованого підходу свідчить й те, що методи непараметричної статистики все частіше використовуються в економічних дослідженнях, зокрема для аналізу фінансового стану підприємства за даними звітності, оцінювання ліквідності та платоспроможності банку та банківської системи в цілому, аналізу економічної ефективності банківської діяльності. Розроблена нормативно-індексна модель аналізу та оцінки фінансової стійкості дає можливість оцінити сукупний рівень ризикованості банку на основі врахування чотирьох видів ризиків – кредитного, процентного, валютного та ризику ліквідності, хоча за потреби до моделі можна ввести оцінку й інших банківських ризиків.

Фундаментальними елементами пропонованої методики побудови комплексної індексної моделі аналізу та оцінки фінансової стійкості з урахуванням специфіки банківських ризиків є:

-система інтегральних показників – сукупність значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів тощо), які комплексно характеризують рівень ризикованості банку;

-динамічний норматив (індикатор) – сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки (зокрема темпів чи індексів їх росту та приросту) так, що підтримання цього порядку в реальній діяльності

банку забезпечує отримання кращих порівняно з попереднім періодом результатів;

-нормативна або еталонна модель – формалізований опис бажаного стану банку, здійснений за допомогою упорядкованого ряду індексів динаміки аналітичних показників (коефіцієнтів), що комплексно характеризують ризикованість комерційного банку.

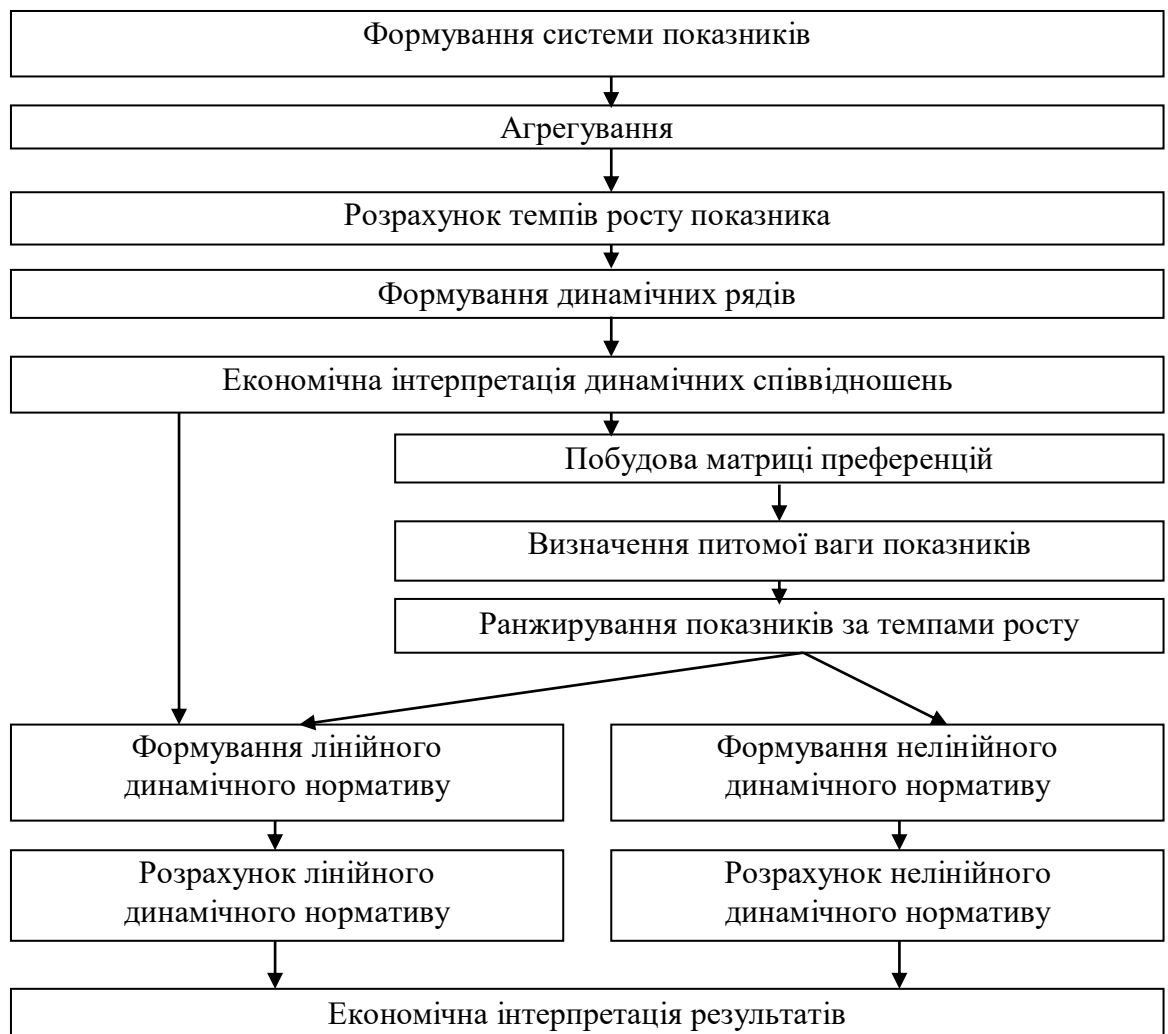

Рис. 3.1. Структурно-логічна схема формування комплексної моделі аналізу та оцінки фінансової стійкості банку з урахуванням ризиків діяльності

Процес побудови моделі для комплексного аналізу та оцінки фінансової стійкості банку на основі оцінки ризиків складається з кількох етапів (рис. 3.1) та розпочинається з вибору аналітичних показників, на

основі яких в подальшому формується динамічний норматив – це сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки (зокрема темпів чи індексів їх росту та приросту) так, що підтримання цього порядку в реальній діяльності банку забезпечує отримання кращих порівняно з попереднім періодом результатів. Слід зазначити, що відбір показників для оцінки фінансової стійкості банку на основі аналізу ризиків – процедура складна і неоднозначна, а єдиних рекомендацій з цього приводу не існує. Вважається, що кількість показників в динамічному нормативі має становити від 6 до 25, тоді як інші учені обмежують максимальну кількість десятьма показниками. В процесі вибору слід керуватися тим, що занадто мала кількість показників дає досить приблизну (неточну) оцінку, і навпаки, велика кількість показників призводить до втрати чутливості інтегральної оцінки зміни темпів росту окремих показників.

На другому етапі побудови нормативної динамічної моделі здійснюється економічна інтерпретація співвідношень між показниками, від результатів якої залежить якість та об'єктивність результативних оцінок, корисність самої моделі та доцільність її практичної реалізації.

Це один із найважливіших етапів, спрямований на визначення змісту та взаємозв'язків економічних категорій, показників, коефіцієнтів, які описують ризикованість банку. Необхідною умовою є дотримання економічної обґрунтованості у порівнянні кожної пари показників. Наприклад, зниження такого показника, як мультиплікатор капіталу банку є свідченням зниження ризикованості банку, а перевищення темпів зростання резерву на покриття кредитних ризиків в порівнянні з темпами зростання обсягів кредитного портфеля банку вказує на підвищення ризику.

Проте не всі співвідношення між показниками мають однозначне трактування, наприклад більш швидке зростання обсягів активів банку порівняно з темпами росту власного капіталу з одного боку свідчить про розширення можливостей банку щодо залучення коштів, а з другого – про підвищення загального ризику банку. Тому необхідно розглянути та

проаналізувати всі можливі пари відібраних на першому етапі показників і здійснити їх упорядкування з орієнтацією на досягнення стратегічних цілей банку. В результаті отримують нормативне упорядкування показників, яке є економічно обґрунтованим з позицій діяльності того чи іншого банку.

На третьому етапі реалізується процедура ранжирування через попарне порівняння та упорядкування показників, за результатами якого будується динамічний норматив. З метою формування цього нормативу розглядають кожну пару показників ризикованості банку та вибирають той, що має зростати швидше, надалі порівнюючи його з третім показником та обираючи найбільш «швидкий» вже з останньої пари, і так далі. Процедура повторюється до тих пір, поки не буде знайдено показник, який має зростати найвищими темпами. В такий же спосіб упорядковуються й всі інші показники, в результаті чого отримують ранжований ряд показників ризикованості банку, кожному з яких присвоюється ранг (число), який показує порядковий номер показника в упорядкуванні. Очевидно, що внаслідок різноманітності економічних показників не всі з них можна безпосередньо порівняти як з позицій їх цільової спрямованості, так і з погляду інтерпретації співвідношень, а тому застосування розглянутого способу упорядкування не завжди можливе. Відтак за результатами аналізу динамічних співвідношень отримують один з двох можливих результатів:

-лінійний динамічний норматив, якщо всі з обраних показників можуть бути однозначно інтерпретовані та упорядковані за темпами їх зростання;

-нелінійний динамічний норматив, який формується за результатами побудови графу або матриці нормативних співвідношень (преференцій) у тому разі, коли не всі попарні порівняння показників мають однозначну економічну інтерпретацію. Якщо динамічний норматив лінійний, то інтегральна оцінка рівня фінансової стійкості банку в умовах ризику діяльності розраховується за формулою:

$$Z = 1 - \frac{\sum_{i=1}^n m_i}{n(n-1)},$$

(3.1.)

де Z – коефіцієнт фінансової стійкості банку на основі оцінки ризиків діяльності ($0 < Z < 1$); n – кількість показників у динамічному нормативі; m_i – кількість співпадань у фактичному упорядкуванні для i -го показника:

$$m_i = \sum_{j=1}^n b_{ij},$$

(3.2.)

де

$$b_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } r_i > r_j \text{ при } i < j; \\ -1, & \text{якщо } r_i < r_j \text{ при } i > j; \\ 0, & \text{в інших випадках;} \end{cases}$$

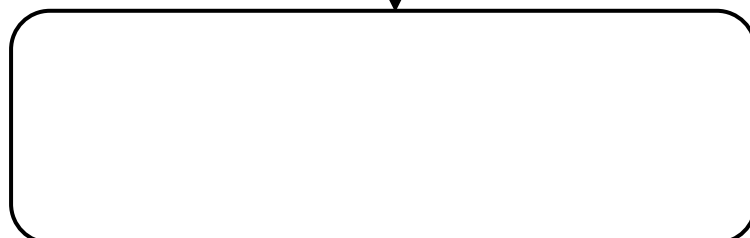
де r_i та r_j – ранги i -го й j -го показників у фактичному впорядкуванні.

$$I(b_i) = \frac{b_i^1}{b_i^0}$$

$$e_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } I(b_i) > I(b_j); \\ -1, & \text{якщо } I(b_i) < I(b_j); \\ 0, & \text{якщо нормативне співвідношення між } I(b_i) \text{ та } I(b_j) \\ & \text{не встановлено.} \end{cases}$$

$$f_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } I(b_i) > I(b_j); \\ -1, & \text{якщо } I(b_i) < I(b_j); \\ 0, & \text{якщо } I(b_i) = I(b_j). \end{cases}$$

$$d_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{якщо } e_{ij} = 1 \text{ разом з } f_{ij} \geq 0; \\ \text{або якщо } e_{ij} = -1 \text{ разом з } f_{ij} \leq 0; \\ 0, & \text{в інших випадках.} \end{cases}$$

$$Z = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n d_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |e_{ij}|}$$

Рис. 3.2. Алгоритм розрахунку інтегрального показника оцінки фінансової стійкості в умовах ризиків діяльності за динамічним нелінійним нормативом

Для нелінійного нормативу методика розрахунку інтегрального показника складніша і складається з кількох етапів:

- розрахунок темпів росту показників протягом періоду, який аналізується (співвідношення значень у звітному та базовому періодах);

- побудова матриці нормативних (еталонних) співвідношень темпів зростання;

- побудова матриці фактичних співвідношень темпів зростання;

- побудова матриці відповідності фактичних та нормативних співвідношень;

- розрахунок інтегрального показника ризикованості банку, який дозволяє оцінити ступінь наближення фактичних співвідношень до нормативних значень.

Алгоритм розрахунків інтегрального показника у разі формування нелінійного нормативу схематично наведено на рис. 3.2., де використано такі позначення:

- b_{i0} , b_{i1} – абсолютні значення i -го показника в базисному та звітному періодах відповідно;

- $I(b_i)$ – темп росту i -го показника в звітному періоді порівняно з базисним;

- e_{ij} – елементи матриці нормативних співвідношень між темпами росту показників;

- i, j – порядкові номери показників в динамічному нормативі ($i = 1, n$);

$-I(b_i) > I(b_j)$ та $I(b_i) < I(b_j)$ – нормативні співвідношення між темпами росту показників;

$-f_{ij}$ – елементи матриці фактичних співвідношень між темпами росту показників;

$-d_{ij}$ – елементи матриці відповідності фактичних та нормативних співвідношень між темпами росту показників.

Процес побудови моделі для комплексної оцінки фінансової стійкості банку розпочинається з вибору аналітичних показників, на основі яких в подальшому формується динамічний норматив. Слід зазначити, що відбір показників для оцінки ризикованості банку – процедура складна і неоднозначна, а єдиних рекомендацій з цього приводу не існує.

В процесі побудови моделі для комплексної оцінки сукупного ступеня фінансової безпеки банку до динамічного нормативу включено вісім коефіцієнтів (табл. 3.1.) з урахуванням їх значимості щодо оцінки рівня ризикованості кредитної установи. Ці коефіцієнти дозволяють оцінити такі основні ризику банку: кредитний, процентний, валютний та ризик ліквідності.

Таблиця 3.1.

Аналітичні коефіцієнти моделі та нормативні співвідношення між темпами їх росту

№	Коефіцієнти	Методика розрахунку	Нормативні зміни співвідношень	Нормативні співвідношення між темпами росту
1	Достатність капіталу	$H2 = \frac{K}{A_r}$	Збільшення	$K(i) > A_r(j)$
2	Миттєва ліквідність	$H4 = \frac{A_B}{ПР}$	Збільшення	$A_B(i) > ПР(j)$
3	Норматив валютної позиції	$H13 = \frac{ВП}{K}$	Зменшення	$ВП(i) < K(j)$
4	Мультиплікатор капіталу	$MK = \frac{A}{K}$	Зменшення	$A(i) < K(j)$
5	Коефіцієнт ризику кредитного портфеля	$PKП = \frac{RZ}{KП}$	Зменшення	$RZ(i) < KП(j)$

Продовж.табл.3.1.

6	Індекс відсоткового ризику	$IBP = \frac{ КГЕП }{A}$	Зменшення	$КГЕП(i) < A(j)$
7	Питома вага кредитного портфеля в загальних активах	$Q_{КП} = \frac{КП}{A}$	Зменшення	$КП(i) < A(j)$
8	Питома вага високоліквідних активів в загальних активах	$Q_{Aв} = \frac{Aв}{A}$	Збільшення	$Aв(i) > A(j)$

Де К – капітал банку; А – загальні активи банку; А_г – активи, зважені за ризиком; А_в – активи високоліквідні; ВП – валютна позиція; КГЕП – кумулятивний геп; КП – кредитний портфель банку; RZ – резерв на покриття кредитних ризиків; ПР – поточні рахунки.

На наступному етапі за результатами виявлених співвідношень між темпами росту окремих показників формується матриця преференцій (табл. 3.2), кожний елемент (a_{ij}) якої визначається так:

a_{ij} = 1, якщо і-й показник має зростати швидше за j-ий;

a_{ij} = - 1, якщо і-й показник має зростати повільніше за j-ий;

a_{ij} = 0, якщо нормативне співвідношення між і-им і j-им показниками не виявлено.

Таблиця 3.2.

Матриця преференцій ризикованості банку АТ КБ «Приватбанк»

	К	А _г	А _в	А	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	0	1	0	0	0	1	0
А _г	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
А _в	0	0	0	1	1	0	0	0	0
А	-1	0	-1	0	0	0	1	0	1
ПР	0	0	-1	0	0	0	0	0	0
RZ	0	0	0	0	0	0	-1	0	0
КП	0	0	0	-1	0	1	0	0	0
ВП	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
КГЕП	0	0	0	-1	0	0	0	0	0

Отже, матриця преференцій відображає нормативні співвідношення показників (табл. 3.1.), включених до моделі для оцінки ризикованості банку. Тобто, наприклад, для зниження ризику капітал банку має зростати швидшими темпами ніж активи ($A < K$), тому на перетині рядка 1 та стовпця 4 матриці ставимо «1», і навпаки, на перетині стовпця 1 та 4 рядка ставимо «-1», що свідчить у даній матриці преференцій про зростання активів повільнішими темпами, ніж капітал.

Така процедура здійснюється для всіх 8 коефіцієнтів (табл. 3.1), а якщо нормативного співвідношення між темпами росту показників не виявлено, то у відповідному рядку і стовпці ставимо «0».

На основі матриці преференцій ризикованості банку будується матриця нормативних співвідношень (динамічний норматив) (табл. 3.3), виходячи із принципу транзитивності..

Таблиця 3.3.

**Матриця нормативних співвідношень між показниками ризикованості
(динамічний норматив)**

	К	Ar	Ab	A	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	0	1	0	1	1	1	1
Ar	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ab	0	0	0	1	1	1	1	0	1
A	-1	0	-1	0	0	1	1	0	1
ПР	0	0	-1	0	0	0	0	0	0
RZ	-1	0	-1	-1	0	0	-1	0	0
КП	-1	0	-1	-1	0	1	0	0	0
ВП	-1	0	0	0	0	0	0	0	0
КГЕП	-1	0	-1	-1	0	0	0	0	0

Для практичної апробації динамічної нормативно-індексної моделі оцінювання оберемо абсолютні значення і розрахуємо темп росту показників АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2020рр. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4.

**Абсолютні значення і темпи росту показників АТ КБ «Приватбанк»
згідно обраної моделі**

Показники	Абсолютні значення, тис. грн.			Темп росту до попереднього періоду	
	2018р.	2019р.	2020р.	2019р.	2020р.
К	88389	295739	552963	3,35	1,87
Ar	947095	1920608	2963542	2,03	1,54
Av	346633	430548	1443956	1,24	3,35
A	1293728	2351156	4407498	1,82	1,87
ПР	305631	387459	670245	1,27	1,73
RZ	9874	12566	25550	1,27	2,03
КП	617581	1226271	2570816	1,99	2,10
ВП	6452	54593	39758	8,46	0,73
КГЕП	-56722	-12 833	-92804	0,23	7,23

Отже, на основі даних таблиці 3.4. сформуємо фактичне співвідношення обраних показників. Для побудови матриці фактичних співвідношень показників за темпами росту для базисного (2018-2019рр.) і звітного (2020р.) періодів (табл. 3.5, 3.6) необхідно показники з таблиці 3.4 ранжувати за фактом зростання.

Таблиця 3.5.

**Матриця фактичних співвідношень аналітичних показників АТ КБ
«Приватбанк» за 2018р.**

	К	Ar	Av	A	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	1	1	1	1	1	-1	1
Ar	-1	0	1	1	1	1	1	-1	1
Av	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	1
A	-1	-1	1	0	1	1	-1	-1	1
ПР	-1	-1	1	-1	0	-1	-1	-1	1
RZ	-1	-1	1	-1	1	0	-1	-1	1
КП	-1	-1	1	1	1	1	0	-1	1
ВП	1	1	1	1	1	1	1	0	1
КГЕП	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0

Так, $K = 3,35$, а $Ar = 2,03$ (табл. 3.4.), тоді фактично $K > Ar$, тобто темп росту капіталу перевищує темп росту активів зважених за ризиком. Тому на перетині рядка 1 та стовпчика 2 таблиці 3.5. ставимо «1» і, відповідно, на перетині рядка 2 та стовпчика 1 – «-1» і т. д.

Таблиця 3.6.

**Матриця фактичних співвідношень аналітичних показників АТ КБ
«Приватбанк» за 2019р.**

	К	Аг	Ав	А	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	-1	-1	1	-1	-1	1	-1
Аг	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	1	-1
Ав	1	1	0	1	1	1	1	1	-1
А	1	1	-1	0	1	-1	-1	1	-1
ПР	-1	1	-1	-1	0	-1	-1	1	-1
RZ	1	1	-1	1	1	0	-1	1	-1
КП	1	1	-1	1	1	1	0	1	-1
ВП	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1
КГЕП	1	1	1	1	1	1	1	1	0

В ідеалі фактичне співвідношення показників має відповідати співвідношенню цих показників, відображеному у динамічному нормативі, проте на практиці досягти такої відповідності досить складно, відтак в процесі порівняння фактичного співвідношення показників діяльності банку з нормативним співвідношенням, виявляють кількість співвідношень (табл. 3.7, 3.8) і за наведеною вище формулою (3.2) обчислюють сукупний ступінь ризикованості банку.

Таблиця 3.7.

**Матриця відповідності фактичних і нормативних співвідношень
аналітичних показників АТ КБ «Приватбанк» з урахуванням ризиків
діяльності за 2019р.**

	К	Аг	Ав	А	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	0	1	0	1	1	0	1
Аг	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ав	0	0	0	0	0	0	0	0	1
А	1	0	0	0	0	1	0	0	1
ПР	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RZ	1	0	0	1	0	0	1	0	0
КП	1	0	0	0	0	1	0	0	0
ВП	0	0	0	0	0	0	0	0	0
КГЕП	1	0	1	1	0	0	0	0	0

Таблиця 3.8.

**Матриця відповідності фактичних і нормативних співвідношень
аналітичних показників АТ КБ «Приватбанк» з урахуванням ризиків
діяльності за 2020р.**

	К	Аг	Ав	А	ПР	RZ	КП	ВП	КГЕП
К	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Аг	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Ав	0	0	0	1	1	1	1	0	0
А	0	0	1	0	0	0	0	0	0
ПР	0	0	1	0	0	0	0	0	0
RZ	0	0	1	0	0	0	1	0	0
КП	0	0	1	0	0	1	0	0	0
ВП	1	0	0	0	0	0	0	0	0
КГЕП	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Отже, розглянемо приклад заповнення матриці відповідності фактичних і нормативних співвідношень для базисного 2020р. (табл. 3.7):

1) в таблиці 3 на перетині рядка 4 та стовпця 1 стоїть «-1», а в таблиці 3.5 на тому самому місці стоїть також «-1» (співпадання), тому в таблиці 3.7 на тому ж місці ставимо «1»;

2) в таблиці 3.3 на перетині рядка 4 та стовпця 3 стоїть «-1», а в таблиці 3.5 на тому самому місці – «1» (неспівпадання), тому в таблиці 3.7 на тому ж місці ставимо «0»;

3) в таблиці 3 на перетині рядка 4 та стовпця 6 стоїть «1», а в таблиці 3.5 на тому самому місці – також «1» (співпадання), тому в таблиці 3.7 на тому ж місці ставимо «1»;

4) там, де в таблиці 3 стоїть «0», у таблиці 3.7 на тому ж самому місці також ставимо «0».

Тепер на основі таблиць 3.3, 3.7 і 3.8 розрахуємо сукупний ступінь фінансової стійкості банку з урахуванням ризиків діяльності (коефіцієнт Z) діленням загальної суми елементів матриці відповідності фактичних і нормативних співвідношень на загальну суму (за модулем) елементів матриці динамічного нормативу:

$$Z^{2006} = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n d_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |e_{ij}|} = \frac{18}{30} = 0,6;$$

$$Z^{2007} = \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n d_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |e_{ij}|} = \frac{14}{30} = 0,5.$$

У моделі динамічного нормативу наближення коефіцієнта Z до одиниці свідчить про те, що реальний розвиток ситуації відповідає ідеальному, тобто фактичний темп росту показників наближається до нормативного. Станом на 2020р. темп росту показників більшою мірою відповідає динамічному нормативу ($Z = 0,6$), ніж за 2019р. ($Z = 0,5$). Таким чином, отримана комплексна оцінка фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» свідчить про погіршення його стану з погляду ризику. Але, як показало дослідження та апробація моделі динамічного нормативу на інших вітчизняних банках, середнє значення коефіцієнта Z знаходиться на рівні 0,5, тому ситуацію у АТ КБ «Приватбанк» щодо ризику слід визнати стабільною.

3.2. Побудова механізму антикризового управління фінансовою стійкістю банку

Зазвичай у різних системах ефективність діяльності оцінюється за допомогою єдиного критерію – показника прибутку, що, у цьому випадку, зумовлює концептуальну і методичну обмеженість підходу до проблеми ефективності механізму антикризового управління банком. Оцінка ефективності діяльності банку потребує багатокритеріального підходу, коли використовується комплекс взаємопов'язаних критеріїв. Багатокритеріальний підхід має очевидні переваги перед монокритеріальним, оскільки змістовніше розкриває поняття ефективності.

У якості критеріїв ефективності управління фінансовою стійкістю вітчизняних комерційних банків обрати:

- ступінь результативності й ефективності їх діяльності, достовірності фінансової звітності банків, дотримання норм чинного законодавства, що регламентує фінансово-господарську діяльність банківських інститутів (визначення цих параметрів можливо здійснювати за допомогою спеціально розробленої системи тестування відповідних банківських працівників);

- рівень витрат (їх мінімізацію за інших рівних умов) на здійснення моніторингової діяльності;

- рівень ризиків (їх мінімізацію) діяльності банківської установи;

- мінімізацію частки проблемних кредитів у портфелі банку;

- рівень ділової активності;

- наращення ресурсної бази за рахунок залучених коштів від населення; оптимізацію управління; фінансову стабільність банку.

Система індикаторів механізму антикризового управління фінансовою стійкістю повинна формуватися на основі науково обґрунтованих базових положеннях та вихідних принципах.:

- адекватність системи показників задачам діагностичного дослідження, тобто

- можливість за їх допомогою забезпечити виявлення та оцінку глибини розвитку кризи та її окремих фаз, проведення діагностики передумов для її поглиблення або послаблення;

- наявність інформаційного забезпечення для розрахунку значень показників, проведення динамічного та порівняльного аналізу;

- можливість чіткого визначення алгоритмів розрахунку показників-індикаторів кризи;

- можливість накопичення статистичної бази стосовно рівня та динаміки зміни показників, що з часом стане інформаційною передумовою розробки спеціальних критеріальних моделей діагностики кризи та загрози банкрутства;

-охоплення показниками усіх найважливіших напрямків (сфер) оцінки фінансового стану підприємств, в яких можуть знаходити відображення кризові явища, що притаманні їх діяльності, або передумови до їх появи;

-оптимальна чисельність показників по кожному напрямку дослідження, виключення зі складу системи показників, що дублюють один одного;

-можливість чіткого та однозначного визначення негативного значення (критеріальної межі) або негативної динаміки, які можна використати як базу для ідентифікації кризового стану або передумов для його появи в майбутньому.

Слід зазначити, що наявне методичне забезпечення діагностики кризового стану характеризується різноманітністю методик і моделей. В науковій літературі пропонується така класифікація методичних підходів до прогнозування кризових явищ:

1.Залежно від методики визначення оцінних показників:

-коефіцієнтний підхід, який ґрунтується на використанні певного переліку коефіцієнтів індикаторів стану об'єкту – відносних показниках, які визначаються шляхом порівняння між собою певних абсолютних показників господарсько-фінансової діяльності;

-індексний підхід, який передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкту дослідження в часі (темп зростання, темп приросту тощо);

-агрегатний підхід, який базується на побудові балансових (агрегатних) моделей оцінки фінансового стану.

2.Залежно від методики дослідження оцінюваних показників поширені такі методичні підходи:

-динамічний аналіз (передбачає вивчення показників в динаміці);

-порівняльний аналіз(передбачає зіставлення фактичного значення показника з середньогалузевим або з середнім по групі аналогічних підприємств);

-еталонний аналіз (порівняння фактичного значення показника з еталонним значенням, який визначено як допустимий (критична межа його зміни).

3.Залежно від методики формування узагальненого висновку щодо кризи: індексний метод; бальний метод; графічний метод; матричні моделі ідентифікації стану суб'єкту економічної діяльності; статистичні моделі діагностики банкрутства.

Проаналізувавши різні підходи до формування систем індикаторів, для визначення інтегрального показника антикризового управління, зазначені індикатори слід згрупувати за декількома напрямками.

Перша група. Показники капітальної стійкості. До них слід віднести: коефіцієнт надійності (співвідношення власного капіталу до залучених коштів $\geq 5\%$); коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів (співвідношення власного капіталу до загальних активів $\geq 10\%$); співвідношення статутного і балансового капіталу – 15-50 %; коефіцієнт концентрації власного капіталу (співвідношення капіталу-брутто, тобто балансового капіталу, до пасивів банку – 10-15%); співвідношення капіталу до депозитів – 15-20 %, коефіцієнт левериджу (співвідношення залучених коштів до капіталу ≥ 15 разів).

Друга група. Показники ділової активності. До них слід віднести: коефіцієнт активності залучення ресурсів (частка залучених коштів у загальних пасивах – 80-85%); рівень депозитів у зобов'язаннях (характеризує зростання стабільності ресурсної бази; оптимально: 10-30%); коефіцієнт кредитної активності (показує частку активів, що розміщена в кредити, оптимально: 65-75%).

Третя група. Показники ліквідності, платоспроможності банку (використання нормативів ліквідності було виключено, так як їх недотримання автоматично викликає застосування адміністративних та фінансових заходів впливу). До них слід віднести: коефіцієнт загальної ліквідності (максимальна можливість банку в погашенні зобов'язань всіма

активами, оптимально: $>100\%$); коефіцієнт співвідношення високоліквідних і робочих активів (частка високоліквідних активів в робочих, оптимально: 20-25%); коефіцієнт співвідношення високоліквідних і загальних активів (частка високоліквідних активів у загальних активах банку, оптимально: 15-20%); коефіцієнт платоспроможності $\geq 10\%$.

Четверта група. Показники ефективності управління банком. До них слід віднести: загальний рівень рентабельності (розмір балансового прибутку на 1 грн. доходу); коефіцієнт процентного доходу (співвідношення процентного доходу до загальних активів, оптимально: 9-10%); доходність активів (рівень доходів банку у його загальних активах); витратність активів (відношення загальних витрат до активів банку – вартість 1 одиниці активів); прибутковість активів (рівень окупності чистим прибутком середньорічних активів банку $\geq 1,0\%$); прибутковість капіталу (рівень окупності чистим прибутком середньорічного загального капіталу $\geq 5\%$); коефіцієнт дієздатності (рівень витрат на 1 гривню доходів банку).

Таким чином формування системи індикаторів та визначення на їх агрегації інтегрального показника управління фінансовою стійкістю визначає ефективність антикризових заходів, є важливим моментом оцінювання якості антикризового управління.

Забезпечення високої ефективності управління є складовою частиною загальної проблеми з підвищення ефективності діяльності.

Використання інтегральних оцінок для здійснення діагностики фінансової стійкості, визначення рівня безпеки його функціонування, а також антикризової стійкості на сьогодні виступає одним із вагомих показників для подальшого моделювання їх діяльності.

Методичні основи оцінювання антикризової стійкості представлено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Механізм управління інтегральним показником антикризової фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк»

З точки зору репрезентативності, інтегральний показник всебічно охоплює усі фінансові сфери діяльності, й при цьому приведення комплексу розрахунків до інтегрального значення дозволяє врахувати вплив різних чинників, які не можуть бути зіставлені за інших форм оцінювання.

Розрахунок інтегральних показників антикризової стійкості системних банків виконується за наступною формулою:

$$I_{assb} = \sum I_{it} * q_{it} \quad (3.3.)$$

де I_{assb} – зведений інтегральний показник антикризової стійкості t -періоді; I_i – інтегральний показник i -ї групи індикаторів антикризової стійкості у t -періоді; q_{it} – ваговий коефіцієнт i -ї групи індикаторів антикризової стійкості у t -періоді.

Інтегральний показник антикризової стійкості банку у розрізі підгруп базових індикаторів розраховується за формулою:

$$I_{tt} = \sum N_j * K_{tj} \quad (3.4.)$$

де N_j – нормалізоване значення j -го індикатора антикризової стійкості банку i -ї групи показників; K_{tj} – ваговий коефіцієнт, що визначає внесок j -го індикатора в інтегральний показник i -ї групи показників.

З метою забезпечення об'єктивності оцінки, доцільно провести нормалізацію значень j -х індикаторів, що пов'язано з різноспрямованістю критичних значень та розраховується за формулою:

$$X_{normj} = (X_{maxj} - X_j) / (X_{maxj} - X_{minj}); \quad (3.5.)$$

де X_{normj} – нормований j -ий показник; X_{maxj} – максимальне значення j -го показника за обраний інтервал часу; X_{minj} – мінімальне значення j -го показника за обраний інтервал часу; X_j – значення j -го показника на обрану дату.

Таким чином, у запропонованій нами моделі використовується метод багаторівневого агрегування базових показників оцінювання антикризової стійкості системного банку, що передбачає оцінювання та інтерпретацію показників, інтегральних показників та індексів.

Таблиця 3.9.

Значення інтегрального показника оцінки антикризової фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» за період 2018-2020рр.

Дата	Інтегральний показник капітальної стійкості	Інтегральний показник ділової активності	Інтегральний показник ліквідності	Інтегральний показник ефективності управління банком	Зведений показник антикризової стійкості
2018р.	0,626	0,361	0,511	0,611	0,548
2019р.	0,653	0,356	0,575	0,474	0,539
2020р.	0,635	0,326	0,521	0,398	0,499

Виходячи з того, що інтегральний показник антикризової стійкості як коефіцієнтна величина, може приймати значення від 0 до 1, то із отриманих значень доходимо висновку, що діяльність АТ КБ «Приватбанк» за визначений період була доволі стабільною (табл 3.10).

Таблиця 3.10.

Градація банків за значенням інтегрального показника антикризової фінансової стійкості

Межі групи	Характеристика
Від 0,288 до 0,466	Низький (критичний) рівень – міра віддалення поточного стану системного банку від бажаного критична; потреба розробки примусової програми антикризових дій
Від 0,467 до 0,645	Середній рівень для АТ «Ощадбанк» – прогнозований стан дозволить скоригувати напрям розвитку системного банку у разі невизначеності його діяльності до часу настання кризи; потреба у розробці превентивної антикризової програми
Від 0,646 до 0,824	Достатній рівень – віддалення очікуваного стану діяльності системного банку від небезпеки; контроль виконання антикризових програм
Більше ніж 0,825	Високий рівень – віддалення ідеалу функціонування системного банку від ситуації досягнення межі небезпеки (втрата капіталу, банкрутство банку); моніторинг і діагностика виконання антикризових програм

Таким чином, порівняння фактичних значень інтегрального показника антикризової стійкості з граничними рівнями забезпечує вирішення стратегічних завдань АТ КБ «Приватбанк» таких як: встановлення реального рівня антикризової стійкості та визначення типу стратегії розвитку, яка

найбільш адекватна з позиції наявного рівня антикризової стійкості.

3.3. Напрями щодо більш ефективного управління ресурсною базою банку з метою подальшого зміцнення власного рівня фінансової стійкості

Рівень ефективності діяльності АТ КБ «Приватбанк» та масштаби його операцій залежать від обсягу ресурсів, якими володіє банк та більшість його ресурсів формуються завдяки залученню коштів клієнтів. Управління ресурсами банку варто розглядати як стратегію і тактику банку при здійсненні ним діяльності щодо залучення ресурсів на обіговій основі, а також під час організації та управління депозитним процесом. У вузькому значенні депозитна політика – це стратегія і тактика банку в частині організації ресурсного процесу планування. Тому з метою покращення та зміцнення рівня фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» необхідно визначити основні етапи формування ресурсів та контролю за ресурсною базою банку:

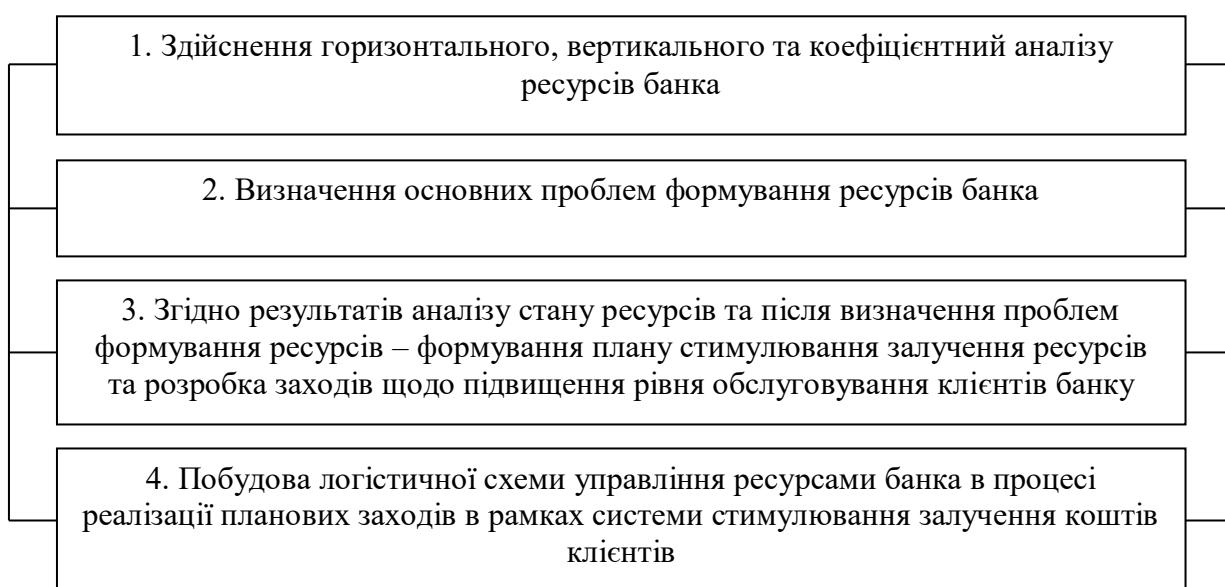

Рис 3.4. Портфельне планування формування ресурсів АТ КБ «Приватбанк»

Отже, на основі результатів аналізу ресурсів АТ КБ «Приватбанк» у попередньому розділі відокремимо основні проблеми залучення депозитних ресурсів банком та визначимо напрями їх вирішення:

Таблиця 3.11.

**Проблеми залучення ресурсів та шляхи їх вирішення для АТ КБ
«Приватбанк»**

Проблеми	Шляхи вирішення
1. Розробка депозитної політики, привабливої для клієнтів, з одного боку, та прибуткової для банку - з іншого:	Розробка простих і зрозумілих споживачу депозитних продуктів, які б не потребували значних витрат з боку банку; врахування інтересів певного сегмента споживачів, на який орієнтується банківська установа; Розвиток новітніх банківських технологій, поліпшення якості обслуговування банком клієнтів. Використання широкої номенклатури депозитних послуг, а також застосування сучасних технологій їх розробки.
2. Формування довіри у потенційного клієнта:	Формування бездоганної ділової репутації банку; Забезпечення фінансової стійкості та надійності банку; Ретельне та постійне вивчення інтересів і запитів вкладників – юридичних та фізичних осіб, надання найзручніших форм депозитного обслуговування (тобто мінімізація витрат часу для них).
3. Підвищення зацікавленості індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках:	Переорієнтація депозитної політики на нові джерела ресурсів, її модернізація та перегляд цілей; Запровадження новітніх організаційних форм ведення депозитних рахунків населення; активніше використання можливостей з комплексного обслуговування клієнтури, тобто необхідність надання індивідуальним вкладникам додаткових послуг, які супроводжують взаємини із банком у процесі традиційного депозитного продукту
4. Використання цінових методів залучення ресурсів	Формування банком адекватної процентної політики, спрямованої на залучення та стійке утримання коштів населення на депозитних рахунках.
5. Використання нецінових методів залучення ресурсів	Розповсюдження реклами; поліпшення якості обслуговування клієнтів; розширення спектра депозитних послуг; комплексне обслуговування; додаткові види послуг за вкладами; розширення філіальної мережі; Залучення до роботи в банку досвідчених менеджерів, які володіють навичками розробки та впровадження пакетів депозитних послуг

Планові дії, які можна запропонувати для щодо підвищення ефективності системи стимулювання залучення вкладів АТ КБ «Приватбанк» та підвищення рівня обслуговування клієнтів це:

1. По-перше, заходи щодо розширення ресурсної бази, які сконцентровані на збереженні провідних позиції банківської установи на

ринку залучення коштів та роботи щодо підвищення довіри вкладників до банку:

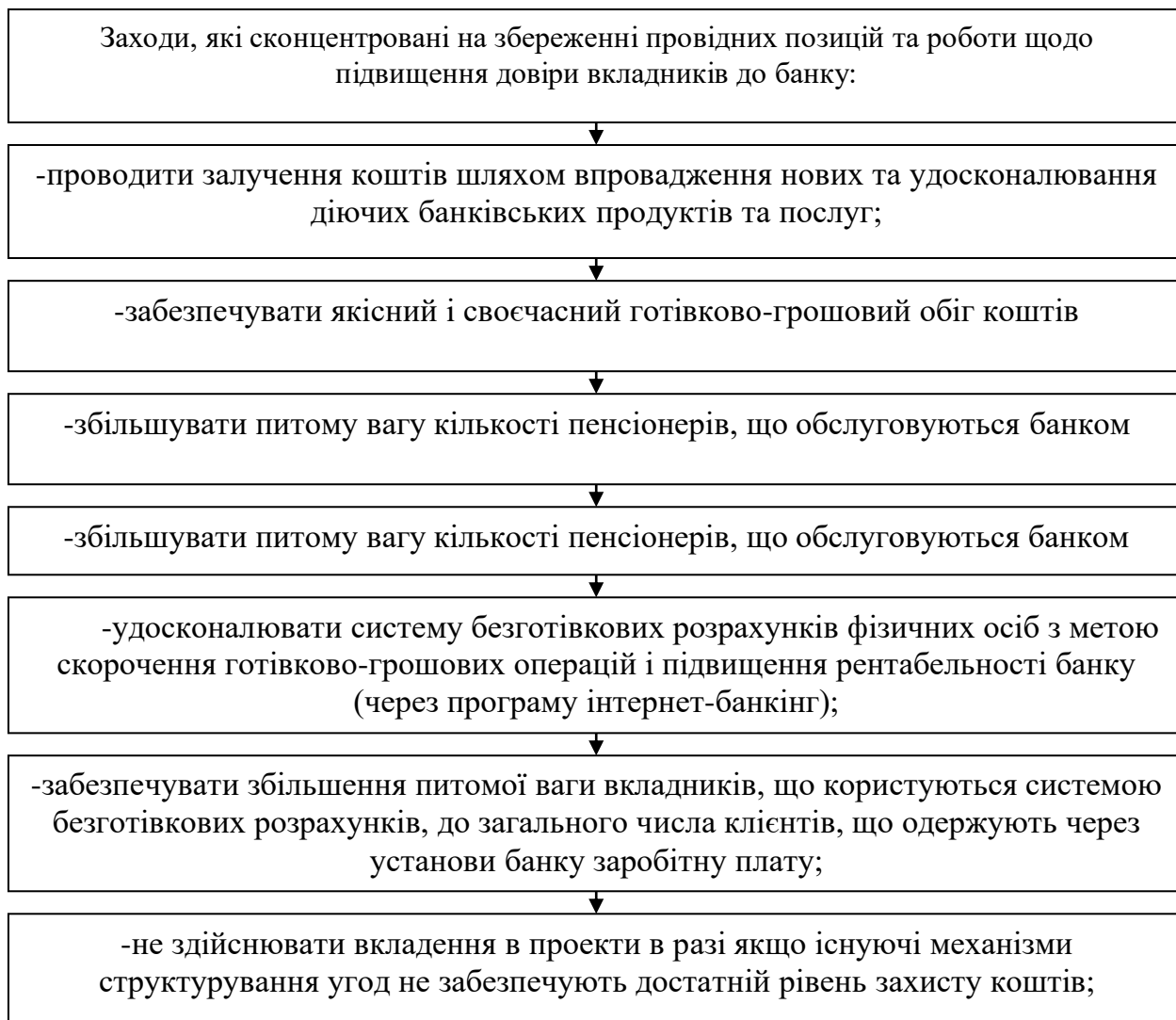

Рис 3.5. Планові заходи першої групи щодо розширення ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк»

Крім того до визначених у рис. 3.5. заходів першої групи можна також віднести наступні:

-здійснювати у філіях АТ КБ «Приватбанк» заходів щодо подальшої універсалізації робочих місць операційно-касових працівників, режиму роботи із клієнтами.

-впроваджувати централізовану базу клієнтів і рахунків з метою надання вкладникам можливості здійснення операцій по внесках у будь-якій

АТ КБ «Приватбанк» міста незалежно від місця відкриття рахунку [49, с.63-64].

2.По-друге, планові заходи щодо розширення ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк» юридичних осіб, що перейшли на обслуговування до банку за рахунок надання якісних конкурентоспроможних банківських послуг. Ці заходи, повинні для АТ КБ «Приватбанк» базуватись на наступних рекомендаціях:

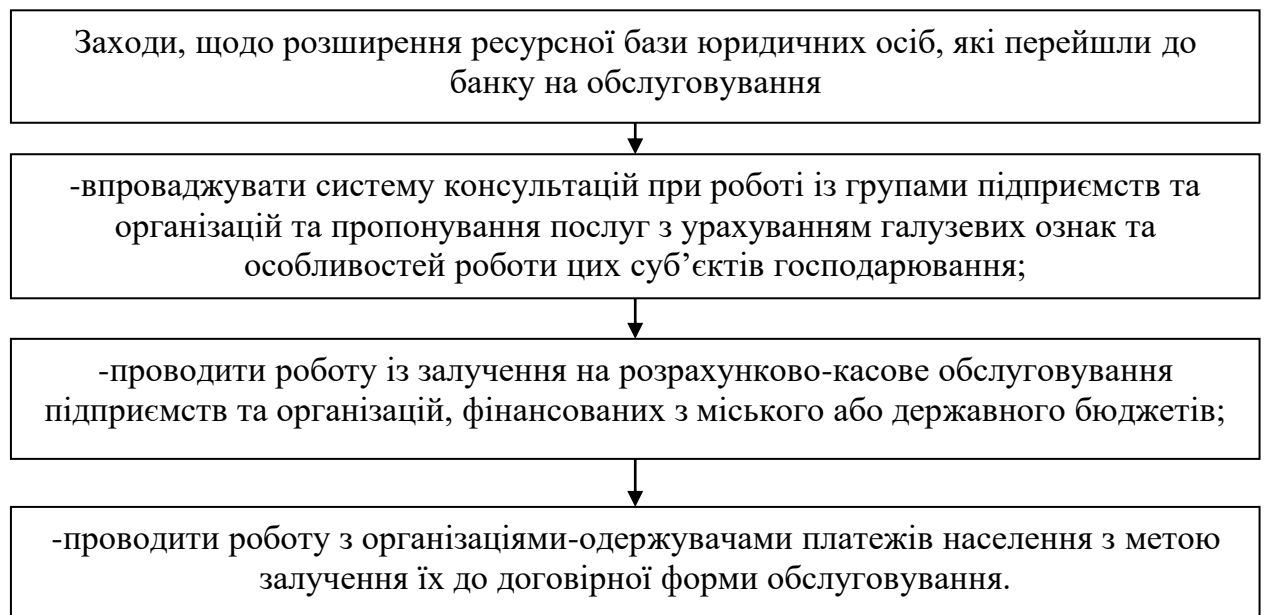

Рис 3.6. Планові заходи другої групи щодо розширення ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк»

Отже, просування кожним із зазначених шляхів створює передумову та мотив для активного залучення клієнтів та покращення умов їх обслуговування. Всі ці заходи допоможуть зберегти стійке фінансове становище АТ КБ «Приватбанк» на сучасному ринку послуг.

3.По-третє, планові заходи щодо ефективного розміщення ресурсів АТ КБ «Приватбанк», що орієнтовані на збільшення обсягів вкладів населення реального сектору економіки на основі аналізу та визначення пріоритетних

секторів економіки країни в сполученні із гнучкою процентною політикою.

Таким чином, поліпшення організації депозитних операцій і системи стимулювання залучення вкладів дуже важливе для банків у сучасних умовах господарювання. Збільшення загального об'єму вкладів юридичних і фізичних осіб та розширення кола вкладників шляхом залучення потенційних клієнтів дозволить повніше задовольнити потреби існуючих клієнтів банку, поліпшити ефективність їх обслуговування, удосконалити процедуру гарантування вкладів та підвищити зацікавленість в розміщенні коштів у банківських установах.

Ці заходи для АТ КБ «Приватбанк», повинні базуватись на наступних рекомендаціях:

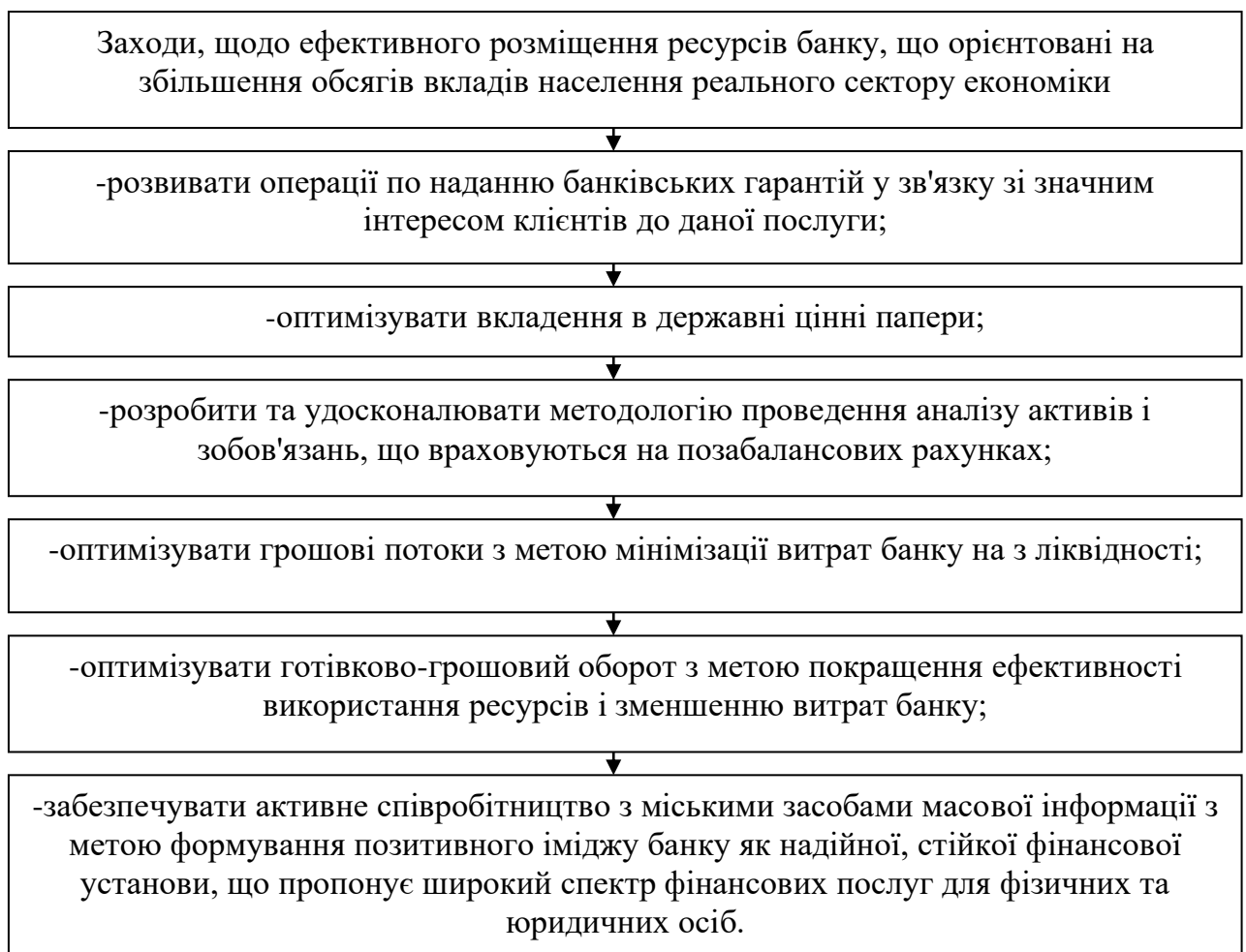

Рис 3.7. Планові заходи третьої групи щодо розширення ресурсної бази АТ КБ «Приватбанк»

Крім того, АТ КБ «Приватбанк» з метою залучення додаткових депозитних ресурсів необхідно здійснювати політику впровадження новітніх видів депозитів, що є єдиним способом утримати власну ліквідність, розрахуватися із своїми зобов'язаннями і показати позитивний результат діяльності.

Реалізація останнього етапу для АТ КБ «Приватбанк» здійснюється з урахуванням отриманих результатів у попередніх етапах, та треба зауважити, що планування депозитних ресурсів банківської установи – це складний і багатогранний процес, сутність якого полягає в пошуку та реалізації на практиці найефективніших рішень з формування, розподілу і використання ресурсів. Для ефективнішого планування депозитних ресурсів АТ КБ «Приватбанк» пропонується застосування логістичного підходу, за яким банківську установу необхідно розглядати як логістичну систему. Тому виникає необхідність вивчення специфіки банківської діяльності з позиції логістизації окремих видів діяльності з метою підвищення ефективності функціонування банківської установи як окремо взятого об'єкта, так і банківської системи загалом.

Логістизація банківської діяльності являє собою поступове упровадження прийомів, методів, методик, які відносяться до логістичної науки та може одночасно розглядатись як комплексна технологічна та управлінська інновація, впровадження якої в реальну банківську діяльність потрібно вважати необхідним фактором. Такий підхід зумовлений тим, що банківські установи України вступили між собою в гостру конкурентну боротьбу, яка неминуче буде загострюватись у міру становлення банківської логістичної системи. Логістизацію окремих банківських функцій необхідно розглядати як придбання наявних конкурентних переваг. Необхідно враховувати, що будь-яке упорядкування сприяє тією чи іншою мірою оптимізації грошових потоків в банківській установі. Умовою впровадження управлінського нововведення є обов'язкова комерційна оцінка. Реально

оцінена логістична інновація дає змогу ранжувати всі подібні заходи, встановити ступінь значущості окремих інновацій і скласти такий важливий для логістичної практики плановий документ, як програма поетапного впровадження методів логістики в конкретній банківській установі. Звісно, комплексний науковий підхід до розв'язання подібних задач зумовлений необхідністю розгляду потоків банківської логістики, рух яких вимагає адекватних методів регулювання [48, с.92-93].

За логістичного підходу керуючий вплив здійснюється з боку єдиної логістичної системи управління до окремих стадій банківської діяльності (рис 3.8):

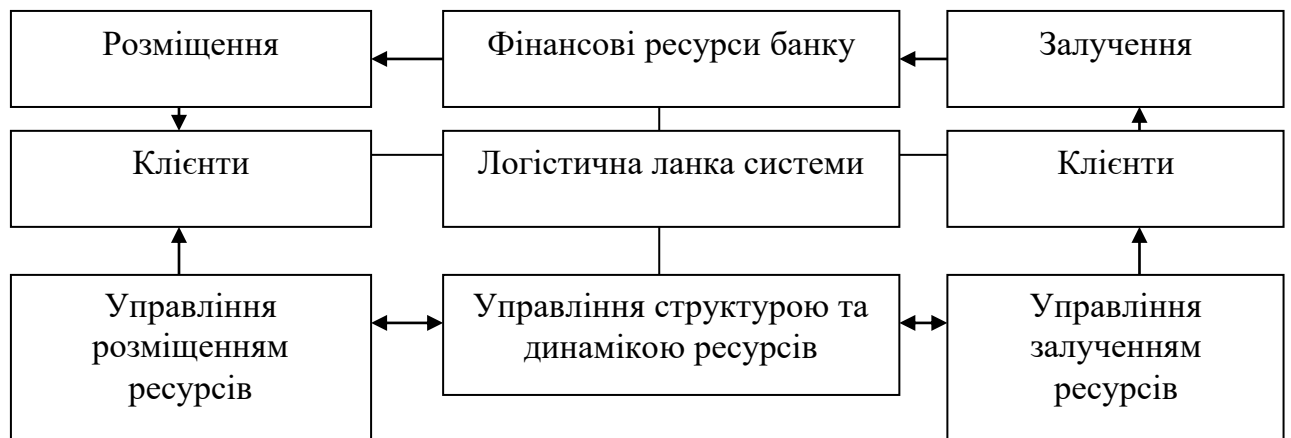

Рис 3.8. Логістичний підхід щодо планування та управління ресурсами АТ КБ «Приватбанк» з метою зміцнення фінансової стійкості

Серед необхідних умов досягнення поставлених планових цілей для АТ КБ «Приватбанк» – подання циркуляції фінансових потоків як специфічного руху грошових коштів. З логістичного підходу, який являє собою напрям методології наукового пізнання, основою якого є розгляд об'єктів як систем, об'єкт, що вивчається, розглядається як комплекс взаємопов'язаних підсистем, що об'єднані загальною метою. Отже, використання АТ КБ «Приватбанк» логістичного підходу до планування та управління фінансовими ресурсами надасть такі основні переваги, як: створення передумов для підвищення ефективності банківської діяльності за рахунок

управління на всіх етапах від залучення до розміщення фінансових ресурсів та сприймання логістикою фінансових та інформаційних потокових процесів у взаємозв'язку сприяє визначенню необхідного та достатнього розміру капіталу для підтримки достатнього рівня ліквідності та оптимального рівня регулятивного капіталу.

Таким чином, результатами впровадження визначених етапів портфельного планування депозитних ресурсів АТ КБ «Приватбанк» є підвищення ефективності діючої депозитної політики банку, крім того в рамках моделі необхідна чітка послідовність дій з приводу її розробки та функціонування, які ґрунтуються на принципах економічної доцільності та узгодженості цілей щодо управління загальними ресурсами банку.

Висновки за розділом 3

За допомогою використання комплексної моделі аналізу та оцінки рівня фінансової стійкості в умовах впливу ризику було визначено динаміку нормативу наближення коефіцієнта Z до одиниці, що свідчить про те, що реальний розвиток ситуації діяльності АТ КБ «Приватбанк» на банківському ринку відповідає ідеальному, тобто фактичний темп росту показників наближається до нормативного. Отже отримана комплексна оцінка рівня фінансової стійкості АТ «Приватбанк» свідчить про погіршення його стану з погляду ризику, але, як показало дослідження та апробація моделі динамічного нормативу на інших вітчизняних банках, середнє значення коефіцієнта Z знаходиться на рівні 0,5, тому ситуацію у АТ КБ «Приватбанк» щодо ризику слід визнати стабільною.

За допомогою розрахунку значення інтегрального показника оцінки антикризової фінансової стійкості для АТ КБ «Приватбанк» були основні напрями подальшого управління рівнем стійкості банку, це: встановлення реального рівня антикризової стійкості та визначення типу стратегії розвитку банку, яка найбільш адекватна з позиції наявного рівня антикризової

стійкості. При цьому, при розрахунку інтегральних показників оцінки коефіцієнтів вагомості як окремих індикаторів при розрахунку базових інтегральних показників підгруп (перший рівень), так і для інтегральних показників вищих рівнів, дозволяє комплексно визначити подальшу антикризову фінансову стійкість АТ КБ «Приватбанк» та використання для здійснення процесу прогнозування подальшого фінансового розвитку банку.

Загальна схема управління ресурсною базою АТ КБ «Приватбанк» з метою подальшого зміцнення рівня фінансової стійкості має на меті підвищення рівня зацікавленості клієнтів до банківських продуктів та послуг, формування позитивного іміджу банку та зміцнення рівня фінансової результативності.

ВИСНОВКИ

Отже, згідно отриманих результатів в процесі здійснення дослідження, необхідно зробити наступні висновки:

З урахуванням сучасного стану розвитку банківської системи в Україні розширено перелік загроз, які формуються ендо- та екзогенними факторами, що дало змогу удосконалити класифікацію загроз фінансово-економічній безпеці банків за рахунок введення сучасних нових тенденцій та реалій, до яких віднесено підвищення впливу техногенних факторів та загострення конфліктів різних рівнів, таких як військові, корпоративні, засновницькі, банк – персонал, банк – клієнт. Застосування цієї класифікації сприяє оптимізації процесу управління факторами ризиків задля підвищення керованості фінансів банку в умовах мінливого зовнішнього середовища.

При побудові системи фінансово-економічної безпеки слід враховувати сучасні тенденції зміни фінансового середовища: загрози постійно змінюються, розширюються, трансформуються та виникають принципово нові; з'являються нові ризики та спостерігається їх кумулятивний ефект, очікування клієнтів збільшуються в умовах браку ресурсів, з'являються нові технології та аналітичні інструменти.

Складність оцінювання рівня фінансової стійкості полягає в тому, що воно є відкритою реактивною системою, яка здійснює активний обмін інформацією із зовнішнім середовищем: генерує і поставляє власну інформацію як у внутрішнє, так і зовнішнє середовище, а також сприймає та реагує на зовнішню інформацію. Інакше кажучи, в моделі фінансового підприємництва як відкритої системи функціонують два типи інформаційних потоків – внутрішній і зовнішній, які у сукупності визначають міру її організованості.

Діюча система фінансового моніторингу організовується органами управління банком, уповноваженими на це внутрішніми документами. Система фінансового моніторингу банку створена з метою моніторингу та

контролю, виявлення та аналізу проблем, пов'язаних з діяльністю банку, а також розробки пропозицій щодо вдосконалення процесу управління рівнем фінансової безпеки банку.

Організація дотримання вимог законодавства України у сфері управління рівнем фінансової стійкості включає в себе комплекс заходів щодо: створення та діяльності внутрішньобанківської системи моніторингу ризиків; прийняття і постійного оновлення внутрішніх документів банку з питань здійснення фінансового моніторингу; здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства у сфері підтримки рівня фінансової безпеки на основі аналізу показників фінансового стану банку.

На сьогоднішній день АТ КБ «Приватбанк» є одним з банків України, що найдинамічніше розвиваються, і займає лідируючі позиції банківського рейтингу країни.

Згідно аналізу результатів фінансово-господарської діяльності АТ КБ «Приватбанк» було визначено, що за проаналізований період величина чистого прибутку знизилась за рахунок зменшення величини чистого процентного доходу та зменшення чистого комісійного доходу. Фінансово-економічний стан АТ КБ «Приватбанк» характеризується ступенем його оборотності капіталу та фінансової стійкості згідно динаміки структури джерел фінансування, здатності розраховуватися за борговими зобов'язаннями.

Правильна оцінка фінансових результатів діяльності та фінансово-економічного стану банку за сучасних умов господарювання конче потрібна як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів.

Фінансово-економічний стан банку цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті – негативному, бо вони заінтересовані в ослабленні позицій конкурентів на ринку. На основі розрахунку коефіцієнтів, характеризуючих фінансовий стан АТ КБ «Приватбанк» можна зробити висновок, що банк здійснював ефективну діяльність, однак зменшення

відношення загальної суми доходів до активів у 2020 році в порівнянні з 2019 роком говорить про зменшення загального фінансового результату банку по відношенню к активам, які приносять дохід банку, що говорить про зменшення рівня дохідних активних операцій. Відношення загальної суми доходу на капітал у продовж періоду 2019-2020рр. також зменшується в умовах зменшення рівня капіталізації банку за рахунок зниження відрахувань до резервних фондів та зниження величини фінансового результату після оподаткування.

Важливими елементами оцінки ефективності системи управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» є критерії та показники ефективності, що і складають предмет оцінки. Критерії ефективності управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» доцільно об'єднати в дві групи. До основних базових критеріїв оцінки ефективності, які містяться у самому визначенні, слід віднести: результативність, дієвість, доцільність, економічність. Додаткові критерії оцінки ефективності можна виділити виходячи із принципів управління, зокрема такі: законність, гласність, об'єктивність, компетентність, обов'язковість, всеосяжність і регулярність, системність і інтеграція, оптимальність та адаптивність, точність, дотримання професійної етики.

Загальний рівень оцінки ефективності системи за рівнем оцінки фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» за різними критеріями визначається за допомогою аналізу ряду відповідних показників.

За допомогою використання моделі оцінки рівня фінансової стійкості в умовах впливу ризику було визначено динаміку нормативу наближення коефіцієнта Z до одиниці, що свідчить про те, що реальний розвиток ситуації діяльності АТ КБ «Приватбанк» на банківському ринку відповідає ідеальному, тобто фактичний темп росту показників наближається до нормативного. Станом на 2020р. темп росту показників АТ КБ «Приватбанк» більшою мірою відповідає динамічному нормативу ($Z = 0,6$), ніж за 2019р. ($Z = 0,5$), отже отримана комплексна оцінка АТ КБ «Приватбанк» свідчить по

погіршення його стану з погляду ризику, але, як показало дослідження та апробація моделі динамічного нормативу на інших вітчизняних банках, середнє значення коефіцієнта Z знаходиться на рівні 0,5, тому ситуацію у АТ КБ «Приватбанк» щодо ризику слід визнати стабільною.

За допомогою розрахунку значення інтегрального показника оцінки антикризової стійкості для АТ КБ «Приватбанк» були основні напрями подальшого управління рівнем фінансової безпеки банку, це: встановлення реального рівня антикризової стійкості та визначення типу стратегії розвитку банку, яка найбільш адекватна з позиції наявного рівня антикризової стійкості. При цьому, при розрахунку інтегральних показників оцінки коефіцієнтів вагомості як окремих індикаторів при розрахунку базових інтегральних показників підгруп (перший рівень), так і для інтегральних показників вищих рівнів, дозволяє комплексно визначити подальшу антикризову стійкість АТ КБ «Приватбанк» та використання для здійснення процесу прогнозування подальшого фінансового розвитку банку.

Проблема зниження ризиків АТ КБ «Приватбанк» в процесі управління рівнем фінансової стійкості суттєво залежить від досконалості застосовуваних банком методів та системи його оцінювання, ці методи можуть бути уніфіковані лише до певної міри, адже кожен банк має власну клієнтуру, свій сегмент ринку, галузеву специфіку, конкретні можливості.

З метою зменшення рівня ризиків в процесі здійснення управління фінансовою стійкістю АТ КБ «Приватбанк» необхідно впровадити складання сигнальної карти ризиків згідно результатів здійснення кожної фінансової операції, що дозволить посилити рівень ефективності фінансового контролю та є об'єктивною необхідністю і пов'язане з тим, що сучасні банки завжди діють в ризикових умовах гострої конкурентної боротьби за ринки фінансових ресурсів та сфери вкладення капіталу.

Для ефективного управління ресурсною базою АТ КБ «Приватбанк» також необхідна чітка послідовність дій з приводу його розробки та функціонування, тому з цією метою у роботі були запропоновані окремі

етапи оптимізації депозитної політики АТ КБ «Приватбанк», які ґрунтуються на принципах економічної доцільності та узгодженості стратегічних та тактичних цілей щодо управління ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник /за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. К.: Кондор. 2010. 225 с.
- 2.Прокопенко І.Ф. Ганін В.І. Маслов С.І. Основи банківської справи: Навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2011. 325 с.
- 3.Вінниченко О.В. Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості №69. 2020. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
- 4.Циганюк Д.Л. Рудняк А.Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», №1. 2020. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
- 5.Довгаль Ю.С. Сутність фінансової стійкості банку та ефективні шляхи її забезпечення. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
- 6.Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення. Вісник Національного банку України. 2015. №10. С. 45-46.
- 7.Штаєр, О. М. Обґрунтування пріоритетності загроз економічної безпеки банку. Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей. Харків: УДАЗТ, 2015. №39. С. 99-103.
- 8.Сокова М.А. Побудова системи внутрішнього контролю у сфері ПВД/ФТ в банку як основа ефективного функціонування механізму протидії легалізації злочинних доходів. URL: <http://edu.com.ua>.
- 9.Аналіз ефективності монетарної політики НБУ України. URL: <https://feao.org.ua>
- 10.Буткевич С.А. Щодо вдосконалення системи первинного фінансового моніторингу (організаційно-правові аспекти). URL: <http://www.nbu.gov.ua>.

11. Бугаєнко А. Міжнародна та вітчизняна практика організації аудиту фінансового моніторингу банку. Економічний аналіз. 2016. Вип. 6. С. 389-391.
12. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банком. Галицький економічний вісник. 2018. №2 (27). С. 157 –163.
13. Гриценко Р.Р. Національні незалежні рейтингові агентства: концепція створення та функціонування. Вісник НБУ. 2017. №6. С. 22-24.
14. Дзюблюк О.В. Оптимізація формування ресурсної бази комерційних банків. Банківська справа. №5. 2017. С. 38-46.
15. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу у банках. Навчальний посібник. URL: <http://edu.com.ua>.
16. Євенко Т. І. Банківська система України: проблеми і перспективи розвитку. Економіка. 2018. №6. С. 40–41.
17. Жигайло Г.Г. Фінансові інструменти: визнання та оцінка. Вісник Національного банку України. 2019. №1. С. 12-13.
18. Костирко Р. О. Оцінка ефективності внутрішнього контролю в управлінні витратами банку. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
19. Недзельська І.А. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах поглиблення фінансової кризи Фінанси України. 2018. №7. С. 102-108.
20. Національне рейтингове агентство «Рюрік». URL: <http://rurik.com.ua/>.
21. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер. 2017. 225 с.
22. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2012. 225 с.
23. Прокопенко І.Ф. Ганін В.І. Маслов С.І. Основи банківської справи: Навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 325 с.

- 24.Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Соляр В.В., Маслов С.Т. Основи банківської справи: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 410 с.
- 25.Сарахман О. М., Раєвський К. Є., Скаско О. І. Банківський нагляд: Навч. посібник. Львів: ЛБІНБУ, 2014. 286 с.
- 26.Скибенко С.Т., Халява С.П. Банківські операції. К.: Укоопосвіта. 2016. – 240с.
- 27.Савченко Л. А. Правові основи фінансового контролю: навч. посіб. Юрінком Інтер, 2014. – 504 с.
- 28.Синюгіна Н.В. Фінансовий моніторинг в системі взаємодії суб'єктів господарювання на фінансових ринках: дис. кандидата екон. наук: 08.00.08. Харків, 2014. 236 с.
- 29.Хмельюк А.А. Фінансовий моніторинг – суб'єкти та об'єкти. URL: [http:// ndi-fp.nusta.com.ua](http://ndi-fp.nusta.com.ua).
- 30.Череп А.В. Банківські операції: Навч. посібник. К. : Кондор, 2015. 410 с.
- 31.Чуб О.О. Банки в глобальній економіці: монографія. К.: КНЕУ, 2016. 340 с.
- 32.Шиян Д.В. Критерії та показники ефективності системи фінансового моніторингу банку. URL: <http://edu.com.ua>.
- 33.Шевченко Р.І. Банківські операції. – К.: КНЕУ, 2012. – 276 с.
- 34.Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навч. посіб. К.: Знання, 2015. 311 с
- 35.Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навч. посіб. К.: Знання. 2012. 311 с
- 36.Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення. Вісник Національного банку України. 2017. №10. С. 45-46.

37.Штаер, О. М. Обґрунтування пріоритетності загроз економічної безпеки банку. Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей. Харків: УДАЗТ, 2017. №39. С. 99-103.

38.Фінансове право України: навч. посібник / (Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко, Н. Ю. Пришва та ін.). – К.: Правова єдність, 2009. – 395 с.

39.Фінансове право України. Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. К.: Правова єдність, 2013. 395 с.

40.Фінансовий моніторинг в банку: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга». 2013. 336 с.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»

Адреса: вул. Набережна Перемоги, 50, м. Дніпро, 49094, Україна

к/р 32003102901026 у Національному банку України

МФО 305299, ЄДРПОУ 14360570

ПН 143605704021, свідоцтво №100238786,

Дані про фінансові результати діяльності відділення АТ КБ «Приватбанк»

Активи:	2018р.	2019р.	2020р.
Грошові кошти і залишки в НБУ	71281,8	54570,8	113796,8
Кредити надані суб'єктам господарювання-юрид. особам	96553,9	96553,9	96553,9
Кредити надані фізичним особам	40380,7	158656,3	247761,1
Кредити в інвестиційну діяльність фізичним особам	1378,3	5389,6	4788,4
Прострочені доходи	812,0	2365,0	37555,4
Всього	42571,0	166411,0	290104,9
Сумнівна заборгованість за нарахованим доходам	-48989,0	-99860,8	-99903,5
Дебіторська заборгованість по операціям з клієнтами	212,2	61,3	477,1
Кредиторська заборгованість по транзитним рахункам	299,5	1025,7	9189,2
Запаси матеріальних цінностей	186,3	317,9	235,5
Інші активи	750,1	1009,5	1254,8
Розрахунки між філіалами банку	1849744,9	3300102,4	3824688,7
Нематеріальні активи	55,0	-	-
Основні засоби	37305,2	88582,5	82719,0
Інші необоротні активи	634,7	147,3	400,5
Всього активів	2050605,9	3608922,0	4319427,2
Пасиви:	2018р.	2019р.	2020р.
Кошти на вимоги СЦД	39658,5	84363,0	59885
Кошти на вимоги фізичних осіб	1496384,8	2692027,0	2974205,6
Строкові кошти фізичних осіб	304128,2	505193,3	880170,8
Кошти небанківських органів	144,8	257,3	613,4
Всього кошти клієнтів	1840316,5	3281850,7	3914874,8
Кредиторська заборгованість та транзитні рахунки	33022,3	31866,1	38036,7
Інші пасиви банку	315,0	13102,7	14883,4
Розрахунки між філіалами	176077,8	251755,3	255622,2
Усього забор'язань	2049731,7	3578575,1	4223758,4
Капітал банку	874,1	30346,8	95668,8
Всього пасивів	2050605,9	3608922,0	4319427,2

Керуючий відділенням

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»

Адреса: вул. Набережна Перемоги, 50, м. Дніпро, 49094, Україна

к/р 32003102901026 у Національному банку України

МФО 305299, ЄДРПОУ 14360570

ПІН 143605704021, свідоцтво №100238786,

Звіт про прибутки та збитки відділення АТ КБ «Приватбанк»

Найменування статей	2018р.	2019р.	2020р.
Процентні доходи	137853,5	125720,1	188716,0
Процентні витрати	32597,0	50946,0	60050,1
Чистий процентний дохід	105256,5	74774,1	128665,9
Комісійний дохід	97287,5	103227,0	129056,7
Комісійні витрати	9554,7	10950,6	6277,9
Чистий комісійний дохід	87732,8	92276,4	122778,8
Операційний дохід	238574,4	234357,7	33183,6
Загальні витрати	196165,8	190742,3	266514,7
Прибуток до оподаткування	42408,5	44405,4	78486,9
Податок на прибуток	-	790,0	13165,0
Чистий прибуток/збиток банку	42408,5	43615,3	65321,9

Керуючий відділенням

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
 САУТГЕМПТОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
 ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
 МАРКЕТИНГУ»
 ДННУ «АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ»
 КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
 ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
 СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

за підтримки Британської Ради в рамках проекту «Creative Spark»

With the support of the
 Erasmus+ Programme
 of the European Union

в межах модуля Жан Моне

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів
вищої освіти та молодих учених
«ДОМІНАНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ ПРОГРЕСУ»

25 березня 2021 року

Київ - 2021

УДК 330.675

Почтар В.О., магістр
Київський національний
університет технологій та дизайну
Левченко В.П. д.е.н., доц.
Київський національний
університет технологій та дизайну

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Поняття фінансової стійкості в науковій літературі часто ототожнюють з фінансовою стабільністю, надійністю, ліквідністю, платоспроможністю, прибутковістю. Тому, існують різні точки зору з приводу сутності поняття «фінансова стійкість», які здебільшого розходяться.

Наприклад, Заруба О. Д., Шиллер Р. І., Панова Г. С. та Святко С. А. – досліджують фінансову стійкість банку з позиції ключових параметрів, що визначають окремі аспекти його фінансового стану.

На думку Грачов А.В., Абрютіна М. С., Шеремет О. Д. та Сайфулін Р. С. фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність.

А такі вчені-економісти як Пессель М. А., Антонова Н. Г., Захарова Н. Н., Андреева В. Г. розглядають фінансову стійкість як надійність банку, тобто здатність незалежно від термінів, виконувати зобов'язання, а платоспроможність банку – це лише зовнішній прояв його фінансової стійкості.

Найбільш вживаним є визначення, що представлено Національним банком України. Тому, Фінансова стійкість банку – це стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

Розрізняють три основні види фінансової стійкості банку за стабільністю його роботи:

1. нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю несплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

2. нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо;

3. кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо. [2].

Для вивчення проблеми фінансової стійкості важливим є визначення спектру факторів, що можуть негативно впливати на фінансову стійкість банку й призводити до кризового стану, або навіть до банкрутства .

Визначення та аналіз основних факторів, що впливають на стійкість банків, були здійснені та описані у працях багатьох вітчизняних та іноземних науковців: О. Касютін, Л. Ганцева, О. Іващук , Г. Фетисов та ін. Спираючись на ці підходи можна поділити фактори на 2 групи:

1. Внутрішні фактори: функціональні, комерційні, організаційні та фінансово-економічні;

2. Зовнішні фактори: економічні, політичні, законодавчі, форс-мажорні, фінансові, соціально-політичні та глобалізаційні.

Банк вважається фінансово стійким, якщо у нього стійкий капітал, баланс є ліквідним, його визнано платоспроможним і він має належний стан якості капіталу. [1].

Національним банком України були встановлені економічні нормативи для того, щоб забезпечити фінансову надійність банків. Ці нормативи є обов'язковими до виконання всіма банками:

1. Нормативи капіталу: мінімального розміру регулятивного капіталу – Н1 (200 млн. грн.); достатності (адекватності) регулятивного капіталу – Н2 (не менше 10%).

2. Нормативи ліквідності: короткострокова ліквідність – Н6 (не менше 60%); - норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами – LCR_{вв} (не менше 100%); - норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті – LCR_{ів} (не менше 100%);

3. Нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7 (не більше 25%); великих кредитних ризиків – Н8 (не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу).

4. Нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою – Н11 (не більше 15%); загальної суми інвестування – Н12 (не більше 60%). [3].

Банківські установи мають право самостійно встановлювати додаткові критерії з метою адекватної оцінки кредитних ризиків та належного контролю за ними. З цією метою банками розроблено та апробовано багато методик оцінки фінансового стану потенційних та існуючих позичальників (наприклад, скорингові методики, PARSER, PARTS, 6 «С», CAMPARI, SWOT, Z-модель, модель Дюрана, системи фінансових показників, технології інтелектуального аналізу, власні розроблені банками методики).

Висновки: Отже, обов'язковими до виконання є нормативи, що були встановлені НБУ для забезпечення фінансової стійкості, але нормативні показники не дають повної та об'єктивної оцінки. Банківські установи мають право самостійно встановлювати додаткові критерії з метою адекватної оцінки кредитних ризиків та належного контролю за ними. З цією метою банками розроблено та апробовано багато методик оцінки фінансового стану потенційних та існуючих позичальників.

Література

1. Барановський О. І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 9. С. 17-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_9_15.

2. Фінансова стійкість банку. *Глосарій банківської термінології*. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698

3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. Дата оновлення: 11.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 20.03.2021).

Економічні науки

УДК 336.72

Левченко Валентина Петрівна*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів та інвестицій**Київський національний університет технологій та дизайну***Левченко Валентина Петровна***доктор экономических наук,
профессор, профессор кафедры финансов и инвестиций**Киевский национальный университет технологий и дизайна***Levchenko Valentyna***Doctor of Economics, Professor,
Professor of Finance and Investments Department
Kyiv National University of Technologies and Design***Почтар Вікторія Олександрівна***студентка**Київського національного університету технологій та дизайну***Почтар Виктория Александровна***студентка**Киевского национального университета технологий и дизайна***Pochtar Viktoriia***Student of the**Kyiv National University of Technologies and Design*

**ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
СТІЙКІСТЮ БАНКУ
ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ И УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ
УСТОЙЧИВОСТЬЮ БАНКА**

FEATURES OF ASSESSMENT AND MANAGEMENT FINANCIAL STABILITY OF THE BANK

***Анотація.** У статті визначено сутність поняття фінансовий стан банку, адже більшість вчених-науковців трактують це поняття по-різному. Визначені підходи до трактування поняття «фінансова безпека банку». Також, були визначені методика оцінки рівня фінансової стійкості банку згідно сучасних ринкових умов господарювання в Україні.*

Для здійснення аналізу та оцінки сучасного стану розвитку банківської системи України були використані показники прибутковості банків України за 2016-2020рр. Також, побудована динаміка індикаторів фінансової стійкості банківської системи, яка дає змогу оцінити системні ризики фінансової стабільності банків. З метою більш ефективного здійснення аналізу та прогнозування зміни рівня фінансової стійкості банку визначено системно-методичний підхід до комплексного оцінювання фінансової стійкості банку на основі динамічної нормативно-індексної моделі оцінки ризиків, побудованої за допомогою методів непараметричної статистики. Розроблена структурно-логічна схема формування нормативно-динамічної моделі управління фінансовою стійкістю банку з урахуванням ризиків діяльності. Визначено, що внаслідок різноманітності економічних показників не всі з них можна безпосередньо порівняти як з позицій їх цільової спрямованості, так і з погляду інтерпретації співвідношень.

Сформовані окремі висновки щодо особливостей управління рівнем фінансової стійкості банку з урахуванням сучасного стану банківського ринку України. Визначені слабкі місця банківської системи України та головні кризоутворюючі фактори. Надані рекомендації щодо більш ефективного управління рівнем фінансової стійкості та надійності банку під впливом сучасних ринкових та фінансових ризиків в Україні.

International Scientific Journal "Internauka" <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-17>

Запропонована нормативно-індексна модель управління рівнем фінансової стійкості, що надасть можливість у майбутньому більш детально оцінити сукупний рівень ризикованості діяльності банку на основі врахування ризиків, що значно впливають на сучасний стан розвитку банківської системи України.

Ключові слова: *банківська система, банк, фінансовий стан, фінансова стійкість, ризик, принципи, умови, надійність.*

Анотація. *В статье определена сущность понятия финансовое состояние банка, ведь большинство ученых трактуют это понятие по-разному. Определены подходы к трактовке понятия «финансовая безопасность банка». Также определены методики оценки уровня финансовой устойчивости банка согласно современным рыночным условиям хозяйствования в Украине.*

Для анализа и оценки современного состояния развития банковской системы Украины были использованы показатели доходности банков Украины за 2016-2020гг. Также построена динамика индикаторов финансовой устойчивости банковской системы, позволяющая оценить системные риски финансовой стабильности банков. В целях более эффективного осуществления анализа и прогнозирования изменения уровня финансовой устойчивости банка определен системно-методический подход к комплексной оценке финансовой устойчивости банка на основе динамической нормативно-индексной модели оценки рисков, построенной с помощью методов непараметрической статистики. Разработана структурно-логическая схема формирования нормативно-динамической модели управления финансовой устойчивостью банка с учетом рисков деятельности. Определено, что вследствие разнообразия экономических показателей не все из них сравнимы как с

International Scientific Journal "Internauka" <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2021-17>

позиций их целевой направленности, так и с точки зрения интерпретации соотношений.

Сформированы отдельные выводы об особенностях управления уровнем финансовой устойчивости банка с учетом современного состояния банковского рынка. Определены слабые места банковской системы Украины и главные кризисообразующие факторы. Даны рекомендации по более эффективному управлению уровнем финансовой устойчивости и надежности банка под влиянием современных рыночных и финансовых рисков в Украине. Предложена нормативно-индексная модель управления уровнем финансовой устойчивости, которая позволит в будущем более подробно оценить совокупный уровень рискованности деятельности банка на основе учета рисков, значительно влияющих на современное состояние развития банковской системы Украины.

Ключевые слова: *банковская система, банк, финансовое состояние, финансовая стойкость, риск, принципы, условия, надежность.*

Summary. *The article defines the essence of the concept of financial condition of the bank, because most scientists interpret this concept differently. Approaches to the interpretation of the concept of "financial security of the bank" are defined. Also, methods for assessing the level of financial stability of the bank according to modern market conditions in Ukraine were identified.*

To analyze and assess the current state of development of the banking system of Ukraine, the profitability indicators of Ukrainian banks for 2016-2020 were used. Also, the dynamics of indicators of financial stability of the banking system is built, which allows to assess the systemic risks of financial stability of banks. In order to more effectively analyze and forecast changes in the level of financial stability of the bank, a system-methodological approach to comprehensive assessment of financial stability of the bank based on a dynamic regulatory-index model of risk assessment, built using non-parametric statistics.

The structural-logical scheme of formation of normative-dynamic model of management of financial stability of bank taking into account risks of activity is developed. It is determined that due to the diversity of economic indicators, not all of them can be directly compared both from the standpoint of their target orientation and from the point of view of interpretation of relations.

Separate conclusions have been formed on the peculiarities of managing the level of financial stability of the bank, taking into account the current state of the banking market of Ukraine. Weaknesses of the banking system of Ukraine and the main crisis-forming factors have been identified. Recommendations for more effective management of the level of financial stability and reliability of the bank under the influence of modern market and financial risks in Ukraine are provided. A normative-index model of financial stability management is proposed, which will provide an opportunity to assess in more detail the overall level of riskiness of the bank's activities in the future based on risks that significantly affect the current state of development of the banking system of Ukraine.

Key words: *banking system, bank, financial state, financial stability, risk, principles, terms, reliability, estimation, analysis.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день не сформовано єдиного підходу до визначення фінансової стійкості банку як економічної категорії, адже науковці всього світу так і не змогли дійти згоди що ж собою являє фінансова стійкість комерційного банку. Одні ототожнюють її з його платоспроможністю або рентабельністю, інші – із ефективною діяльністю банку, його здатністю сформулювати таку структуру активів та пасивів, котра буде найменш вразливою при виникненні непередбачуваних обставин або кризових явищ [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань щодо аналізу, оцінки та шляхів забезпечення фінансової стійкості банків

значну увагу приділяли такі зарубіжні науковці, як П. Роуз, Дж. Сінкі, Ю. С. Масленченков та інші, а також вітчизняні вчені, а саме В. В. Вітлінський, О. Д. Заруба, Н. М. Шелудько, В. П. Пантелєєв, С. П. Халява та інші. Дана категорія є важливою складовою діяльності банку, адже від її достатності залежить майбутній фінансовий стан банківської установи, довіра до неї з боку третіх осіб, які є як споживачами її послуг, так і кредиторами.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є проведення аналізу сучасного стану розвитку банківської системи України та надання рекомендацій щодо більш ефективного управління рівнем фінансової стійкості та надійності банку під впливом сучасних ринкових та фінансових ризиків в Україні.

У сучасних умовах господарювання, фінансовий стан та фінансова стійкість є ключовими характеристиками підприємницької діяльності, у тому числі у банківській сфері. Поняття «фінансовий стан банку» більшість вчених трактує через сукупність певних коефіцієнтів (табл. 1).

Таблиця 1

Визначити сутність поняття фінансовий стан банку

Автор	Визначення поняття
Герасимович А. М.	Фінансовий стан банку – це оцінка показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління
Іванов В. В.	Фінансовий стан банку – це система показників достатності капіталу, якості активів, ліквідності балансу, ефективності діяльності, рівня управління (менеджменту) банку
Загородній А. Г.	Фінансовий стан банку – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та існування, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.
Дзюблюк О. В.	Фінансовий стан банку визначається наявністю у нього фінансових ресурсів, забезпеченістю грошовими ресурсами, необхідними для діяльності, підтримки нормального режиму роботи, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.

Борисов А. Б.	Фінансовий стан банку – це рівень забезпечення економічного суб'єкта грошовими коштами для здійснення господарської діяльності, підтримання нормального режиму роботи та своєчасного проведення розрахунків.
Щербакова Г. В.	Фінансовий стан банку визначається загальним рівнем ефективності управління його активами і пасивами, при цьому якість управління ними відображається в основних коефіцієнтах, що характеризують фінансовий стан банку, зокрема у показниках достатності капіталу, якості активів, рентабельності, ліквідності, рівня ризиків

Джерело: побудовано автором на основі [2; 3]

Отже, розглянувши наведені визначення вітчизняних вчених та економістів, можемо стверджувати, що фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу.

Проведені дослідження робіт І.В. Макеєвої, Ю.С. Маслеченкова, Н.М. Шелудька, В.П. Пантелеєва та С.П. Халяви, дали змогу визначити, що поняття категорії «фінансова стійкість комерційного банку» кожним із них трактується по-різному. Тому на основі опрацьованих робіт було сформовано визначення, яке, з нашої точки зору, найбільш широко характеризує дане явище: фінансова стійкість комерційного банку – це такий стан банківської установи, при якому вона є платоспроможною, ліквідною, має достатню величину регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, і при цьому залишається достатньо рентабельною, тобто її активи використовуються максимально ефективно.

Підходи до трактування поняття «фінансова безпека банку» надано у табл. 2.

Таблиця 2

Підходи до визначення поняття фінансова стійкість банку

Автор	Визначення
Барановський О.В., Ткаченко А.А.	Стан захищеності фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує
Болгар Т.А., Єпіфанов А.В.	Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Голобородько Ю.А.	Такий стан, який характеризується оптимальним рівнем залучення і розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ і характеризує здатність банків до саморозвитку, ефективності та конкурентоздатності
Дмитров С.В.	Захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує
Побережний С.В.	Стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Литовченко О.Н., Самойлов Б.В.	Стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для забезпечення поточної діяльності та стійкого розвитку

Джерело: побудовано автором на основі [2; 3; 4; 5]

З таблиці видно, що деякі науковці пов'язують фінансову безпеку з фінансовою стійкістю і стабільністю; інші – зі ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності; рівнем достатності власного капіталу; ступенем захищеності інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави; рівнем стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків. У сучасній банківській практиці застосовують різні методики оцінки рівня фінансової стійкості банку або його рейтингу (табл. 3).

Таблиця 3

Методики оцінки рівня фінансової стійкості банку

Вид методики	Переваги	Недоліки
Коефіцієнтна	Простота розрахунку та гнучкість	Відсутність узагальнюючого показника, слабка деталізація

Бальна	Гнучкість методики, заснована на особистому досвіді	Складність в обробці експертних оцінок
Регресійна	Зважування дії окремих факторів, вияв найвагоміших факторів. Можливість прогнозування	Тенденції минулих періодів переносяться на майбутнє без урахування факторів сьогодення
Індексна	Поєднання суб'єктивного досвіду експертів з об'єктивними значеннями методів коефіцієнтів	Складність та велика вартість

Джерело: побудовано автором на основі [4; 5]

Отже, методики відрізняються врахуванням цілей користувачів, складністю розрахунків, гнучкістю, можливостями використання в прогнозуванні зміни рівня стійкості банківської установи.

Аналіз показників фінансового стану та фінансової стійкості банків в цілому по Україні за останні роки свідчить про те, що загальні доходи банків протягом 2016-2020 років збільшилися на 82 млрд. грн., що відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 52,4 млрд. грн., а за рахунок комісійних – на 31,3 млрд. грн. Загальне збільшення доходів супроводжувалося зростанням усіх його складових. Отже, можна зробити висновок, що загальна оцінка динаміки доходів банків була позитивна. З 2014р. почалася масштабна банківська криза, пов'язана з анексією Криму, початком АТО та загальною економічною кризою у країні. Максимально негативний фінансовий результат був у 2016 році і на 01.01.2018 р. становив - 159,3 млрд. грн. Починаючи з 2019 року банківський сектор фіксує історичні рекорди з прибутковості. Чистий фінансовий результат за 2020р. становив 22,3 млрд. грн. Цьому сприяла не лише жорстка монетарна політика НБУ і високі процентні ставки, а й більш зважена кредитна політика самих банків (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка показників прибутковості банків України за 2016-2020 рр.

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Доходи:	210,2	199,1	190,7	178,1	204,5
-процентні	151,3	135,1	135,9	124,0	140,8

-комісійні	28,3	28,4	31,4	37,1	50,9
Чистий фінансовий результат	-53,0	-66,7	-159,3	-26,4	22,3

Джерело: побудовано автором на основі [4; 6]

Системні ризики для фінансової стабільності банківської системи перебувають на одному з найвищих в історії рівнів. Це підтверджує динаміка індикаторів фінансової стійкості банків (табл. 5).

Таблиця 5

**Основні індикатори фінансової стійкості банківської системи
за 2016-2020 рр.**

Показники	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
Норма прибутку на активи	-4,2	-5,5	-12,4	-1,6	1,6
Норма прибутку на капітал	-31,9	-65,5	-122,1	-15,3	14,61
Співвідношення процентної маржі та валового доходу	48,6	39,0	45,9	50,2	52,02
Співвідношення непроцентних витрат і валового доходу	59,8	54,4	60,9	76,1	61,92
Співвідношення ліквідних активів та сукупних активів	26,4	33,0	48,5	53,9	51,14
Співвідношення ліквідних активів та короткострокових зобов'язань	86,1	92,8	92,1	98,3	93,52
Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті та капіталу	31,69	136,03	118,9	89,6	134,7

Джерело: побудовано автором на основі [4; 6]

Отже, причинами, що привели до появи проблемних активів у банківській системі, є девальвація гривні, яка привела до номінального перерахунку проблемних кредитів та реального зниження фінансового стану позичальників; анексія Криму та заборона діяльності банків на території Криму та АТО. За недостатніх ресурсів іноземної валюти зростання їх активності в сегменті валютного кредитування збільшує у банків небезпеку збитків, пов'язаних з коливаннями валютного курсу.

Зростання прибутковості банківської системи стало можливим за рахунок зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів.

З метою більш ефективного здійснення аналізу та прогнозування зміни рівня фінансової стійкості банку необхідно визначити системно-методичний підхід до комплексного оцінювання фінансової стійкості банку на основі динамічної нормативно-індексної моделі оцінки ризиків, побудованої за допомогою методів непараметричної статистики. На користь доцільності практичного застосування пропонованого підходу свідчить й те, що методи непараметричної статистики все частіше використовуються в економічних дослідженнях, зокрема для аналізу фінансового стану підприємства за даними звітності, оцінювання ліквідності та платоспроможності банку та банківської системи в цілому, аналізу економічної ефективності банківської діяльності. Розроблена нормативно-індексна модель управління рівнем фінансової стійкості дає можливість оцінити сукупний рівень ризикованості банку на основі врахування чотирьох видів ризиків – кредитного, процентного, валютного та ризику ліквідності, хоча за потреби до моделі можна ввести оцінку й інших банківських ризиків [3, с. 91-92].

Фундаментальними елементами пропонованої методики побудови динамічної нормативної індексної моделі управління рівнем фінансової стійкості з урахуванням специфіки банківських ризиків є:

- система інтегральних показників – сукупність значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів тощо), які комплексно характеризують рівень ризикованості банку;
- динамічний норматив (індикатор) – сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки (зокрема темпів чи індексів їх росту та приросту) так, що підтримання цього порядку в

- реальній діяльності банку забезпечує отримання кращих порівняно з попереднім періодом результатів;
- нормативна або еталонна модель – формалізований опис бажаного стану банку, здійснений за допомогою упорядкованого ряду індексів динаміки аналітичних показників (коефіцієнтів), що комплексно характеризують ризикованість банку.

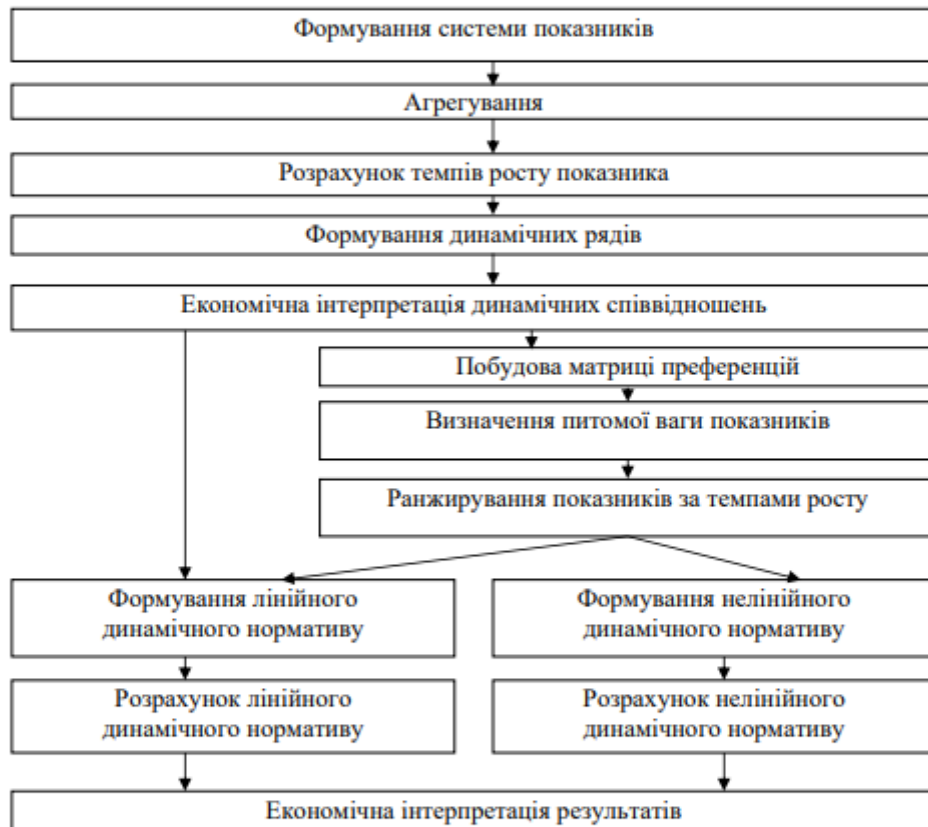

Рис. 1. Структурно-логічна схема формування нормативно-динамічної моделі управління фінансовою стійкістю банку з урахуванням ризиків діяльності

Джерело: побудовано автором на основі [6; 7]

Процес побудови моделі для комплексного управління фінансовою стійкістю банку на основі оцінки ризиків складається з кількох етапів (рис. 1.) та розпочинається з вибору аналітичних показників, на основі яких в

подальшому формується динамічний норматив – це сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки (зокрема темпів чи індексів їх росту та приросту) так, що підтримання цього порядку в реальній діяльності банку забезпечує отримання кращих порівняно з попереднім періодом результатів.

Слід зазначити, що відбір показників для оцінки фінансової стійкості банку на основі аналізу ризиків – процедура складна і неоднозначна, а єдиних рекомендацій з цього приводу не існує. Вважається, що кількість показників в динамічному нормативі має становити від 6 до 25, тоді як інші учені обмежують максимальну кількість десятима показниками. В процесі вибору слід керуватися тим, що занадто мала кількість показників дає досить приблизну (неточну) оцінку, і навпаки, велика кількість показників призводить до втрати чутливості інтегральної оцінки зміни темпів росту окремих показників.

На другому етапі побудови нормативної динамічної моделі здійснюється економічна інтерпретація співвідношень між показниками, від результатів якої залежить якість та об'єктивність результативних оцінок, корисність самої моделі та доцільність її практичної реалізації.

Це один із найважливіших етапів, спрямований на визначення змісту та взаємозв'язків економічних категорій, показників, коефіцієнтів, які описують ризикованість банку. Необхідною умовою є дотримання економічної обґрунтованості у порівнянні кожної пари показників. Наприклад, зниження такого показника, як мультиплікатор капіталу банку є свідченням зниження ризикованості банку, а перевищення темпів зростання резерву на покриття кредитних ризиків в порівнянні з темпами зростання обсягів кредитного портфеля банку вказує на підвищення ризику [7].

На третьому етапі реалізується процедура ранжирування через попарне порівняння та упорядкування показників, за результатами якого

будується динамічний норматив. З метою формування цього нормативу розглядають кожну пару показників ризикованості банку та вибирають той, що має зростати швидше, надалі порівнюючи його з третім показником та обираючи найбільш «швидкий» вже з останньої пари, і так далі. Процедура повторюється до тих пір, поки не буде знайдено показник, який має зростати найвищими темпами. В такий же спосіб упорядковуються й всі інші показники, в результаті чого отримують ранжований ряд показників ризикованості банку, кожному з яких присвоюється ранг (число), який показує порядковий номер показника в упорядкуванні [7].

Очевидно, що внаслідок різноманітності економічних показників не всі з них можна безпосередньо порівняти як з позицій їх цільової спрямованості, так і з погляду інтерпретації співвідношень, а тому застосування розглянутого способу упорядкування не завжди можливе. Відтак за результатами аналізу динамічних співвідношень отримують один з двох можливих результатів:

- лінійний динамічний норматив, якщо всі з обраних показників можуть бути однозначно інтерпретовані та упорядковані за темпами їх зростання;
- нелінійний динамічний норматив, який формується за результатами побудови графу або матриці нормативних співвідношень (преференцій) у тому разі, коли не всі попарні порівняння показників мають однозначну економічну інтерпретацію.

Висновки. Підводячи підсумки можна зробити висновки, що: в умовах кризи банківська система України пройшла процес очищення, що супроводжувалась масовим скороченням чисельності банків; з виведенням слабких банків показники банківської системи покращилися; на кінець 2019-2020 року банківський сектор України мав позитивний фінансовий результат діяльності за останні 5 років, що стало можливим за рахунок

зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів; розраховані індикатори фінансової стійкості виявили те, що системні ризики в даний час перебувають на одному з найвищих в історії рівнів, це, означає те, що банківська система України навряд чи витримає настання чергової кризи. Отже, покращення фінансового стану та фінансової стійкості банківської системи відбудеться за умови стабілізації політичної ситуації в Україні. Таким чином, на сьогодні, слабкими місцями банківської системи є якість кредитного портфелю, низька активність кредитування та низький рівень економічної активності економічних суб'єктів. У той же час головними кризоутворюючими факторами є валютний ризик, політичний ризик, а також ризик глобальної світової рецесії.

Оцінка фінансового стану та фінансової стійкості необхідна для вирішення проблем банку, пов'язаних з його надійністю, стабільністю на конкурентному ринку, та подальшим розвитком. Отже, сьогодні існує велика кількість методів та методик аналізу фінансової стійкості банку. Використання інформаційних технологій у банківській сфері приводить до створення більш вдосконалених та точних систем оцінювання стану банків.

Запропонована нормативно-індексна модель управління рівнем фінансової стійкості, що надасть можливість у майбутньому більш детально оцінити сукупний рівень ризикованості діяльності банку на основі врахування ризиків, що значно впливають на сучасний стан розвитку банківської системи України.

Література

1. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник /за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. К.: Кондор. 2010. 225 с.
2. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І., Маслов С.І. Основи банківської справи:

- Навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2011. 325 с.
3. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості №69. 2020. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
 4. Циганюк Д.Л., Рудняк А.Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», №1. 2020. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
 5. Довгаль Ю.С. Сутність фінансової стійкості банку та ефективні шляхи її забезпечення. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
 6. Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення. Вісник Національного банку України. 2015. №10. С. 45-46.
 7. Штаєр О. М. Обґрунтування пріоритетності загроз економічної безпеки банку. Вісник економіки транспорту і промисловості: збірник науково-практичних статей. Харків: УДАЗТ, 2015. №39. С. 99-103.
 8. Сокова М.А. Побудова системи внутрішнього контролю у сфері ПВД/ФТ в банку як основа ефективного функціонування механізму протидії легалізації злочинних доходів. URL: <http://edu.com.ua>

References

1. Petruk O. Banking: A textbook / ed. prof. F. Butyntsia. K. : Condor. 2010. 225 p.
2. Prokopenko I., Hanin V., Maslov S. Fundamentals of banking: Textbook. Manual. K. : Center for Educational Literature. 2011. 325 p.
3. Vinnychenko O., Hudz A. The financial condition of the bank and methods of its evaluation in Ukraine. Bulletin of Transport Economics and Industry №69. 2020. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

4. Tsyaniuk D. Rudniak A. Analysis of the financial condition of the banking sector of Ukraine. Bulletin of SSU. Series "Economics", «1. 2020. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>
5. Dovhal Y. The essence of the financial stability of the bank and effective ways to ensure it. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>
6. Shpachuk V. The most common problems in banking and priority measures to solve them. Bulletin of the National Bank of Ukraine. 2015. №10. P. 45-46.
7. Shtaier O. Substantiation of priority of threats to economic security of the bank. Bulletin of Transport Economics and Industry: a collection of scientific and practical articles. Kharkiv: UDAZT, 2015. №39. P. 99-103.
8. Sokova M. Building a system of internal control in the field of LDPE / FT in the bank as a basis for the effective functioning of the mechanism for combating money laundering. URL: <http://edu.com.ua>

